

Załącznik do Uchwały nr 30/2024
Zarządu Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior –
Lokalna Grupa Działania
z dnia 9 grudnia 2024 r.

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2021-2027

dla gmin: Nowa Sól, Siedlisko, Sława, Wschowa, Szlichtyngowa, Kotla

Kraina
Lasów i Jezior

STOWARZYSZENIE
KRAINA LASÓW I JEZIOR -
LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Siedlisko, grudzień 2024 r.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SPIS TREŚCI

I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
1.1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	3
1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	3
1.3. Prowadzona działalność	4
1.4. Struktura LGD	7
1.5. Skład organu decyzyjnego	8
1.6. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	8
1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	9
1.8. Potencjał ludzki LGD	10
II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	11
2.1. Opis obszaru	11
2.2. Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI	12
2.3. Charakterystyka ludności obszaru	12
2.4. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie	13
2.5. Rolnictwo	14
2.6. Problemy społeczne	15
2.7. Dziedzictwo kulturowe i zabytki	16
2.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie	16
2.9. Produkt lokalny, tradycyjny i regionalny	18
2.10. Mapa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	19
2.11. Istota i spójność obszaru LSR	20
III. Partycypacyjny charakter LSR	21
3.1. Metody konsultacji społecznych	21
3.2. Animowanie i angażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji LSR	28
3.3. Monitorowanie i ocena realizacji oraz aktualizacja LSR	29
3.4. Wzmocnienie zaangażowania i kompetencji	29
3.5. Działania partnerskie w LGD	29
3.6. Partnerstwo wewnętrzne w LGD	30
IV. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału LSR	30
4.1. Podstawy metodologiczne analizy	30
4.2. Identyfikacja najważniejszych potrzeb lokalnej społeczności	30
4.4. Analiza SWOT	37
4.5. Podsumowanie. Identyfikacja kluczowych grup docelowych i obszarów wsparcia	40
V. Spójność, komplementarność, synergia	40
5.1. Zgodność z innymi dokumentami planistycznymi	40
5.2. Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR	45
5.3. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	46
VI. Cele i wskaźniki	47
VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	60
7.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań – sposób powstania procedur ich kluczowe cele i założenia	60
7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	61
7.3. Zmiana kryteriów wyboru	62
7.4. Innowacyjność w kryteriach wyboru	62
7.5. Realizacja projektów grantowych i operacji własnych	63
VIII. Plan działania	63
IX. Plan finansowy LSR	67
X. Monitoring i ewaluacja	68
SPIS TABEL	83
SPIS WYKRESÓW	83
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	83

I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1.1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

- **Nazwa Lokalnej Grupy Działania** - Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania.
- **Status prawny Lokalnej Grupy Działania** – Stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną. Działa w szczególności na podstawie przepisów: ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o Stowarzyszeniach (tj. Dz. U. z 2001r. Nr.79, poz.855 z późn. zm.); ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr.64, poz. 427; Dz.U z 2013r.poz.173 z późn.zm.), rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z późn. zm.), (Dz. U. z 20 lutego 2015r. poz. 349; ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 20 lutego 2015r. poz. 378), zwanym dalej „rozporządzeniem 2021/1060”, w odniesieniu do rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, o którym mowa w części drugiej w tytule III w rozdziale II rozporządzenia nr 1303/2013 oraz w tytule III w rozdziale II rozporządzenia 2021/1060, zwanego dalej „rozwojem lokalnym kierowanym przez społeczność”; organizacji i działania lokalnych grup działania, o których mowa w art. 32 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013 oraz w art. 31 ust. 2 lit. b rozporządzenia 2021/1060, zwanych dalej „LGD”, dokonywania wyboru strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w rozumieniu art. 2 pkt 19 rozporządzenia nr 1303/2013 oraz o których mowa w art. 32 rozporządzenia 2021/1060, zwanych dalej „LSR”.
- **Data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego** - 26 czerwca 2008 r.
- **Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym** - 0000309067
- **NIP:** 9252064582
- **REGON:** 080285747

1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Budowanie partnerstwa rozpoczęło się w 2007 roku powołaniem grupy inicjatywnej przez społeczność lokalną Gmin: Kotla, Nowa Sól, Otyń, Siedlisko, Sława, Szlichtyngowa i Wschowa. Przeprowadzono sondaż badający oczekiwania społeczne wśród mieszkańców, połączony z szeroką akcją informacyjną prowadzoną podczas lokalnych imprez, pozwalającą na wzbudzenie zainteresowania szerokiego grona społeczności lokalnej inicjatywą budowania partnerstwa.

W 2008 roku spontaniczne spotkania grupy inicjatywnej zaczęły przybierać coraz bardziej zorganizowaną formę i przyciągały coraz szerszą grupę osób i podmiotów zainteresowanych udziałem w tworzeniu LGD, doprowadzając w dniu 27.03.2008 do Zebrania założycielskiego Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD. Stowarzyszenie zostało wpisane do KRS w dniu 26 czerwca 2008 r., a już 22 grudnia 2008 roku Walne Zebranie Członków przyjęło dokument strategiczny na lata 2008 -2013.

W okresie 15 lat, poprzez podejmowanie różnego typu działań promocyjnych, informacyjnych oraz aktywizujących zbudowano sieć współpracy pomiędzy gminami, nie tylko pomiędzy JST, ale także, a może przede wszystkim pomiędzy organizacjami pozarządowymi oraz osobami fizycznymi. Nie bez znaczenia było wykorzystanie wspólnej historii oraz tradycji obecnych na naszych wsiach. Szereg działań prowadzonych przez LGD w ramach realizacji projektów promocyjno-animacyjnych, projektów współpracy, ale także badań opierała się na wspólnym dziedzictwie, wykorzystywaniu spójności kulturowej oraz rozwiązywaniu wspólnych problemów i sprostaniu wyzwaniom jakie stoją przed 6 gminami Krainy Lasów i Jezior.

Tradycje Organizacji Społecznych, Kół Gospodyń Wiejskich, działalność chórów i zespołów ludowych, zamiłowanie do lokalnego rękodzieła, obecność wielowiekowych zabytków sakralnych, posiadanie terenów atrakcyjnych turystycznie, sieć wód i lasów to wspólne cechy dla 6 gmin naszej LGD. Podobne są także problemy: konieczność poprawy jakości życia mieszkańców na obszarach wiejskich, rozwój i modernizacja sieci

wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowniczych, konieczność rozwoju zaplecza i oferty kulturalnej oraz rekreacyjnej, duże natężenie ruchu samochodowego, konieczność inwestowania w infrastrukturę drogową i turystyczną.

Część problemów podobnie jak część potrzeb związanych z wykorzystaniem lokalnych zasobów zostało rozwiązanych poprzez wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013 oraz na lata 2014-2020, lecz ciągle pojawiają się nowe potrzeby wśród mieszkańców. Wytworzyła się chęć wzajemnej integracji, realizowania wspólnych pomysłów o charakterze ponadgminnym. Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD stało się znaną, rozpoznawalną marką zarówno wśród NGO jak i przedsiębiorców oraz rolników. Za naszym pośrednictwem zostało zrealizowane wiele inicjatyw, które uwypukliły lub wręcz pozwoliły odkryć nowe, dotąd niewykorzystywane cechy zespajające teren partnerskich gmin.

Szczególnie istotnym jest, iż działania LGD współtworzone były na bazie inicjatywy mieszkańców obszaru Krainy Lasów i Jezior. Strategia na lata 2021 – 2027 jest kontynuacją strategii 2007 – 2013 oraz na lata 2014-2020. Tworzy ją zespół ludzi, który realizował wcześniejsze założenia strategiczne, poszerzony o ekspertów i doradców. **W nowej perspektywie PROW na lata 2021-2027 LGD będzie kontynuować politykę prowadzoną w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej, ze szczególnym ukierunkowaniem na promowanie aktywności mieszkańców w kształtowaniu rozwoju obszaru objętego LSR z wykorzystaniem jego zasobów (m.in. bogatego materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, tradycji, a także bazy sportowo - rekreacyjnej).**

1.3. Prowadzona działalność

W latach 2008 – 2015 realizowana była Lokalna Strategia Rozwoju w ramach osi 4 LEADER objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Na rzecz obecnych Partnerów LGD zrealizowano łącznie 90 operacji na kwotę 5 629 213,97 zł w tym:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej - 5 operacji na kwotę 443 235,00 zł;
- Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw - 2 operacje na kwotę 300 000,00 zł. Utworzono 3 miejsca pracy;
- Odnowa i rozwój wsi - 24 operacje na kwotę 3 998 372,26 zł;
- tzw. małe projekty - 59 operacji na kwotę 887 606,21 zł.

Wdrożono 2 projekty współpracy na łączną kwotę 178 857,00 zł.

Aktywizowano mieszkańców poprzez wizyty studyjne pn.:

- „Wymiana doświadczeń w zakresie aktywizacji mieszkańców” (Kraina Trzech Rzek);
- „Przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach PROW w Rejonie sołecznickim na Litwie oraz wymiana doświadczeń w zakresie aktywizacji mieszkańców”;
- „Szlakiem Wina” (Włochy).

Były również organizowane szkolenia/spotkania dla mieszkańców:

- Aktywni liderzy - aktywne społeczności. Zasady przygotowywania i wdrażania projektów;
- Przygotowywanie wniosków o przyznanie pomocy;
- Praktyczne zastosowanie ogniw fotowoltaicznych w gospodarstwach rolnych;
- Budowa marki produktów lokalnych;
- Spotkania informacyjno - aktywizacyjne;
- Spotkania informacyjne z dystrybucją sadzonek winorośli.

Organizowano konkursy, które aktywizowały mieszkańców:

- Konkurs na produkt lokalny Krainy Lasów i Jezior;
- Konkursy tematyczne w gminach należących do obszaru LSR;
- Konkurs fotograficzny Inspiracje Krainy Lasów i Jezior;
- Konkurs na Lokalny Znak Jakości.

Aranżowano stoiska podczas wydarzeń kulturalnych.

W nowym okresie programowania Stowarzyszenie Krain Lasów i Jezior – LGD będzie kontynuować swoją działalność.

Misją Stowarzyszenia jest tworzenie przestrzeni i przyjaznego środowiska do budowania Małej Ojczyzny, poprzez aktywowanie lokalnej społeczności do działań na rzecz poznawania, pielęgnowania i krzewienia bogatej kultury obszaru partnerstwa

W latach 2016 - 2023 realizowana była Lokalna Strategia Rozwoju w ramach osi 4 LEADER objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Na rzecz obecnych Partnerów LGD zrealizowano łącznie 82 operacje na kwotę 1 949 973, 87 euro tj. 8 774 882,41 złotych, w tym:

- Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych – 14 operacji na kwotę 325 000,00 €;
- Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych i podnoszenie kompetencji osób biorących udział w tworzeniu i rozwijaniu podmiotów gospodarczych – 10 operacji na kwotę 516 352,00 €;
- Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej – 46 operacji na kwotę 881 089,00 €;
- Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie specyficznych dla regionu tradycji oraz promocję zasobów lokalnych Krainy Lasów i Jezior -7 operacji na kwotę 36 673,12 €;
- Aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Wykreowanie, udoskonalanie i promocja produktów lokalnych – 3 operacje na kwotę 177 270,00 €;
- Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych, ochrony środowiska i innych związanych z kultywowaniem tradycji oraz mających wpływ na poprawę mechanizmów partycypacji społecznej – 2 operacje na kwotę 3 589,75 €.

Aktywizowano mieszkańców poprzez wizyty studyjne pn.:

- „Winogrodnictwo szansą na rozwój lubuskich wsi”;
- „Wymiana doświadczeń w zakresie aktywizacji mieszkańców”;
- „Aktywni mieszkańcy szansą na rozwój i promocję regionu Krainy Lasów i Jezior” (Karpacz);
- „Produkty lokalne i tradycyjne szansą rozwoju regionów - dobre praktyki” (woj. lubuskie, świętokrzyskie, podkarpackie, lubelskie);
- „Przetwórstwo oparte na lokalnych zasobach szansą rozwoju dla polskich sadowników” (Francja i Hiszpania);
- „Turystyka kulinarna szansą na rozwój obszarów wiejskich” (woj. podkarpackie i kujawsko-pomorskie);
- „Bamberskim szlakiem”;
- „Produkty lokalne szansą na rozwój przedsiębiorczości inspirowanej dziedzictwem województwa małopolskiego”.

Były również organizowane szkolenia/spotkania dla mieszkańców:

- “Skuteczna realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność 2014 -2020 poprzez sprawną ocenę i wybór wniosków w ramach ogłoszonych naborów w Krainie Lasów i Jezior”;
- „Fundusze dla organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych”;
- Szkolenia dla beneficjentów.

Organizowano konkursy, które aktywizowały mieszkańców:

- Wydarzenia promujące Krainę Lasów i Jezior;
- Konkursy na produkt lokalny Krainy Lasów i Jezior;
- Konkursy tematyczne w gminach należących do obszaru LSR;
- Konkurs plastyczny Kraina Lasów i Jezior w Twoich oczach;
- Konkurs fotograficzny „Unia Europejska za moim oknem”;
- Quizy wiedzy o Krainie Lasów i Jezior.

Aranżowano stoiska podczas wydarzeń kulturalnych.

Zrealizowano dodatkowe projekty na kwotę 254 122,81 złotych:

- „Życie w pełni” w ramach konkursu grantowego “Generacja 5.0” Fundacji BGK;
- „Unia Europejska w Krainie Lasów i Jezior” w ramach działania „Lubuskie Obywatelskie Inicjatywy Młodzieżowe”;
- „Winogrodnictwo szansą na rozwój lubuskich wsi” w ramach działania Lubuska Odnowa Wsi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w województwie lubuskim;
- „Wieś Lubuska – Krainą Nieprzemijających Chwil” w ramach działania Lubuska Odnowa Wsi;
- “Fortuna kołem się toczy” ze środków Województwa Lubuskiego w ramach działania Lubuska Odnowa Wsi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w województwie lubuskim;

- „Pomysł na wioskę” dofinansowany przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Programie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020;
- „Piernikowe Inspiracje w Krainie Lasów i Jezior” ze środków Województwa Lubuskiego w zakresie działania wynikającego z Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych;
- “Nakrętkowy zawrót głowy w Krainie Lasów i Jezior” - projekt dofinansowany z programu Lubuskie Obywatelskie Inicjatywy Młodzieżowe z funduszy Województwa Lubuskiego.

Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględnia realizację konkursów w ramach LSR od 2008 roku na obszarze gmin należących do LGD. Umożliwiły one utworzenie nowych miejsc pracy, doposażenie w nowy sprzęt i urządzenia podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, zagospodarowanie miejsc przestrzeni publicznej, budowę placów zabaw, budowę małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, integrację mieszkańców w ramach organizacji imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych. Duży nacisk był położony na budowę marki produktu lokalnego.

LGD we współpracy z innymi organizacjami realizowało projekty współpracy, które przyczyniły się do promocji walorów turystycznych i kulturowych Krainy Lasów i Jezior. Dodatkowo nasza organizacja przyczyniła się do wymiany doświadczeń mieszkańców naszego regionu z mieszkańcami innych regionów w kraju i Europie w obszarze turystyki i produktu lokalnego. Dzięki realizowanym projektom wzmocniły się kompetencje pracowników LGD.

Realizowane projekty umożliwiły wyznaczenie szlaku rowerowego tworzącego „Pętlę Lubuską” przebiegającego przez obszar LGD, wyznaczenie szlaków kajakowych a także szlaków wodnych dla korzystających z desek SUP oraz przyczyniły się do wzrostu innowacyjności promocji atrakcyjności turystycznej, kulturowej oraz kulturalnej obszaru, jego mieszkańców i turystów oraz do opracowania systemu promocji obszarów wiejskich poprzez utworzenie Mobilnego Punktu Informacji Turystycznej.

Prowadzona była szeroka aktywizacja mieszkańców wspomagana organizacją wizyt studyjnych, które tematycznie związane były z wykorzystaniem lokalnych zasobów: przyrodniczych, produktów lokalnych i tradycyjnych. Wskazywały one przedsiębiorcom, rolnikom, zainteresowanym mieszkańcom, jak wykorzystać to, co jest w naszych zasobach, w naszym otoczeniu, na przykładzie innych regionów. Organizowane konkursy tematyczne, quizy, imprezy promujące Krainę Lasów i Jezior, kierowane do mieszkańców, miały duży wpływ na aktywizację różnych grup społecznych.

Zrealizowano wiele dodatkowych projektów na kwotę 254 122,81 złotych sfinansowanych z różnych funduszy, które były kierowane do seniorów, dzieci, młodzieży i organizacji społecznych.

Zaangażowanie lokalnych podmiotów oraz mieszkańców w tworzenie LSR opiera się na przekazanej wiedzy i świadomości w rozumieniu problemów naszego obszaru, a także znajomości zasobów i potrzeb. Dzięki takiemu postrzeganiu możemy rozwijać wspólną wizję i cele naszego partnerstwa, wzmacniając jednocześnie poczucie odpowiedzialności członków. W trakcie realizacji nowej Strategii będziemy poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności do wdrażania LSR. Służyć będzie temu dobrze opracowana komunikacja, wykorzystanie dotychczasowych dobrych praktyk w tym zakresie.

Niezmiernie ważnym celem naszego LGD jest utrwalanie partnerskiej współpracy wśród członków stowarzyszenia oraz budowanie w społeczeństwie pozytywnego wizerunku partnerskiej współpracy międzysektorowej, na każdym etapie opracowania, realizacji lokalnej strategii rozwoju.

Dla wzmocnienia partnerstwa wewnątrz LGD, członkowie będą kolegalnie podejmować właściwe decyzje i współpracować ze sobą dla uzyskania planowanych efektów i przyjętych celów. Poprzez ustaloną formę komunikacji będą mogli zgłaszać postulaty, propozycje, inicjatywy dotyczące funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Zgłaszane propozycje, inicjatywy będą konsultowane przez Zarząd, a ich wynik weryfikacji będzie przekazywany dla członka.

Ogromnym wsparciem, a jednocześnie podstawowym elementem usprawniającym proces wdrożenia LSR są stałe kontakty z beneficjentami na terenie gmin LGD. Prowadzona jest działalność informacyjno-promocyjna. Aktywizacja jest stała i nacechowana sprawną współpracą z koordynatorami gminnymi LGD. W każdej gminie

wyznaczona jest osoba odpowiedzialna za kontakty i współpracę z biurem LGD, ale także ze swoimi odpowiednikami z gmin objętym wdrażaniem LSR. Z obserwacji ostatnich lat można jednoznacznie stwierdzić, iż tego rodzaju działania przyczyniły się do stworzenia trwałego, sprawnego kanału przepływu informacji na linii LGD – Administracja Gmin, ale także pomiędzy społeczeństwem gmin zrzeszonych w naszej LGD.

1.4. Struktura LGD

Budowanie partnerstwa i tworzenie strategii jest procesem ciągłym. Począwszy od spotkania założycielskiego Stowarzyszenie dynamicznie dostosowuje się do lokalnych potrzeb mieszkańców. Obecnie LGD tworzy 59 podmiotów wywodzących się z sektora publicznego, społecznego, gospodarczego i mieszkańców.

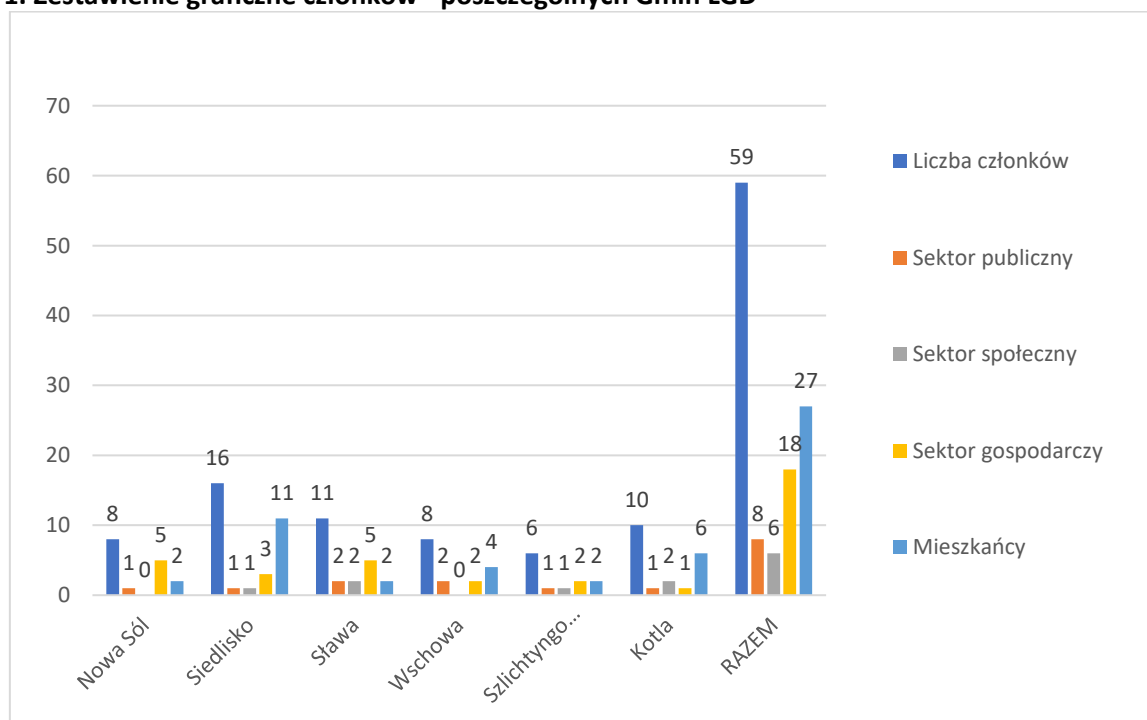
Tabela 1. Zestawienie liczbowe członków poszczególnych Gmin LGD

Gmina	Liczba członków	Sektor publiczny	Sektor społeczny	Sektor gospodarczy
Nowa Sól	8	1	2	5
Siedlisko	16	1	12	3
Sława	11	2	4	5
Wschowa	8	2	4	2
Szlichtyngowa	6	1	3	2
Kotła	10	1	8	1
RAZEM	59	8	33	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy członków LGD.

Jak wynika z powyższych zestawień, wiodące grupy to przedstawiciele sektora społecznego i gospodarczego. Taki skład daje szansę na rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną regionu. Mamy również przedstawicieli sektora publicznego i społecznego. To dzięki tym sektorom można przeciwdziałać ubóstwu i wykluczeniu.

Wykres 1. Zestawienie graficzne członków - poszczególnych Gmin LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia członkami LGD mogą być osoby fizyczne, prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego. Przyjęcie nowych członków dokonuje Zarząd większością głosów.

Oddolne podejście budowania strategii zgodnie z istotą podejścia Leader oraz jej realizacji pozwala łączyć wiedzę, doświadczenie i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Takie podejście umożliwia wspieranie określonych ścieżek rozwoju obszaru zgodnych z ich potrzebami, planami

i oczekiwaniami. Partnerstwo działa w obszarach związanych z przedsiębiorczością, zasobami ludzkimi, a także dziedzictwem naturalnym, historycznym i kulturowym, co w połączeniu z partycypacją społeczną pozwala zdiagnozować obszary wymagające wsparcia i ująć właściwe działania w odpowiedzi na te problemy w LSR. Dostęp do udziału w Partnerstwie był i jest otwarty, nie ma żadnych ograniczeń czy też wykluczeń, które można by uznać za dyskryminujące dla kogokolwiek. Partnerskie relacje członków Stowarzyszenia to podstawa współpracy. Stowarzyszenie ma charakter inkluzywny, charakteryzuje się dostępnością, otwartością dla wszystkich zainteresowanych i propagowaniem równego traktowania wszystkich grup społecznych i reprezentowanych sektorów. Członkowie Stowarzyszenia mogą brać udział w pracach nad opracowaniem, realizacją oraz aktualizacją LSR oraz zgłaszać wnioski co do działalności LGD.

1.5. Skład organu decyzyjnego

Rada składa się z 12 osób. W skład Rady wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji przez Radę. Ten parytet musi być zachowany każdorazowo na etapie głosowania nad wyborem konkretnej operacji. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór wniosków o przyznanie pomocy, które mają być realizowane w ramach przyjętej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju. Rada w swoim składzie posiada reprezentantów sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. W jej składzie znajdują się przedsiębiorcy, osoby powyżej 60 roku życia, rolnik, przedstawiciel OSP. Członkami Rady są przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Skład organu decyzyjnego gwarantuje bezstronność w podejmowaniu decyzji oraz umożliwia szybką weryfikację prowadzonego rejestru interesów w celu zapobiegania, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji o wyborze wniosku do dofinansowania. Członkowie Rady – organu decyzyjnego posiadają doświadczenie i kwalifikacje niezbędne do przeprowadzania oceny i wyboru wniosków w ramach LSR. Posiadają doświadczenie zarówno w ocenie i wyborze wniosków realizowanych w ramach LSR 2007-2013 oraz 2014-2020, jak i w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Rada przed każdym posiedzeniem bada, czy rozkład grup interesu członków biorących udział w posiedzeniu nie jest dominujący. Prowadzony jest rejestr interesów członków Rady, aby zapewnić wybór operacji bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i unikania konfliktu interesów. W rejestrze są informacje o powiązaniach osobowych/ branżowych członków Rady. Rada wybierana jest na 4-letnią kadencję. Do jej wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia. Jako organ decyzyjny swoją pracę wykonuje na podstawie przepisów zawartych w „Regulaminie Rady” Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD.

Tabela 2. Rada - reprezentanci sektorów

Lp.	Nazwa	Reprezentanci sektorów	
		Liczba osób	Udział procentowy
1	Sektor publiczny	3	25 %
2	Sektor gospodarczy	4	33,33 %
3	Sektor społeczny	5	41,67 %
Razem		12	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

1.6. Charakterystyka rozwiązań stosowanych procesie decyzyjnym

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania władzami stowarzyszenia są:

1. Walne Zebranie Członków,
2. Rada,
3. Zarząd,
4. Komisja Rewizyjna.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które decyduje o kierunkach działania, rozwoju oraz o finansowej działalności.

Działanie Stowarzyszenia opiera się na współpracy wszystkich jego członków, wg jasnych zasad i pełnej transparentności, a relacje pomiędzy członkami osadzają się na zasadach pogłębionego partnerstwa. Organem decyzyjnym w LGD jest Rada. Pracę organu decyzyjnego określa Regulamin Rady oraz procedury naborów. Aby uzyskać wysoki poziom procesu wyboru operacji do dofinansowania, członkowie Rady są odpowiednio przeszkoleni z zasad oceny i wyboru projektów do dofinansowania. Przed przystąpieniem do oceny składają deklaracje bezstronności i poufności. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności

dokumentacji oraz zgodnością formalną nadzór sprawuje biuro Stowarzyszenia. Pracownicy biura odpowiedzialni są za zamieszczanie ogłoszeń o naborze oraz wyników naborów na stronie internetowej.

Żaden z członków Rady nie może być w Zarządzie, Komisji Rewizyjnej oraz nie może pracować w biurze LGD. Członkowie Rady nie mogą być powiązani służbowo z sektorem publicznym, nie mogą też jako członkowie fizyczni LGD reprezentować w niej osoby prawne (np. stowarzyszenia).

Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków.

Członek Rady nie może upoważnić osoby trzeciej do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcja członków organów musi być pełniona osobiście tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do organu decyzyjnego – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Do jej wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia.

Dbając o prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków Rady, podejmowane mogą być działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach Rady lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny). Obowiązkiem Członka Rady jest uczestnictwo w szkoleniu na temat celów i przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii oraz procedur zaplanowanych dla ich osiągnięcia. Szkolenia zakończone są testem wiedzy, a uzyskane kwalifikacje potwierdzone certyfikatem.

Szczegółowe regulacje dotyczące wyboru i oceny operacji oraz zasady i procedury funkcjonowania Rady są zapisane w Regulaminie Rady. Dokumenty te zapewniają przejrzystość i bezstronność decyzji podejmowanych przez Radę. Do publicznej wiadomości podawane są protokoły z posiedzeń Rady, listy operacji wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie dostępnych środków lub poza limitem dostępnych środków oraz listy wniosków niewybranych.

1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

LGD ma ściśle uregulowane zasady i procedury funkcjonowania. Regulaminem funkcjonowania LGD, zapewniającym przejrzystość, demokratyczność oraz jawność podejmowanych decyzji, jest Statut. Zgodnie z postanowieniami Statutu, władzami Stowarzyszenia są Walne Zebranie, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna.

1. Dokumenty wewnętrzne, regulujące zasady działania LGD uchwalane przez Walne Zebranie Członków to:

- **Statut:**

Podstawowy dokument Stowarzyszenia podający podstawy prawne funkcjonowania LGD. Wskazuje Marszałka Województwa Lubuskiego jako organ nadzoru, określa Walne Zebranie Członków jako organ mający kompetencje do uchwalania LSR, wprowadza Radę Stowarzyszenia jako organ odpowiedzialny za wybór operacji i określa jej kompetencje i zasady reprezentatywności, mówi o uregulowaniach dotyczących zachowania bezstronności członków przy wyborze operacji, oraz określa zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach, reguluje rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy. Osoby powoływane w skład organów mogą w czasie jednej kadencji być członkiem tylko jednego organu.

- **Regulamin Walnego Zebrania Członków:**

Walne Zebranie jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. W Regulaminie określone są zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zgłaszania kandydatów do organów Stowarzyszenia, oddawania głosów oraz podejmowania uchwał.

- **Regulamin Rady:**

Rada jest organem decyzyjnym i do jej kompetencji należy ocena wniosków, sposób podziału wniosków i wybór operacji. W Regulaminie określone są również zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia członka organu z oceny operacji, zasady protokołowania posiedzeń i zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.

- **Regulamin Zarządu:**

Zarząd jest organem wykonawczym – zarządzającym i działa również na podstawie Statutu i uchwał Walnego Zebrania Członków. Regulamin określa podział kompetencji pomiędzy członkami Zarządu, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zasady protokołowania posiedzeń oraz zasady wynagradzania członków Zarządu.

- **Procedura wyboru i oceny grantobiorców:**

Procedura określa zasady ogłaszania naborów konkursów grantowych, wybór grantów, rozliczenie, monitorowanie i kontrola grantobiorców.

- **Procedura wyboru operacji konkursowych:**

Procedura określa zasady ogłaszania naborów konkursów i wyboru operacji.

- **Procedura operacji własnych:**

Procedura określa zasady realizacji operacji własnych.

2. Uchwalany przez Zarząd:

- **Regulamin Biura LGD:** określa zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania, zatrudniania i wynagradzania oraz zakresy obowiązków i kompetencji pracowników.

1.8. Potencjał ludzki LGD

Głównym zasobem Stowarzyszenia są jego członkowie oraz pracownicy, którzy posiadają doświadczenie w zakresie wdrażania Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, a co za tym idzie – w zakresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Część członków oraz pracownicy posiadają doświadczenie z poprzednich okresów programowania. Stwierdzić należy, iż potencjał ludzki Stowarzyszenia posiada niezbędną wiedzę, doświadczenie i kompetencje do zrealizowania zamierzonych celów. Zatrudniona kadra posiada odpowiednie kompetencje zawodowe, interpersonalne i osobiste.

W celu wymiany poglądów między członkami Stowarzyszenia powołuje się zespoły robocze. Członkostwo w zespole roboczym jest przywilejem, a nie obowiązkiem członka stowarzyszenia. Każdy z członków Stowarzyszenia może uczestniczyć w pracach nieograniczonej ilości zespołów roboczych. Zespołom roboczym przysługuje prawo składania zarządowi rekomendacji, sugestii i opinii.

Podobnie jak przy przygotowywaniu LSR, także przy jej wdrażaniu, będą zaangażowani mieszkańcy z obszaru LGD, członkowie i partnerzy. Ich zaangażowanie doprowadzi do osiągnięcia przyjętych celów. Wszystkie pomysły, inicjatywy zgłaszane poprzez kontakty w biurze LGD, telefoniczne, e-mailowe, czy formalne pisma, będą analizowane, a ich wynik weryfikacji przekazywany do zgłaszających.

Zaplanowane metody animacji lokalnego społeczeństwa, m.in. szkolenia, warsztaty, konkursy, spotkania aktywizujące, będą realizowane przy współpracy lokalnych podmiotów: organizacji pozarządowych, gospodarstw agroturystycznych prowadzących działalność edukacyjną, przedsiębiorców. Będziemy angażować do współpracy co najmniej dwa podmioty w realizacji operacji partnerskich obejmujących wspólne działania.

Znaczącym atutem naszej LGD jest posiadanie wykwalifikowanych pracowników, którzy od 2009 roku nieprzerwanie zajmują się działalnością LGD. Pracownicy posiadają nie tylko niezbędną wiedzę teoretyczną, ale także praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR. Pracownicy biura LGD oraz zaangażowani w tworzenie LSR członkowie mają także odpowiednią wiedzę i doświadczenie w sferze ekonomicznej i administracyjnej do gospodarowania środkami publicznymi.

Systematyczne podnoszenie kwalifikacji, udział w szkoleniach powoduje, iż praca biura LGD przebiega sprawnie, a obsługa Beneficjentów jest profesjonalna. Potwierdzeniem tego są między innymi pozytywne wyniki kontroli przeprowadzonych w latach 2009-2023 przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. Kontrole nie wykazały żadnych poważnych błędów czy uchybień w działalności LGD. Członkowie Rady również brali udział w ocenie wniosków w poprzedniej perspektywie, co powoduje, że doświadczeniem mogą podzielić się z młodszymi stażem członkami. Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD przez wiele lat swojej działalności wypracowało pogłębione partnerstwo, które oparte jest na skutecznej komunikacji oraz wspólnym podejmowaniu decyzji. W swoim funkcjonowaniu polega na doświadczeniu swoich członków jak również słucha głosów mieszkańców, organizacji i instytucji z obszaru. Założona na wstępie współpraca trójsektorowa zapewnia postrzeżenie potrzeb lokalnych społeczności z szerszej perspektywy

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

2.1. Opis obszaru

Obszar działania Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD to teren gmin: Siedlisko, Nowa Sól, Sława, Wschowa, Szlichtyngowa, Kotla. Obszar LGD Kraina Lasów i Jezior położony jest w północno – zachodniej części historycznego Dolnego Śląska. Wschodni fragment przynależał do południowej Wielkopolski (Ziemia Wschodnia i północny skrawek gminy Sława). Obecnie pięć z sześciu gmin należy do województwa lubuskiego, w obrębie dwóch powiatów: nowosolskiego i wschowskiego. Gmina Kotla należy do województwa dolnośląskiego, w obrębie powiatu głogowskiego.

Obszar objęty niniejszą strategią w roku 2020 zamieszkiwało 52875 osób, w tym 26741 kobiet i 26134 mężczyzn. Kobiety stanowiły 50,57% a mężczyźni 49,43 % całej populacji objętej LSR.

Na przestrzeni lat 2014 –2020 następował systematyczny spadek liczby mieszkańców obszaru LGD do poziomu 52 875 osób (26134 mężczyzn, 26741 kobiety) w 2020 roku. Dynamika spadkowa jest jednakże niewielka, na przestrzeni lat 2014 – 2020 wyniosła zaledwie 1 423 osób dla całego obszaru, to jest tylko 1,41 osób na km² w ciągu sześciu lat.

Tabela 3. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

Gmina	Typ gminy	Obszar [km ²]	Ilość miejscowości	Ilość mieszkańców	Zasięg administracyjny
Gmina Nowa Sól	wiejska	176	23	7143	Buczków, Chełmek, Ciepeliów, Dąbrowno, Jeziorna, Jodłów, Kietcz, Lelechów, Lipiny, Lubieszów, Lubięcín, Nowe Żabno, Przyborów, Rudno, Stany, Stara Wieś, Stary Staw, Wrociszów, Stawy, Józefów, Drogoniów, Radosławice, Okopiec
Gmina Siedlisko	wiejska	92	9	3364	Siedlisko, Borowiec, Piękne Kąty, Różanówka, Bielawy, Kierzno, Radocin, Dębianka, Zwierzyniec
Gmina Kotla	wiejska	128	19	4401	Ceber, Chociemyśl, Grochowice, Głogówko, Kotla, Kozie Doły, Krzekotówek, Kulów, Moszowice, Skidniów, Sobczyce, Zabiele, Krążkówko, Leśna Dolina, Skórzyn, Zasków, Skidniówek, Pękoszów
Gmina Sława	miejsko-wiejska	327	26	12556	Bagno, Ciosaniec, Droniki, Gola, Krążkowo, Krzepielów, Krzydłowiczki, Kuźnica Głogowska, Lipinki, Lubiatów, Lubogoszcz, Łupice, Nowe Strącze, Przybyszów, Radzyń, Spokojna, Stare Strącze, Szreniawa, Śmieszkowo, Tarnów Jezierny, Wróblów, Sława
Gmina Wschowa	miejsko-wiejska	198	18	20552	Dębowa Łęka, Hetmanice, Kandlewo, Konradowo, Łęgoń, Łysiny, Nowa Wieś, Olbrachcice, Osowa Sień, Przyczyna Dolna, Przyczyna Górna, Siedlnica, Tylewice, Wygnańczyce, Nowe Ogrody, Buczyna, Lgiń, Pszczółkowo, Wschowa
Gmina Szlichtyngowa	miejsko-wiejska	100	10	4859	Zamysłów, Jędrzychowice, Wyszánów, Kowalewo, Dryżyna, Gola, Nowe Drzewce, Stare Drzewce, Małe Drzewce, Górczyna, Szlichtyngowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

2.2 Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD będzie wielofunduszowa - będzie sfinansowana w ramach następujących Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI):

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)
2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS+) realizowany poprzez Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego na lata 2021-2027 -FEWL 2021-2027

PS WPR obejmie swoim zasięgiem wszystkie gminy obszaru LSR tj. gmina Sława, gmina Wschowa, gmina Szlichtyngowa, gmina Nowa Sól, gmina Siedlisko, gmina Kotla natomiast **EFS+ obejmie swoim zasięgiem gminy z województwa lubuskiego tj.:** gminę Sława, gminę Wschowa, gminę Szlichtyngowa, gminę Siedlisko, gminę Nowa Sól.

2.3. Charakterystyka ludności obszaru

Gminy Krainy Lasów i Jezior - zamieszkuje 52 875 mieszkańców, przy czym najwięcej osób mieszka na terenie gminy Wschowa (20 552) oraz Sława (12 556), najmniej na terenie gminy Siedlisko (3 364). Dwie gminy dominują w strukturze ilościowej mieszkańców Krainy Lasów i Jezior (gmina Wschowa i Sława to 62,61 % mieszkańców naszego regionu).

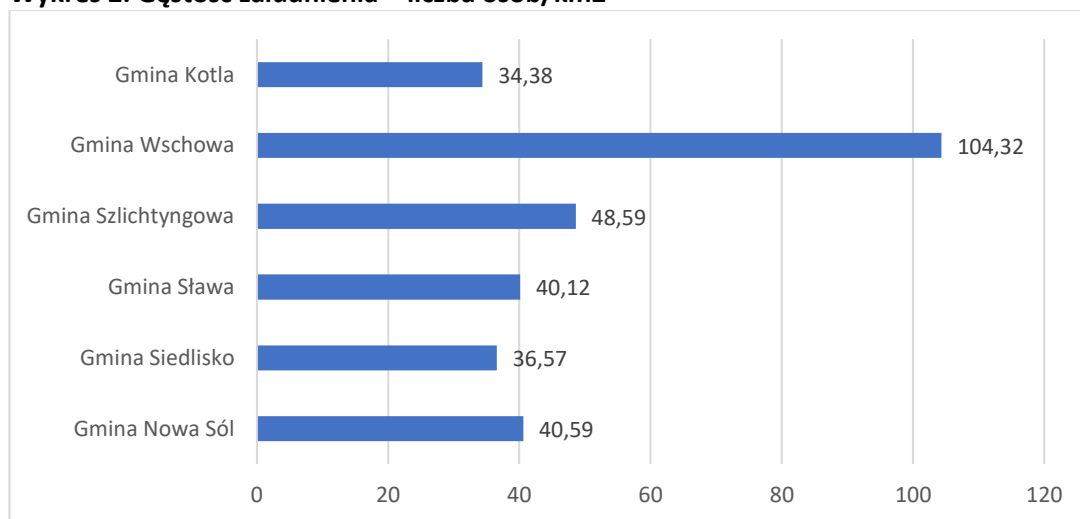
Tabela 4. Dane na temat ludności poszczególnych gmin KLJ w latach 2014/2020

Lp.	Gmina	L. ludności		L. mężczyzn		Liczba kobiet		Osób/km ²	
		2014	2020	2014	2020	2014	2020	2014	2020
1.	Nowa Sól	6 860	7 143	3 404	3 546	3 456	3 597	38,98	40,59
2.	Siedlisko	3 635	3 364	1 819	1 714	1 816	1 650	39,51	36,57
3.	Sława	12 625	12 556	6 298	6 203	6 327	6 353	40,34	40,12
4.	Szlichtyngowa	5 064	4 859	2 544	2 420	2 520	2 439	50,64	48,59
5.	Wschowa	21 676	20 552	10 603	10 041	11 073	10 511	110,03	104,32
6.	Kotla	4 438	4 401	2 212	2 210	2 226	2 191	34,67	34,38
Razem LGD		54 298	52 875	26 880	26 134	27 418	26 741	53,97	52,56
2014+/-2020		-1423		-746		-677		-1,41	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Stan na dzień 31 grudnia 2020 roku.

Obszar Stowarzyszenia charakteryzuje się niską gęstością zaludnienia, która wynosi średnio 52 osoby/km². Najintensywniej zaludniona jest gmina Wschowa (104,32) a najslabiej Kotla (34,38) przy średniej dla woj. lubuskiego 71 osób/km² i 122 osoby/km² w kraju. Ma to zapewne związek z dużą lesistością naszego terenu i brakiem rozwiniętego przemysłu.

Wykres 2. Gęstość zaludnienia – liczba osób/km²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Stan na dzień 31 grudnia 2020 roku.

Tabela 5. Ludność wg wieku produkcyjnego

Lp.	Gmina	Ludność w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym	
		2014	2020	2014	2020	2014	2020
1	Nowa Sól	1380	1 501	4 371	4 227	1 109	1 415
2	Siedlisko	798	719	2 331	2 027	506	618
3	Sława	2 627	2 577	7 909	7 303	2 089	2 676
4	Szlichtyngowa	1 053	974	3 278	2 995	733	890
5	Wschowa	4 132	3 920	13 767	12 152	3 777	4 480
6	Kotla	963	949	2 808	2 653	667	799
Razem LGD		10953	10640	34464	31357	8881	10878
2014+/-2020		-313		-3107		+1997	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie zaprezentowanych wyników można zaobserwować trend malejący w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Zmniejszenie liczby osób w wieku produkcyjnym może być spowodowane migracją zarobkową tej grupy. Natomiast obserwowany wzrost osób w wieku poprodukcyjnym wskazuje na ogólny trend starzenia się naszego społeczeństwa, jest to grupa osób starszych będących na emeryturze.

Tym samym zauważamy obszary wymagające interwencji w kwestii wspomaganie tworzenia i utrzymania miejsc pracy, aby zachęcić osoby w wieku produkcyjnym do podejmowania bądź utrzymywania inicjatywy gospodarczej na terenie LGD oraz konieczne jest przystosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym, aby zapobiec wyłączeniu społecznemu tej grupy.

Tabela 6. Sytuacja demograficzna obszaru

Lp.	Gmina	Ludność w wieku nieprodukcyjnym		Wskaźnik obciążenia demograficznego		Przyrost naturalny	Saldo migracji	
		2014	2020	2014	2020	2020	2014	2020
1	Nowa Sól	2489	2916	56,9	69,0	-8	42	24
2	Siedlisko	1304	1337	55,9	66,0	-17	-39	-19
3	Sława	4716	5253	59,6	71,9	-20	-21	-16
4	Szlichtyngowa	1943	1864	54,5	62,2	-7	-45	-5
5	Wschowa	7909	8400	57,4	69,1	-58	-99	-108
6	Kotla	1630	1748	58,0	65,9	0	32	15
Razem LGD		19991	21518	57,05	67,35	-110	-130	-109
2014+/-2020		+1527		+10,30		-110/6= -18,33	+21	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2014 - 2020 nastąpił zdecydowany wzrost liczby osób w wieku nieprodukcyjnym, bo o aż 1527 osób wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed i po poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł o 10,30 i jest podobny w poszczególnych gminach, najwyższy w gminie Sława (71,9), najmniejszy zaś w gminie Szlichtyngowa (62,2).

Bardzo różnorodny na obszarze jest przyrost naturalny, wg GUS w gminie Kotla wynosił 0, a w gminie Wschowa był on ujemny i wynosił (-58). Ogólnie dla terenu Krainy przyrost naturalny wynosi -18,33, co daje średnią na gminę -3,06. Saldo migracji w 2020 r., które wynosi (-109) zmalało nam w porównaniu do roku 2014 gdzie wyniosło (-130), lecz ta średnia i tak jest niższa w przeliczeniu na średnią krajową, która wynosi (-0,4).

2.4. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Na obszarze LGD od 2014 roku obserwuje się stały spadek poziomu bezrobocia. Bezrobocie obniża się zgodnie z tendencjami krajowymi, także w liczbach bezwzględnych. W 2020 r. w porównaniu z 2014 liczba bezrobotnych spadła o 1276 osób, najwięcej w gminach Wschowa (377) oraz Nowa Sól (340).

Tabela 7. Wielkość bezrobocia

Lp.	Gmina	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
		2014	2020	2014	2020	2014	2020
1	Nowa Sól	518	178	297	108	221	70
2	Siedlisko	293	95	168	54	125	41
3	Sława	490	323	268	203	222	120
4	Szlichtyngowa	240	172	137	114	103	58
5	Wschowa	1 082	705	597	422	485	283
6	Kotła	288	162	174	97	114	65
Razem LGD		2 911	1 635	1 641	998	1 270	637
2014+/-2020		-1 276		-643		633	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza osób według poziomu wykształcenia wskazuje, że dominującą grupą wśród zarejestrowanych są osoby z wykształceniem zawodowym oraz wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Osoby te mają największy problem ze znalezieniem pracy.

Najmniejszą grupą osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP stanowią osoby z wykształceniem wyższym.

Tabela 8. Struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia

Gmina	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe/branżowe		Średnie ogólnokształcące		Zasadniczo zawodowe/branżowe	
	2014	2020	2014	2020	2014	2020	2014	2020
Nowa Sól	34	20	93	45	44	10	182	48
Siedlisko	9	3	59	17	18	13	100	34
Sława	38	29	98	68	36	32	170	113
Szlichtyngowa	19	18	39	40	15	10	85	53
Wschowa	96	64	220	151	94	87	370	237
Kotła	24	10	54	43	16	6	77	48
Razem	220	144	563	364	223	158	984	533

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych z Urzędów Pracy.

2.5. Rolnictwo

Dzięki bardzo korzystnym warunkom klimatycznym, w dobrej kulturze utrzymanym użytkom rolnym, gminy LGD zachowały charakter rolniczy. Na terenie gmin Wschowa i Sława ważną funkcję pełni przemysł rolno – spożywczy i usługi turystyczne.

Na obszarze LGD funkcjonuje ponad 4 tysiące gospodarstw rolnych. Przeważają gospodarstwa o rozdrobnionej strukturze obszarowej do 10 ha – jest ich ok. 78,11 %. Jedynie 42 gospodarstwa posiadają powierzchnie powyżej 100 ha. W gminach położonych wzdłuż Odry w części południowej LGD (Kotła, Szlichtyngowa, Siedlisko, Nowa Sól) przeważają grunty orne kl. II do IV, a więc gleby należące do wydajnych kompleksów rolnych. W pozostałych gminach przeważają gleby słabsze kl. IV, V, VI. Dominujące uprawy w strukturze zasiewów to zboża (pszenica, żyto) i okopowe (buraki, ziemniaki), a w hodowli zwierząt trzoda chlewna i bydło. Rolnictwo na obszarze LGD ma zróżnicowany potencjał produkcyjny. Obok wielu małych gospodarstw o niskiej wydajności, zużytym majątku trwałym, funkcjonują gospodarstwa nowoczesne. Wzrasta ilość osób utrzymujących się z pracy najemnej lub na własny rachunek poza rolnictwem. Występuje zjawisko ograniczania produkcji rolnej w gospodarstwach zlokalizowanych wokół ośrodków miejskich (Nowa Sól, Głogów, Wschowa, Sława) ze względu na coraz łatwiej dostępną pracę i postępujący proces urbanizacji.

Na terenie LGD niewielka część mieszkańców pracuje wyłącznie na własnym lub rodzinnym gospodarstwie rolnym. Dominują zatrudnieni w firmach branży handlowej, budowlanej oraz przetwórstwa rolno-spożywczego i przemysłu. Część osób znajduje zatrudnienie w gospodarce leśnej.

Tabela 9. Struktura gospodarstw rolnych

Gmina	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50–100 ha	Powyżej 100 ha
Nowa Sól	471	111	74	32	11	11
Siedlisko	223	63	25	18	8	4
Sława	563	149	115	85	16	11
Szlichtyngowa	285	77	69	31	22	8
Wschowa	906	215	311	0	0	0
Kotla	231	43	27	33	16	8
RAZEM	2 679	658	621	199	73	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin.

2.6. Problemy społeczne

Problemy lokalnej gospodarki i rynku pracy w sposób bezpośredni przekładają się na sytuację w zakresie realizowania polityki społecznej na obszarze gmin LGD.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania działa sześć Ośrodków Pomocy Społecznej. Pomoc udzielana jest np. w formie dożywiania dzieci w postaci posiłków w stołówkach szkolnych. Ma to ograniczyć niedożywienie w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Również jest realizowana w formie pieniężnej na określony cel np. na zakup żywności, opału, odzież, obuwie, leki itp.

W skali obszaru gmin LGD liczba osób objętych pomocą społeczną w 2014 r. wynosiła 6113, a w 2018 r. spadła o 1965. Następnie systematycznie malała i w 2020 roku była równa 3254 osób.

Tabela 10. Gospodarstwa domowe i osoby objęte opieką pomocy społecznej na terenie gmin LGD

Gmina		2014	2018	2019	2020
Nowa Sól	Gospodarstwa domowe	205	149	128	117
	Osoby w gospodarstwach	552	311	254	219
Siedlisko	Gospodarstwa domowe	185	142	121	113
	Osoby w gospodarstwach	483	307	268	250
Sława	Gospodarstwa domowe	584	493	456	434
	Osoby w gospodarstwach	1415	1019	928	855
Wschowa	Gospodarstwa domowe	919	699	661	572
	Osoby w gospodarstwach	2382	1617	1496	1243
Szlichtyngowa	Gospodarstwa domowe	242	196	190	156
	Osoby w gospodarstwach	922	557	517	413
Kotla	Gospodarstwa domowe	157	147	129	113
	Osoby w gospodarstwach	359	337	296	274
RAZEM		6113	4148	3759	3254

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS z terenu działania LGD.

Tabela 11. Wskaźnik deprivacji

		Nowa Sól	Siedlisko	Sława	Wschowa	Szlichtyngowa	Kotla	Razem
L. osób obj. pomocą	1	219	250	855	1243	413	274	3254
Liczba mieszkańców	2	7143	3364	12556	20552	4859	4401	52875
Wskaźnik deprivacji	3	30,66	74,32	68,09	60,48	85,00	62,26	61,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS z terenu działania LGD

2.7. Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Czynnikami rozwoju kultury i gospodarki były w średniowieczu władza książęca, duchowieństwo i miasta. W okresie nowożytnym znaczenia nabrały rody szlacheckie, zwłaszcza dysponujące dużą własnością ziemską. Wschowa należąca od 1793 r. do Polski, stanowiła silny ośrodek administracyjny, jako miasto królewskie. Była też okresowo prężnym ośrodkiem kultury, do czego przyczyniał się wielonarodowy charakter miasta. Schönaichowie uzyskali dla swojego terytorium status państwa stanowego, ich rezydencja rodowa w Siedlisku należała do najokazalszych na Śląsku.

Kultura ludności wiejskiej była zróżnicowana, względnie mieszana, z uwagi na niejednorodny skład etniczny i przynależność religijną (katolicy, protestanci).

Zawiłe dzieje i dawną kulturę Krainy Lasów i Jezior odzwierciedlają zabytki kultury materialnej. Podkreślić należy także znaczenie dawnych i nowszych zjawisk kultury niematerialnej. Na obszarze LGD znajdują się miejsca związane z ciekawymi i ważnymi postaciami (np. Edward Stachura w Grochowicach, Andreas Gryphius - Stare Drzewce i Wschowa, Szlichtyngowie w Szlichtyngowej i okolicy, szereg nazwisk związanych z Siedliskiem) i miejsca obrosłe legendami (Siedlisko, Kotla, Sława i okolica).

O dziedzictwie kulturowym i historii na terenie LGD świadczą liczne zabytki. Na obszarze Krainy Lasów i Jezior najlepiej prezentują się zabytki sakralne: Ziemia Wschowska słynie z gotyckich kościołów, posiada również dobrze zachowany zespół staromiejski z cennymi zabytkami, wśród nich zespół kościoła i klasztoru franciszkanów oraz unikalny w swojej skali cmentarz protestancki. Niewielkie zespoły zabudowy staromiejskiej posiadają pozostałe miasteczka: Sława i Szlichtyngowa. Zamek w Siedlisku, choć w dużej części zrujnowany, stanowi obiekt wybitnej klasy. Jego odbudowa przywróciłaby tej części Nadodrza najcenniejszy zabytek kultury dworskiej. Godne uwagi są też kościoły poprotestanckie – niestety, po spaleniu się kościołów w Szlichtyngowej i Bielawach, już bardzo nieliczne. Najwybitniejszym z nich jest kaplica zamkowa w Siedlisku z pocz. XVII w. i kościół Żłobka Bożego we Wschowie; wartościowy jest także kościół w Sławie. We wsiach szachulcowe kościoły luterańskie zachowały się już tylko w Lubięcinie i Starych Drzewcach. W krajobrazie wiejskim dostrzega się jeszcze wiatraki, dawniej charakterystyczne dla całego obszaru, dziś już niezwykle rzadkie. Trzy z nich znajdują się w Lubięcinie. Godne uwagi, choć rzadkie, są zabytki inżynieryjne, np. most kolejowy w Stanach, który w 2019 r. stał się fragmentem blisko 50-kilometrowej rowerostrady biegnącej przez powiat nowosolski śladem nieczynnej linii kolejowej nr 371 Wolsztyn – Żagań, wybudowanej w ramach projektu "Kolej na Rower". Stan zabytkowych obiektów jest zróżnicowany, z dużą ilością zaniedbań, co jednak nie jest tylko specyfiką opisywanych okolic.

2.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie

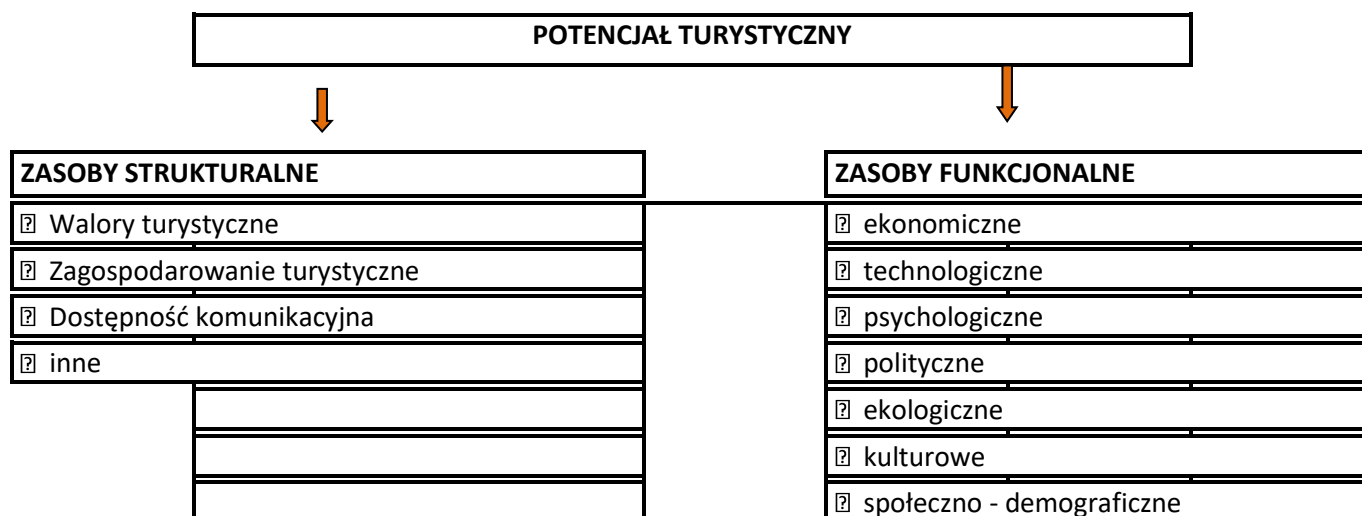
Obszar LGD jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów zachodniej Polski. Położony wzdłuż Odry, przecinany innymi mniejszymi rzekami (Obrzyca, Barycz, Rów Krzycki) z największym w makroregionie J. Sławskim, o powierzchni 817 ha i wieloma innymi jeziorami. Wielorakość zabytków zarówno w Królewskim mieście Wschowa jak i w Sławie, Szlichtyngowej, Kotli, Siedlisku i gminie wiejskiej Nowa Sól, urozmaicony krajobraz, woda, znaczna lesistość terenu (ok. 49%) stanowią ciekawą propozycję wypoczynku na terenie działania LGD.

Baza turystyczna najlepiej rozwinięta jest na Pojezierzu Sławskim. Ma ona tam charakter zróżnicowany (od wielofunkcyjnych ośrodków po pola namiotowe). Baza noclegowa skojarzona jest z reguły z infrastrukturą służącą turystyce i wypoczynkowi (gastronomia, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu wodnego, atrakcje) - własną lub występującą w otoczeniu. Standardy są zróżnicowane. Większą część stanowią obiekty powstałe przed 1990 r.,

obecnie zdekapitalizowane i aktualnie w różnym stopniu modernizowane. Na pozostałym obszarze baza noclegowa istnieje w miastach i wzdłuż głównych dróg: Wschowa i droga kraj. nr 12 (Szlichtyngowa, Dębowa Łęka) oraz Nowa Sól.

Wykres 3. Potencjał turystyczny

Źródło: J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk: Produkt turystyczny albo jak organizować poznawanie świata.

Tabela 12. Baza noclegowa

Gmina	Hotele		Pensjonaty		Ośrodki wczasowe		Kwatery prywatne		Gospodarstwa agroturyst.		Ilość nocleg.
	I.	Miejsc a nocleg.	I.	Miejsc a nocleg.	I.	Miejsc a nocleg.	I.	Miejsc a nocleg.	I.	Miejsc a nocleg.	
Nowa Sól	0	0	0	0	0	0	0	0	2	130	130
Siedlisko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2
Sława	0	0	1	74	6	543	7	90	1	4	711
Wschowa	0	0	0	0	1	72	5	90	2	29	199
Szlichtyngowa	1	15	0	0	0	0	0	0	1	15	30
Kotla	1	20	0	0	0	0	0	0	2	11	31
RAZEM	2	35	1	74	7	615	12	180	9	191	1 103

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin.

Agroturystyka na obszarze LGD rozwinięta jest słabo, zważywszy na potencjalne możliwości wynikające z korzystnych właściwości terenów. Niektóre gospodarstwa specjalizują się w wytwarzaniu produktu lokalnego, są to między innymi: wina, konfitury, owoce w winie, ocet winogronowy, krowie sery, kozie sery i mydła z mleka koziego.

Tabela 13. Gospodarstwa agroturystyczne w gminach

Gmina	Gospodarstwo agroturystyczne	Miejsc a noclegowe	Specjalizacja odnośnie produktów lokalnych
Nowa Sól	„Spokojna łąka”	12	-
	„Ośrodek wypoczynkowy Józefów”	118	-
Siedlisko	Gospodarstwo Rolno - Agroturystyczne QZKO	5	mleko kozie sery mydła z mleka koziego kremy z mleka koziego

Sława	Gospodarstwo Ekologiczne AGATKA	0	sery z mleka krowiego
Wschowa	Gospodarstwo Agroturystyczne Marianna Bednarek	15	-
	Gospodarstwo Agroturystyczne Mały Bór	14	-
Szlichtyngowa	Agroturystyka –Zajazd „Bonanza”	15	-
Kotla	Agroturystyka - Stajnia Arcturus	5	-
	Gospodarstwo Rolne Aneta Kurek	6	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin.

Na terenie Krainy istnieje 54 lokale gastronomiczne całoroczne, są to restauracje, bary, stołówki, kawiarnie i punkty gastronomiczne. Najbardziej baza gastronomiczna rozwinięta jest w gm. Sława i Wschowa, a najmniej w gm. Siedlisko i Kotla.

Tabela 14. Baza gastronomiczna

Gmina	Restauracje		Bary		Stołówki		Kawiarnie		Punkty gastronomiczne	
	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon
Nowa Sól	1	0	3	1	0	0	0	0	4	1
Siedlisko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sława	3	0	4	0	6	0	4	0	8	0
Wschowa	11	0	1	1	0	0	2	0	3	0
Szlichtyngowa	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kotla	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	19	0	8	2	6	0	6	0	15	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

Tabela 15. Obiekty sportowe ogólnodostępne

Gmina	Boiska	Stadiony	Hale Sportowe	Korty tenisowe	Przystanie Żeglarskie	Baseny, kąpieliska	Siłownie	Ośrodki jeździeckie
Nowa Sól	5	0	0	0	0	0	19	0
Siedlisko	3	0	2	2	1	0	10	0
Sława	11	1	2	3	6	2	3	0
Wschowa	4	1	3	4	0	2	1	1
Szlichtyngowa	12	1	0	1	0	0	8	1
Kotla	9	0	0	0	0	0	15	0
RAZEM	44	3	7	10	7	4	41	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin.

Znajdują się tu także liczne obiekty sportowe, które są ogólnodostępne. Dzięki takim miejscom teren LGD staje się jeszcze bardziej atrakcyjny dla turystów jak i mieszkańców.

W ramach poprzedniej perspektywy poszczególne gminy wykorzystując różne fundusze, w tym PROW, w wielu małych miejscowościach stworzyły miejsca do rekreacji, integracji mieszkańców, zarówno dorosłych, jak i młodszych. Powstało wiele siłowni plenerowych oraz placów zabaw.

2.9. Produkt lokalny, tradycyjny i regionalny

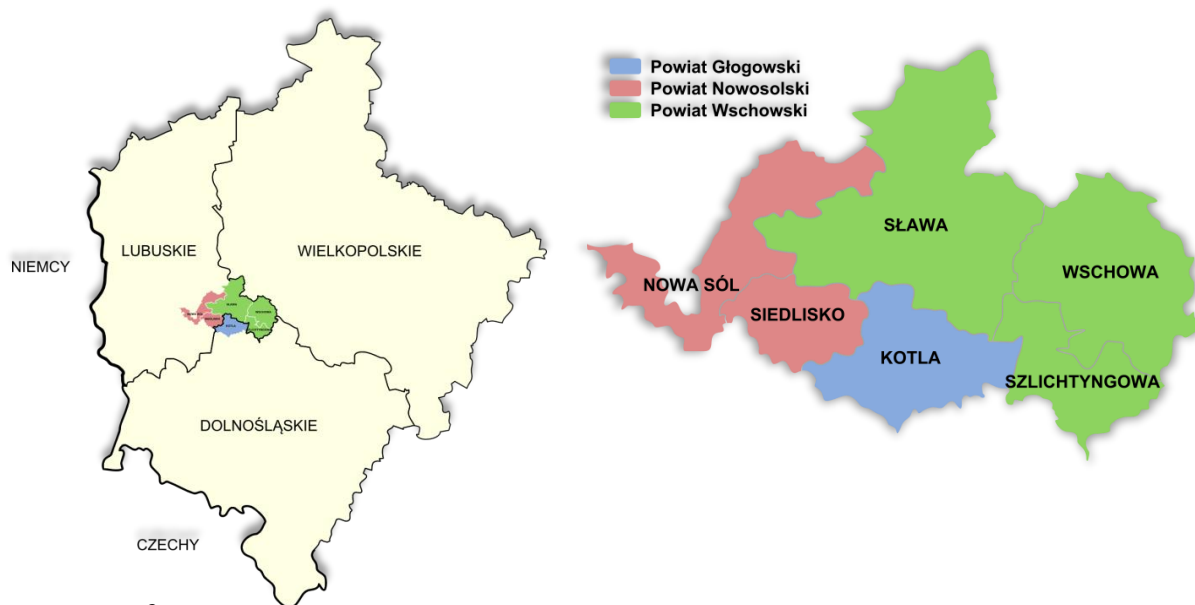
Opisane tradycje kultury wiejskiej stanowią podłoże, choć nie jedyne, w kreowaniu tzw. produktów lokalnych. Produkty te mają wszakże o wiele szerszą definicję. Istotne jest, aby dany wytwór został poprzez wykreowanie jednoznacznie utożsamiony z własnym terenem. Najlepiej, rzecz jasna, aby produkt ze swej istoty jednoznacznie łączył się z właściwymi dla tego terenu cechami naturalnymi lub kulturowymi. Przykłady produktów lokalnych/regionalnych z terenu LGD dotyczą głównie kulinariów.

Jest to między innymi Lubuskie wino gronowe z winnicy „Kinga” w Starej Wsi k./Nowej Soli – które jest produktem tradycyjnym (nawiązuje do dawnej tradycji winiarstwa na Ziemi Lubuskiej). Otrzymało nagrodę honorową „Perła 2007” ogólnopolskiego konkursu „Nasze kulinarne dziedzictwo”, za Najlepszy Polski Produkt Żywnościowy oraz wiele innych nagród. Również wyroby produkowane na skalę przemysłową, o ile w procesie ich produkcji użyto metod tradycyjnych lub oparto się na tradycyjnych albo oryginalnych (w znaczeniu: niepowtarzalnych, unikalnych) recepturach, mogą stać się produktami traktowanymi przez konsumentów jako lokalne, nawet jeśli nie spełniałyby kryteriów uznawanych za właściwe dla produktu lokalnego. Można to odnieść np. do piw niepasteryzowanych, produkowanych we wschowskim browarze EDI. Są to również kozie sery, mydła i kremy z gospodarstwa Rolno – Agroturystycznego Qzko w Siedlisku oraz sery z mleka krowiego z Gospodarstwa ekologicznego „Agatka”, które pochodzi z Krzepielowa gm. Sława oraz Sery Kosińscy z Siedlnicy gm. Wschowa. Gospodarstwa cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców, turystów i innych osób, są one również nagradzane na różnego rodzaju targach, w których biorą udział. Godnymi polecenia produktami są wędliny wytwarzane metodami tradycyjnymi z Masarni TOMEX z Przyborowa, Masarni Hukała ze Sławy, z masarni Osoweks z Osowej Sieni gm. Wschowa oraz wyroby wędliniarskie Romana Sułochy i Henryka Kuźmy z gm. Sława. Na terenie LGD znajdują się Gospodarstwa Pasieczne Lesława Skoniecznego z Lubieszowa, Wiśniewskich z Chełmka, Kazimierza Pronkiewicz z Lipinek oraz Wach z Nowych Drzewiec.

Oprócz produktów kulinarnych na terenie LGD wytwarzane są wyroby ceramiczne (p. Janina Rudnicka – gm. Kotla), rzeźby w kamieniu, drewnie i metalu (p. Janusz Owsiany – gm. Kotla), wyroby z wosku pszczelego (świece, krople, plastry, figurki (p. Lesław Skonieczny – gm. Nowa Sól), gadzety związane z myślistwem czy łowiectwem (p. Doniec – gm. Sława) oraz ręcznie wykonane maskotki z Pracowni Artystycznej Jadwia - gm. Sława.

Wszystkie ww. produkty można kupić bezpośrednio u producentów lub na różnego rodzaju targach, wystawach promocyjnych, jarmarkach i imprezach gminnych.

2.10. Mapa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Powierzchnia: 1006 km²

Liczba mieszkańców: 52 875

Obszar Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD położony jest na styku trzech województw: lubuskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego.

87,5% terenu należy do województwa lubuskiego;

- powiat wschowski – gminy miejsko – wiejskie Wschowa, Sława Szlichtyngowa,
- powiat nowosolski gminy wiejskie Nowa Sól i Siedlisko,

12,5% do województwa dolnośląskiego;

- powiat głogowski gmina wiejska Kotla.

Położenie wzajemne sześciu gmin Stowarzyszenia stanowi spójną terytorialnie całość, o wspólnych walorach i zasobach. Każda gmina sąsiaduje z dwoma partnerami objętymi LSR, tworząc spójny geograficznie obszar.

2.11. Istota i spójność obszaru LSR

Obszar objęty działaniami Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD w ramach LSR charakteryzuje się wysokim stopniem jego spójności. Jest to obszar relatywnie duży, obejmujący gminy wchodzące w skład trzech powiatów, a to cechuje jego przestrzenną spójność i zwartość.

Obszar Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD położony jest na styku trzech województw: lubuskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego, 87,5% terenu należy do województwa lubuskiego i tylko 12,5% do województwa dolnośląskiego. Położenie wzajemne gmin stanowi spójną terytorialnie całość, każda gmina sąsiaduje z dwoma partnerami objętymi LSR.

Obszar LGD jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów zachodniej Polski. Położona wzdłuż Odry, przecinana innymi mniejszymi rzekami (Obrzyca, Barycz, Rów Krzycki) z największym w makroregionie jeziorem Sławskim, o powierzchni 817 ha i wieloma innymi jeziorami, Kraina stanowi ciekawą propozycję wypoczynku. Wielorakość zabytków zarówno w Królewskim mieście Wschowa jak i w Sławie, Szlichtyngowej, Kotli, Siedlisku oraz gminie wiejskiej Nowa Sól stanowi urozmaicony krajobraz. Woda, znaczna lesistość terenu (ok. 49%), łagodny klimat z najdłuższym latem w Polsce stwarzają doskonałe warunki do odpoczynku, turystyki i rehabilitacji.

Ważne atuty regionu to także: stosunkowo niskie zaludnienie oraz dobrze rozwinięte rolnictwo (w tym rolnictwo ekologiczne). Grunty rolne zajmują około 50 % powierzchni regionu. Dobrze rozwinięte rolnictwo to świeża i zdrowa żywność, którą można nabyć bezpośrednio u producentów, a niskie zaludnienie gwarantuje ciszę i spokój w obcowaniu z przyrodą.

Znaczna większość mieszkańców z obszaru objętego LGD to ludność napływowa. Tym samym nie łączą ich wspólne korzenie ani wspólna historia. Widoczny jest jednak trend budowania własnej tradycji. Organizowane we wszystkich gminach LGD doroczne święta koncentrują się na promowaniu potraw przywiezionych z różnych części Polski, Ukrainy, Białorusi, Litwy, Rosji. O historii regionu świadczą liczne zabytki, natomiast przyjazny klimat tworzą mieszkańcy na podstawie rodzinnych tradycji.

Teren KLJ dzięki swemu położeniu nad Odrą oraz końcowym odcinkiem Baryczy wchodzi (południowo – zachodnim fragmentem) w skład Krajowej Sieci Ekologicznej. Ujściowy odcinek Baryczy wraz z doliną Odry stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym. Poprzez dolinę Odry region łączy się z obszarem węzłowym o znaczeniu międzynarodowym (17M – Obszar Doliny Środkowej Odry), poprzez dolinę Obrzyca (korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym) z krajowym obszarem węzłowym (9K – Obszar Borów Dolnośląskich), a także bezpośrednio przez dolinę Odry z obszarem węzłowym o znaczeniu krajowym (9K – Obszar Pojezierza Leszczyńskiego).

Walory przyrodnicze tych terenów, zgodnie z przeprowadzonymi badaniami potwierdzają ich wysokie znaczenie w skali kraju. Wśród walorów decydujących o zasadności ochrony najważniejszych przyrodniczo obszarów w formie obszaru chronionego krajobrazu są:

- liczne gatunki roślin chronionych oraz rzadkich, wśród których są gatunki zagrożone w Polsce i Europie;
- zespoły i zbiorowiska roślinne, w tym wiele cennych i zagrożonych w skali kraju;
- rzadkie w tej części kraju lasy na siedliskach wydumowych;
- liczne pomniki przyrody;
- liczne populacje gatunków ptaków chronionych oraz innych zwierząt chronionych, w tym wiele ginących i rzadkich, mających tutaj swoje najliczniejsze stanowiska w regionie, istotne w skali Polski południowo – zachodniej;
- jeden z większych i ważniejszych na terenie południowo – zachodniej Polski obszar krajobrazu polodowcowego;
- znaczenia tego terenu w krajowych koncepcjach organizacji przestrzennego systemu ochrony przyrody ECONET – PL.

Podsumowując – podstawowe elementy charakterystyczne dla całego obszaru planowanego objęciem LSR i świadczące o spójności terytorialnej i społecznej to:

- obszar tworzy terytorialnie zwartą bryłę,
- duże zalesienie,
- rozpowszechnione rolnictwo,
- bogata oferta turystyczna,
- niskie zaludnienie,
- teren tzw. „ziem odzyskanych”.

III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

3.1 Metody konsultacji społecznych

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Lasów i Jezior jest dokumentem opracowanym przy czynnym udziale lokalnej społeczności. Partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich jej interesariuszy w proces powstawania zapisów.

Dlatego też w procesie opracowywania LSR, jako kluczowe przyjęto dane wynikające ze statystyki publicznej oraz informacje pochodzące z szerokich konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele grup istotnych z punktu widzenia realizacji zapisów dokumentu.

Podczas prac nad budową strategii brały udział grupy ważne z punktu widzenia realizacji LSR czyli:

- seniorzy;
- osoby do 25 roku życia;
- rolnicy i ich domownicy;
- lokalni przedsiębiorcy;
- liderzy lokalni z poszczególnych gmin (sołtysi, radni, członkowie organizacji pozarządowych tj. OSP, KGW, itp.);
- przedstawiciele Urzędów Gmin;
- członkowie LGD, Rady, Zarządu oraz pracownicy Biura LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru planowanego do objęcia działaniem Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD została wypracowana przy czynnym udziale przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. W proces planowania strategicznego zaangażowani zostali przede wszystkim lokalni liderzy, którzy najlepiej znają swoje środowisko, a ich udział gwarantuje dotarcie do jak najszerszego kręgu mieszkańców. W okresie pracy nad LSR wykorzystane zostały następujące narzędzia:

- powołanie zespołu roboczego ds. LSR,
- organizacja otwartych warsztatowych spotkań na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD,
- organizacja dnia otwartego,
- sondaż społeczny (ankieta),
- zaproszenie do składania opinii (konsultacje społeczne).

Bezpośrednią pracę związaną z przygotowaniem LSR wykonał zespół roboczy ds. LSR, w skład którego weszli pracownicy biura, osoby reprezentujące każdy z sektorów (5 osób). Zespół koordynował całość prac związanych z tworzeniem LSR, zbieranie danych, dokonanie diagnozy obszaru, prowadzenie procesu budowy strategii, opracowanie materiału uzyskanego podczas otwartych spotkań z mieszkańcami, określenie celów i wskaźników, sposób wyboru i oceny operacji, określenie kryteriów wyboru oraz określenie planu działania i planu komunikacyjnego.

W ramach prac nad przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano przeprowadzenie spotkań otwartych na terenie każdej z gmin będących członkami Stowarzyszenia. W spotkaniach brali udział przedstawiciele partnerstwa LGD, a także „zwykli” mieszkańcy naszego obszaru. Spotkania miały charakter warsztatów, podczas których uczestnicy wspólnie pracowali nad przeprowadzeniem analizy SWOT i wskazaniem celów strategicznych oraz planowanych do realizacji działań i rezultatów.

Zorganizowano dzień otwarty, podczas którego zostały poruszone zagadnienia związane z rozwojem obszaru LSR, w szczególności związane ze zmianami demograficznymi, ochroną środowiska czy cyfryzacją na obszarach wiejskich objętych działaniem strategii. W okresie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju zostały uruchomione konsultacje telefoniczne oraz możliwość składania opinii za pomocą maila bądź messenger'a. W ten sposób możliwe było dotarcie do wszystkich tych osób, którzy nie mogli uczestniczyć w otwartych spotkaniach, a chcieli przedstawić własne sugestie dotyczące analizy potencjału obszaru LSR oraz konstruowania potrzeb w postaci celów strategicznych i działań. Na stronie internetowej została również zamieszczona ankieta dla mieszkańców, która pozwoliła na ustalenie słabych i mocnych stron gminy oraz szans i zagrożeń, jak również określenie celów strategii, planowanych działań i rezultatów, zwłaszcza w obszarach związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska, cyfryzacją, czy zmianami demograficznymi zachodzącymi na terenach LSR. Wyniki ankiet zostały wykorzystane do opracowania LSR. Przygotowana wstępna wersja dokumentu strategicznego zawierająca główne kierunki i cele wypracowane przez zespół do tworzenia LSR została poddana konsultacjom społecznym. Informacja

o konsultacjach projektu strategii oraz formularz zgłaszania uwag został zamieszczony na internetowej LGD oraz na fanpagu. Wyniki konsultacji zostały uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu.

Informacja o planie włączenia społeczności w zakresie spotkań nastąpiła poprzez opublikowanie na stronie internetowej - www.klj.org.pl oraz na profilu społecznościowym facebook - [lgd.klj](https://www.facebook.com/lgd.klj) plakatu informacyjnego, który zawierał informację o miejscach i terminach przeprowadzania tych spotkań oraz informację o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Pojawił się slogan "Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie" oraz odpowiednie logotypy. Na stronie internetowej została zamieszczona informacja o planie włączenia społeczności wraz z opisem procesu przygotowania LSR.

Udział w grupach roboczych był otwarty. Każda zainteresowana osoba mogła wziąć czynny udział w opracowaniu LSR.

Plan włączenia społeczności został podzielony na 3 podstawowe etapy:

1. **Etap wstępny**, który polegał na zaproszeniu mieszkańców i instytucji z obszaru LGD do udziału w konsultacjach oraz merytoryczne i metodologiczne wprowadzenie społeczności do procesu tworzenia LSR. Przedstawiony był także harmonogram procesu oraz narzędzia. Na tym etapie użyto następujących form: informacje na stronie [www Stowarzyszenia](http://www.Stowarzyszenia.org.pl) oraz gmin partnerskich, ankieta internetowa.
2. **Etap wypracowywania i konsultacja założeń Lokalnej Strategii Rozwoju**, który obejmował co najmniej jedno spotkanie (warsztaty) z wszystkimi zainteresowanymi na obszarze każdej z gmin planowanych do objęcia LSR.
3. **Etap podsumowania i akceptacji Strategii**, gdzie zaplanowano komunikację ze społecznością za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, w tym także strony www oraz spotkania osobiste dla chętnych w ramach konsultacji w Biurze LGD.

W okresie przygotowania LSR przeprowadzono szereg działań z zakresu konsultacji społecznych. Dzięki partycypacyjnym metodom otrzymano dane, które zostały wykorzystane do opracowania LSR tj.:

- analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (analiza SWOT);
- analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru;
- problemów danego obszaru;
- priorytetowe cele rozwoju;
- kluczowe działania przyczyniające się do osiągnięcia celów (wraz ze wskaźnikami);
- preferowane kryteria wyboru projektów.

W ramach prowadzonych działań partycypacyjnych użyto następujących technik i metod:

1. **Zespół Roboczy ds. tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju** – Prace rozpoczęto od roboczego spotkania przedstawicieli wszystkich sektorów z całego obszaru partnerstwa, które odbyło się 20 lipca 2022 r. w Siedlisku. Koordynację prac powierzono **Roksanie Górnej – Kopij** Kierownikowi Biura Stowarzyszenia. Ukończyła ona kierunek Zarządzanie Funduszami Europejskimi z Elementami Prawa Europejskiego, posiada duże doświadczenie przy realizacji projektów ze środków krajowych i unijnych, praktykę w organizacji konkursów, wizyt studyjnych, szkoleń, warsztatów. Posiada zarówno wiedzę teoretyczną jak i praktyczną w temacie PROW, LEADER, planowania funkcjonowania i ewaluacji LGD.
2. **Spotkania konsultacyjne dla lokalnych społeczności gminnych prowadzone na terenie gmin oraz w Biurze LGD.** Działając w dobrej wierze celem zapewnienia jak najlepszej przejrzystości i powszechności konsultacji ustalono czas i terminy spotkań optymalnie dostosowany dla wszystkich uczestników. Terminy i program spotkań podano do publicznej wiadomości za pomocą stron internetowych Gmin i Stowarzyszenia, portali społecznościowych, a także za pomocą plakatów opracowanych przez KLJ i rozpowszechnianych przez partnerów. Lokalni działacze tj. członkowie Ochotniczych Straży Pożarnych, Kół Gospodyń Wiejskich, Sołtysi, organizacje harcerskie oraz członkowie stowarzyszeń byli ponadto informowani telefonicznie przez pracowników Stowarzyszenia i Gmin. Tak szeroko zaplanowana akcja informacyjna i otwartość na potrzeby społeczne zaowocowała dużym zainteresowaniem i aktywnością mieszkańców, co przedstawia poniższa tabela.

Spotkania konsultacyjne dotyczące procesu tworzenia Lokalnej Strategii Wyboru z mieszkańcami odbyły się z wykorzystaniem narzędzi informacyjnych poprzez zamieszczenie plakatu informacyjnego na stronie internetowej stowarzyszenia www.klj.org.pl, na profilu społecznościowym stowarzyszenia oraz na stronach

internetowych i portalach społecznościowych gmin należących do obszaru stowarzyszenia oraz na tablicach ogłoszeń i słupach ogłoszeniowych zarówno gminnych jak i sołeckich

Tabela 16. Konsultacje społeczne

Lp.	Metody partycypacji	Data, miejsce	Osoba prowadząca
1	Warsztaty konsultacyjne w Gminie Siedlisko. Program: Prezentacja obszaru LGD. Diagnoza obszaru gminy. Analiza potrzeb rozwoju obszaru. Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023. Omówienie wyników diagnozy obszaru. Wypracowanie wniosków końcowych.	05.09.2022 r. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siedlisku	Roksana Górna-Kopij
2	Warsztaty konsultacyjne w Gminie Nowa Sól Program: Prezentacja obszaru LGD. Diagnoza obszaru gminy. Analiza potrzeb rozwoju obszaru. Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023. Omówienie wyników diagnozy obszaru. Wypracowanie wniosków końcowych.	06.09.2022 r. Klub Seniora w Nowym Żabnie	Roksana Górna-Kopij
3	Warsztaty konsultacyjne w Gminie Kotla. Program: Prezentacja obszaru LGD. Diagnoza obszaru gminy. Analiza potrzeb rozwoju obszaru. Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023. Omówienie wyników diagnozy obszaru. Wypracowanie wniosków końcowych.	07.09.2022 r. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kotli	Roksana Górna-Kopij
4	Warsztaty konsultacyjne w Gminie Szlichtyngowa. Program: Prezentacja obszaru LGD. Diagnoza obszaru gminy. Analiza potrzeb rozwoju obszaru. Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023. Omówienie wyników diagnozy obszaru. Wypracowanie wniosków końcowych.	07.09.2022 r. Świątlica Miejska	Tatiana Wasielewska

5	<p>Warsztaty konsultacyjne w Gminie Wschowa.</p> <p>Program:</p> <p>Prezentacja obszaru LGD.</p> <p>Diagnoza obszaru gminy.</p> <p>Analiza potrzeb rozwoju obszaru.</p> <p>Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia).</p> <p>Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju.</p> <p>Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023.</p> <p>Omówienie wyników diagnozy obszaru.</p> <p>Wypracowanie wniosków końcowych.</p>	08.09.2022 r. Centrum Kultury i Rekreacji we Wschowie	Roksana Górna-Kopij
6	<p>Warsztaty konsultacyjne w Gminie Sława.</p> <p>Program:</p> <p>Prezentacja obszaru LGD.</p> <p>Diagnoza obszaru gminy.</p> <p>Analiza potrzeb rozwoju obszaru.</p> <p>Analiza SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia).</p> <p>Określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju.</p> <p>Ankieta dla mieszkańców obszaru Stowarzyszenia planowanego do objęcia Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2023.</p> <p>Omówienie wyników diagnozy obszaru.</p> <p>Wypracowanie wniosków końcowych.</p>	09.09.2022 r. Sławskie Centrum Kultury i Wypoczynku	Roksana Górna-Kopij
7	<p>Internetowe i bezpośrednie badania ankietowe - badania ankietowe internetowe przeprowadzone zostały za pomocą formularza google, natomiast bezpośrednio za pomocą ankiet drukowanych. Celem badania było umożliwienie zdiagnozowania największych potencjałów, zasobów, problemów i potrzeb na obszarze działania Stowarzyszenia.</p>	od 08.09.2022r. do 31.01.2023 r. klj.org.pl Biuro LGD	Roksana Górna-Kopij
8	<p>Punkt konsultacyjny w biurze - mieszkańcy mieli możliwość do wnoszenia uwag do poszczególnych etapów LSR lub zgłaszać pomysły.</p>	Od 23.08.2022 r. do 31.05. 2023 r. Biuro LGD	Roksana Górna-Kopij
9	<p>Dzień otwarty, podczas którego zostały poruszone zagadnienia związane z rozwojem obszaru LSR, w szczególności związanych ze zmianami demograficznymi, ochroną środowiska czy cyfryzacją na obszarach wiejskich objętych działaniem strategii.</p>	13.02.2023 r. Biuro LGD	Roksana Górna-Kopij
10	<p>Spotkania Zespołu Roboczego ds. LSR 2021-2027- opracowanie celów, przedsięwzięć oraz wskaźników. Analiza SWOT.</p>	od 14.02.2023r. do 24.05.2023r. Biuro LGD	Roksana Górna-Kopij
11	<p>Konsultacje Lokalnej Strategii Rozwoju 2021-2027 – zamieszczenie na stronie internetowej projektu LSR wraz z formularzem, na którym lokalna społeczność mogła wnosić uwagi.</p>	od 25.05.2023 r. do 29.05.2023 r.	-
12	<p>Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia - informacja o projektach, przedstawienie celów lokalnej strategii rozwoju.</p> <p>Informacja w zakresie propozycji wysokości finansowania projektów grantowych, informacja w zakresie propozycji przedsięwzięć realizujących cele LSR.</p>	01.06.2023 r. Urząd Gminy Siedlisko	-

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 17. Podsumowanie spotkań konsultacyjnych oraz konsultacji z mieszkańcami w Biurze LGD

Gmina	Liczba uczestników	Sektor publiczny	Sektor społeczny	Sektor gospodarczy	Kobiety	Mężczyźni
Wschowa	30	5	21	4	23	7
Kotla	27	6	15	6	20	7
Sława	31	5	15	11	15	16
Szlichtyngowa	36	10	16	10	26	10
Nowa Sól	38	9	16	13	20	18
Siedlisko	39	14	17	8	30	9
RAZEM	201	49	100	52	134	67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie list obecności.

W proces przygotowania LSR-u zaangażowanych było 51 osób z sektora społecznego, z tego 25 osób reprezentowało Koła Gospodyń Wiejskich, 10 osób reprezentowało Ochotnicze Straże Pożarne, 7 sołtysów oraz 9 osób, które reprezentowało NGO.

Ankieta badawcza i raport z badań. Informacje o potrzebach społecznych zostały na etapie określania celów zbadane za pomocą ankiet i e-konsultacji.

Wszystkie przeprowadzone badania, pogłębione metodą deskresearch pozwoliły określić wiodące cele działania LGD oraz wskaźniki jakimi należy mierzyć efekty realizowanych przedsięwzięć.

Pozytywne efekty osiągnięto także stosując metodę Word Cafe do ustalenia ostatecznej wersji celów i wskaźników LSR. Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Poszczególne rozdziały LSR, zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych.

Prace nad tworzeniem LSR nie kończą partnerskiego podejścia i współpracy z członkami Stowarzyszenia, jak i podmiotami spoza LGD działającymi na obszarze partnerstwa oraz mieszkańcami. Stowarzyszenie stawia również na partycypacyjny charakter samego procesu wdrażania LSR poprzez skuteczne formy komunikacji bezpośredniej tj. spotkania w biurze i konsultacje, także za pomocą platform internetowych w formie online, spotkania aktywizacyjne, spotkania z pracownikami biura podczas różnego rodzaju imprez organizowanych przez Stowarzyszenie, jak również przez gminy partnerskie, szkolenia przed naborami szczególnie dla osób chcących podjąć lub rozwijać działalność gospodarczą, raz w roku w każdej gminie przeprowadzenie spotkań informacyjnych dotyczących wdrażania LSR. Dodatkowo Stowarzyszenie zaplanowało w nowym okresie programowania działanie „zadzwoń a dojedziemy”. Działanie to polega na tym, że jeżeli mieszkaniec obszaru będzie chciał się spotkać, a nie ma możliwości dojechania do biura LGD lub na miejsce spotkania na terenie swojej gminy, to pracownik biura dojedzie na miejsce wskazane przez zainteresowanego. Takie podejście pozwoli na dotarcie do mieszkańców, którzy są wykluczeni mobilnie oraz osób z niepełnosprawnościami. Spotkania te mają na celu animowanie oddolnych inicjatyw, poznanie pomysłów i propozycji podmiotów biorących udział w spotkaniach na temat projektów, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach LSR i poza LSR. Lokalna Grupa Działania stosuje ponadto otwartą formułę konsultacji społecznych dotyczących wdrażania LSR, m.in. poddawane konsultacjom są proponowane zmiany w zakresie LSR, czy lokalnych kryteriów wyboru. Konsultacje odbywają się na stronie internetowej LGD oraz gmin partnerskich, dzięki czemu mają charakter ogólnodostępny i wziąć w nich udział mogą zarówno członkowie LGD, jak i osoby z obszaru, ale niezrzeszone w Stowarzyszeniu. Stowarzyszenie informuje o swoich działaniach za pomocą strony internetowej, mediów społecznościowych o efektywności i skuteczności projektu, np. projekty grantowe, projekty infrastrukturalne. W celu informowania o działaniach Stowarzyszenia wykorzystywane są także lokalne media – prasa i radio. LGD wydaje publikacje na temat dobrych praktyk, zrealizowanych projektów, zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych obszaru. Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD na lata 2021-2027 ma pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz jest zgodna z prawami "Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej" i "Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych". Realizowana będzie zgodnie z "Wytocznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027".

Na każdym etapie przygotowania, realizacji LSR wdrażane będą działania umożliwiające wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. W ramach lokalnych kryteriów wyboru będą premiowane działania i usługi dostępne dla wszystkich osób, w tym osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Na potrzeby prac nad LSR 2023-2027 wykorzystano również wyniki badań własnych, LSR 2014-2020 (z perspektywą do 2023 r.) oraz ewaluacji zewnętrznej Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2023 r.).

Analizując 201 wyników z tego badania można wyszczególnić następujące problemy:

- 1) Słabe zaangażowanie lokalnej społeczności w podejmowane działania – 105 (52,2%).
- 2) Zbyt mała rozpoznawalność oferty turystycznej tj. bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji i produktów turystycznych – 79 (39,3%).
- 3) Niewystarczająca oferta na wypoczynek, rekreację oraz aktywne spędzanie czasu wolnego - 70 (34,8 %).
- 4) Starzenie się społeczeństwa oraz emigracja zarobkowa młodych osób – 69 (34,3%).
- 5) Niska przedsiębiorczość mieszkańców – 66 (32,8%).
- 6) Niska jakość usług publicznych np. poziom infrastruktury technicznej, edukacyjnej, socjalnej, służby zdrowia, kultury, turystyki – 31 (15,4%).
- 7) Słaba współpraca między samorządem, przedsiębiorcami, organizacjami społecznymi - 29 (14,4%).
- 8) Sytuacja na rynku pracy, brak miejsc pracy, wysokie bezrobocie, poziom wynagrodzenia, kwalifikacje mieszkańców - 28 (13,9 %).
- 9) Niedostateczna dbałość o środowisko naturalne, o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawy jakości powietrza oraz działań edukacyjnych w tym obszarze – 26 (12,9%).
- 10) Niskie wykorzystanie nowoczesnej technologii, sieci internetowej oraz cyfryzacji – 12 (6%).

Wskazany jest problem słabego zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowane działania, jako najbardziej widoczny wśród naszej społeczności (52,2%). Aktywność społeczna mieszkańców niewątpliwie służy do ich wielostronnego rozwoju. Aktywizacja lokalnej społeczności to takie oddziaływanie na otoczenie społeczne, aby je zmieniać na korzyść z punktu widzenia zarówno pojedynczego mieszkańca, jak i całej społeczności.

Dla zwiększenia zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR naszym zadaniem będzie objęcie różnych grup mieszkańców szkoleniami i warsztatami tematycznymi, umożliwić im uczestnictwo w wizytach studyjnych, konferencjach itp., bowiem przez podniesienie ich kompetencji do samoorganizacji, wyłanianie lokalnych liderów, podejmowanie aktywnych działań na rzecz poprawy nie tylko swojej sytuacji, wzmocnimy ich tożsamość społeczną, kulturową, integrację w lokalnym środowisku.

Oferta turystyczna naszego obszaru skupiona jest w szczególności na terenie dwóch gmin: Sława i Wschowa. Niewystarczalna znajomość oferty turystycznej, w tym: bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji i w ogólności produktu turystycznego (39,3%), wskazuje dla naszego LGD nacisk na działania związane z efektywną promocją produktu turystycznego.

Starzenie się ludności oraz emigracja zarobkowa osób młodych – 34,3% wskazań, są efektem wielu czynników i wpływają negatywnie na strukturę społeczną, stan gospodarki, rynek pracy itp. Stawia to przed LGD zadania związane z poszerzeniem aktywności społecznej osób starszych, tworzeniem dla nich miejsc spotkań, integracji, aby nie odczuwali izolacji społecznej. Z kolei dla ludzi młodych należy stworzyć oferty dofinansowania własnego biznesu w zakresie świadczenia usług i nowoczesnej technologii.

Niska przedsiębiorczość mieszkańców (32,8%) wiąże się ze zbyt słabym zaangażowaniem lokalnej społeczności w działania społeczne, na co wskazywano w ankiecie badawczej. Przedsiębiorczość będziemy wzmocniać tworzeniem możliwości zakładania własnych przedsiębiorstw, szczególnie w zakresie dostępu do usług i nowej technologii, na co także wskazują ankietowani mieszkańcy. Te problemy zostały też uwzględnione wyżej.

Wszystkie problemy wskazane przez mieszkańców są ważne i będą brane pod uwagę przy realizacji Strategii.

Wnioski, które większość uczestników wskazało jako najważniejsze problemy na obszarze Stowarzyszenia to brak działalności związanej z dostępem do usług tj. usług kosmetycznych, fryzjerskich, budowlanych, transportowych, cateringowych, noclegowych itp. Wnioski te mają również odzwierciedlenie

w kryteriach wyboru operacji, które promować będą operacje w zakresie rozwoju turystyki.

Kolejnym ważnym problemem wskazanym przez społeczność lokalną biorącą udział w konsultacjach jest niska aktywność społeczna szczególnie wśród osób do 25 roku życia jak i osób starszych powyżej 60 roku życia. Brak oferty spędzania wolnego czasu. Te wnioski mają przełożenie w celach, przedsięwzięciach oraz wskaźnikach.

Tabela 18. Zestawienie postulatów zebranych podczas spotkań konsultacyjnych

Sport i rekreacja	Promocja regionu/ kultura/	Infrastruktura	Ekologia i ochrona środowiska	Przedsiębiorczość/ edukacja
19 x Zajęcia sportowe aktywizujące społeczność lokalną	17 x Imprezy kulturalne, konkursy/ festiwale filmowe, muzyczne. Imprezy cykliczne	17 x Budowa żłobków	4 x Szkolenia (edukacja ekologiczna mieszkańców)	2 x Zakłady fryzjerskie
1 x Modernizacja i upiększenie Wałów Nadodrzańskich/ oczyszczanie rzek/przystosowanie do żeglugi	3 x Warsztaty kulinarne/rękodzielnicze/ warsztaty samoobrony dla kobiet	19 x Budowa Klubów Seniora	17 x Zagospodarowanie terenu, nasadzenie zieleni	3 x Wsparcie dla rolników i małych firm
10 x Budowa miejsc rekreacyjnych (ławki, grill, stoły, wiaty)	2 x Kultywowanie tradycji regionalnych	10 x Budowa miejsc integracji społecznej	10 x Wykorzystanie energii słonecznej do oświetlenia miejsc postojowych dla rowerów i placów zabaw	38 x Zajęcia dodatkowe w placówkach edukacyjnych
35 x Ścieżki rowerowe, przyrodnicze, dydaktyczne	3 x Wydanie publikacji/materiałów promocyjnych/przewodników	4 x Rozwój gospodarstw zielonych	5 x Wykorzystanie energii słonecznej do oświetlenia banerów informacyjnych	40 x Kursy dokształcające dla dorosłych
7 x Organizacja zajęć sportowych i integracyjnych	5 x Kino plenerowe	10 x Zagospodarowanie terenu/Budowa infrastruktury turystycznej	-	10 x Warsztaty szachowe/ muzyczne/ modelarskie/ fotograficzne
2 x Ścieżki biegowe, trekkingowe, zdrowia	-	7 x Zielone gospodarstwa opiekuńcze	-	10 x Zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży
2 x Rozwój bazy noclegowej	-	10 x Parkingi rowerowe/ place siłowe na świeżym powietrzu	-	10 x Warsztaty kulinarne z dziećmi i ich dziadkami
4 x Wsparcie klubów sportowych	-	-	-	48 x Organizacja czasu dla osób w podeszłym wieku (wyjazdy, spotkania)
8 x Rozwój infrastruktury rowerowej poprzez – utworzenie parkingów rowerowych	-	-	-	-
15 x Zajęcia rehabilitacyjne dla seniorów	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Przygotowanie Strategii poprzedzone było szerokimi konsultacjami społecznymi z mieszkańcami gmin objętych LSR. Wskazane propozycje postulatów odzwierciedlają rzeczywiste potrzeby społeczności lokalnej naszego regionu.

Na każdym etapie prac nad opracowaniem LSR Stowarzyszenie spełniło obowiązek informacyjny i rozpowszechniało wśród uczestników informację o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, opublikowanej na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz o współfinansowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, w szczególności ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W trakcie tworzenia LSR Stowarzyszenie uwzględniło **zasady horyzontalne** określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 w tym:

- poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,
- zasady równości kobiet i mężczyzn,
- zasad równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

Zasady te stosowane będą również w trakcie wdrażania LSR, m.in. poprzez umożliwienie zgłoszenia specjalnych potrzeb na etapie rekrutacji do podejmowanych przedsięwzięć, np. zapewnienie tłumacza migowego podczas szkolenia, zapewnienie wyboru miejsc szkoleniowych z wejściem bez barier architektonicznych, w materiałach szkoleniowych dobór wielkości czcionki do osób słabo widzących, dokumenty skonstruowane w sposób zrozumiały dla każdego użytkownika bez względu na jego wiedzę, doświadczenie, umiejętności językowe czy poziom koncentracji, itp.

3.2 Animowanie i angażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania będzie zarządzało procesem realizacji LSR, a wszystkie podejmowane przez nie działania będą miały charakter jawny. LGD będzie prowadziła szereg działań informacyjno-promocyjnych, które zapewnią szerokie upowszechnienie informacji na temat LSR oraz operacji poczynionych przez LGD. Wszelkie informacje na temat LGD będą aktualne, udostępniane w sposób systematyczny i na bieżąco. Działania promocyjno- informacyjne realizowane przez LGD będą spełniały funkcję aktywizacyjną i motywacyjną mieszkańców obszaru LSR, do udziału w procesie wdrażania LSR. Sposoby komunikacji zostały tak dobrane aby dotrzeć do jak największej liczby odbiorców, w tym przede wszystkim do osób z grup w niekorzystnej sytuacji- kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz ludzi młodych – do 25 roku życia , seniorów „60+”, które uzyskają wsparcie w ramach LSR.

Działania informacyjne będą prowadzone przede wszystkim w zakresie:

- monitoringu i aktualizacji LSR informacji o konsultacjach społecznych dotyczących LSR;
- informacji o zrealizowanych operacjach w ramach LSR;
- ogłoszenia o naborach wniosków w ramach LSR;
- ogłoszenia o wynikach naborów.

Działania informacyjne będą prowadzone poprzez:

- wywieszenie w widocznym miejscu w biurze Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania;
- umieszczanie na stronie internetowej Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania;
- umieszczenie informacji na profilu Facebook [Igd.klj](https://www.facebook.com/igd.klj);

- przekazywanie informacji do gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania.

Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana przy dużym zaangażowaniu społeczności lokalnej na podstawie zgłaszanych przez nią problemów oraz potrzeb. Naturalnym i oczekiwanym staje się że lokalna społeczność zaangażowana w tworzenie celów LSR będzie brała czynny udział w jej realizacji, gdyż cele i wskaźniki, które zostały wspólnie opracowane mają służyć likwidacji ich problemów i realizacji ich oczekiwań. Wdrażanie LSR odbywać się będzie z jak największym udziałem członków Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD, partnerów lokalnych i wszystkich mieszkańców obszaru LSR. Dodatkowe działania zostaną podjęte w celu aktywizacji i wspierania osób reprezentujących grupy w niekorzystnej sytuacji -kobiet, osób z niepełnosprawnościami ich opiekunów oraz ludzi młodych- do 25 roku życia ,seniorów „60+”

3.3 Monitorowanie i ocena realizacji oraz aktualizacja LSR

Monitorowanie i ocena realizacji LSR oraz aktualizacja w tym zmiany w lokalnych kryteriach wyboru odbywać się będą przy jak największym udziale społeczności lokalnej. Proces realizacji i aktualizacji strategii zapewnią będzie społeczności lokalnej powszechny dostęp do informacji i systematyczny udział w konsultacjach. Biuro LGD będzie otwarte dla wszystkich mieszkańców, a pracownicy będą udzielać informacji o działaniach LGD, udzielać możliwego wsparcia w zgłaszanych problemach oraz udostępniać wszystkie możliwe materiały i dokumenty. Wnioski i opinie wyrażane przez mieszkańców będą przyjmowane przez pracowników i będą uwzględniane przy aktualizacji LSR oraz zmian lokalnych kryteriów wyboru. Istotne opinie będą natychmiast przekazywane Zarządowi LGD, a w razie ich słuszności podejmowane będą decyzje uwzględniające je w dalszym procesie wdrażania LSR. Biuro LGD, Rada LGD jako organ decyzyjny oraz Zarząd LGD będą monitorowały również proces przeprowadzania naboru wniosków o przyznanie pomocy, przede wszystkim w zakresie lokalnych kryteriów wyboru. Proces zmian lokalnych kryteriów został opisany w rozdziale VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru. Proces monitorowania w rozdziale X.

3.4 Wzmocnienie zaangażowania i kompetencji

W celu animacji społeczności lokalnej i dotarcia do grup niekorzystnej sytuacji ludzi młodych lub/ i seniorów oraz aktywizacji i motywacji mieszkańców obszaru do zaangażowania się w rozwój lokalny na terenie obszaru LSR będą organizowane spotkania z mieszkańcami obszaru objętego LSR. Podczas spotkań będą podejmowane działania w celu stymulowania potencjalnych beneficjentów. Przekazywane będą również informacje o możliwościach otrzymania wsparcia na realizację celów w ramach LSR. Spotkania będą miały na celu przede wszystkim wspieranie społeczności w procesie rozwoju lokalnego w tym osób reprezentujących grupy w niekorzystnej sytuacji-kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz ludzi młodych lub/ i seniorów. Należy podkreślić, że LGD jest otwarta na współpracę oraz stale dąży do budowania partnerstwa oraz włączania nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych, naukowych oraz poszerzania reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk. Proces ten, co potwierdzają doświadczenia z lat ubiegłych, ma charakter ciągły i uzależniony jest od specyfiki lokalnej, czyli zmian zachodzących w sferze społeczno-gospodarczej regionu. Ponadto biuro LGD będzie prowadziło doradztwo indywidualne, gdzie będzie udzielać bezpłatnych porad wszystkim zainteresowanym w zakresie możliwości uzyskania wsparcia na realizację oraz przygotowywania wniosków i załączników do wniosku o przyznanie pomocy w ramach naborów LSR. Działania w zakresie wzmocnienia kompetencji i zaangażowania mieszkańców, organizacji, grup w niekorzystnej sytuacji-kobiet, ludzi młodych lub/ i seniorów są odpowiedzią na problemy jakie pojawiały się w poprzednim okresie funkcjonowania LGD.

3.5 Działania partnerskie w LGD

Działania LGD opierają się na partnerskiej współpracy, w ramach której partnerzy współpracują ze LGD oraz mogą współpracować ze sobą nawzajem. Priorytetem dla LGD jest wspieranie współpracy z innymi podmiotami tj.

animowanie podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez następujące narzędzia:

- szkolenia i warsztaty,
- spotkania aktywizacyjne,
- dostosowanie Lokalnych Kryteriów Wyboru do premiowania projektów partnerskich.

3.6 Partnerstwo wewnętrzne w LGD

Stowarzyszenie w swoich działaniach nie ogranicza się do partnerów lokalnych, lecz współpracuje z organizacjami również na zewnątrz. Zawarto porozumienia z następującymi partnerami spoza obszaru: Lubuska Sieć LGD i Polska Sieć LGD - Federacja Regionalnych Sieci LGD.

Relacje między członkami LGD są oparte na skutecznej komunikacji i pogłębionym partnerstwie, które realizowane jest poprzez:

- korzystanie z możliwości kolegiального podejmowania decyzji przez Walne Zebranie Członków,
- stosowania przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji (LGD wykorzystuje wszystkie kanały komunikacji, zarówno kontakt osobisty w siedzibie, na spotkaniach jak i online),
- zawieranie formalnych i nieformalnych porozumień dotyczących współpracy,
- otwarte konsultacje i doradztwo w ramach LSR świadczone przez pracowników biura.

IV. ANALIZA POTRZEB ROZWOJOWYCH I POTENCJAŁU LSR

4.1. Podstawy metodologiczne analizy

Materiał przygotowano z wykorzystaniem metody desk research, badań ankietowych przeprowadzonych w formie elektronicznej w okresie od 8 września 2022 roku do 31 stycznia 2023 roku wśród mieszkańców terenów objętych obszarem LGD oraz spotkań konsultacyjnych. W zakresie pierwszej z wymienionych metod analizowano przede wszystkim dane wtórne udostępnione przez GUS oraz będące w zasobach Urzędów Gmin. W celu uzyskania wartości informacyjnej wykorzystanych danych używano głównie metodyki porównawczej. W badaniach ankietowych wielkość próby badawczej liczyła 201 osób, z których 71% stanowiły kobiety, a pozostałe 29% – mężczyźni. Próba badawcza była zróżnicowana pod względem takich kryteriów, jak wiek respondentów, wykształcenie, status na rynku pracy, miejsce i okres zamieszkania w danej gminie, co sprzyja wiarygodnemu wnioskowaniu na podstawie uzyskanych wyników. Ponadto w próbie badawczej znalazły się osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności, także reprezentanci trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

Tabela 19. Charakterystyka próby badawczej

Kryterium podziału	Wiek (lat)	Wykształcenie	Status na rynku pracy	Miejsce zamieszkania
Rozmiar kategorii w próbie badawczej	40% - 35-50 43% - pow. 50 5%- pon.18 10% - 25-34 2%- 18-24	20% - wyższe 19%- podst. 38% -średnie 5% - brak 18% zasadnicze zawodowe	30% - um. o pracę 40 %- emeryt, rencista 8% - dział. gosp. 5% - rolnik 17% - pozostałe	22%-gm. Siedlisko 15%- gm. Kotła 18%- gm. Nowa Sól 20%- gm. Sława 15%- gm. Wschowa 10%-gm. Szlichtyngowa

Źródło: Opracowanie własne.

4.2. Identyfikacja najważniejszych potrzeb lokalnej społeczności

Zakres wsparcia w ramach interwencji Leader, na które Lokalne Grupy Działania mogą przeznaczyć środki pozyskane na realizację Lokalnych Strategii Rozwoju. W celu wyznaczenia kierunku, w którym KLJ-LGD ma podążać

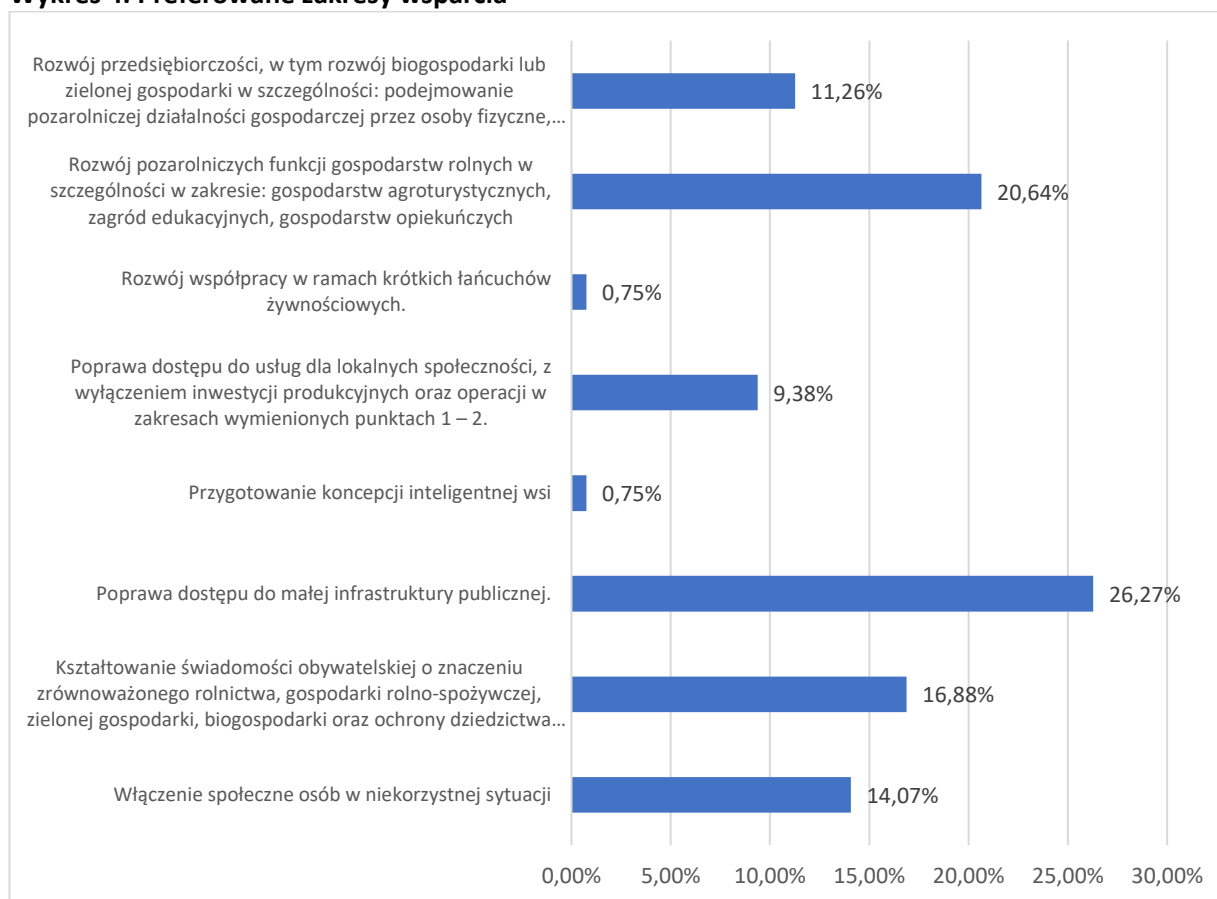
zadano respondentom pytanie: „Na realizację jakich przedsięwzięć byliby zainteresowani ubiegać się o środki unijne?” Na podstawie odpowiedzi i analiz wewnętrznych rodzaje wsparcia uporządkowano wg zakresów.

Tabela 20. Preferowane zakresy wsparcia

Zakres	Rodzaj wsparcia	Liczba głosów
Zakres 1	Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.	60
Zakres 2	Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych.	110
Zakres 3	Rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych.	4
Zakres 4	Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji produkcyjnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 – 2.	50
Zakres 5	Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi.	4
Zakres 6	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.	140
Zakres 7	Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi , a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego	90
Zakres 8	Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.	75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Wykres 4. Preferowane zakresy wsparcia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Najistotniejszym elementem wskazanym przez badanych jest zakres 6, dotyczący poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej. Zakres ten zdobył zdecydowaną większość głosów, uzyskując 26,27% wskazań. Drugie miejsce w hierarchii ważności zajął zakres 2, który dotyczy rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych uzyskując 20,64%, trzecie miejsce zajął zakres 7, dotyczący kształtowania świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. Z kolei zakresy 8, 1 i 4, włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji produkcyjnych oraz operacji w zakresach wymienionych punktach 1 – 2, uzyskały odpowiednio 14,07%, 11,26%, 9,38% wskazań. Za najmniej istotny zakres respondenci uznali rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych oraz przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi czyli po 0,75%.

Zakres wsparcia w ramach środków EFS+, na które Lokalne Grupy Działania mogą przeznaczyć środki pozyskane na realizację Lokalnych Strategii Rozwoju. W celu wyznaczenia kierunku, w którym KLJ-LGD ma podążać zadano respondentom pytanie: „Na realizację jakich przedsięwzięć byliby zainteresowani ubiegać się o środki unijne?”. Na podstawie odpowiedzi i analiz wewnętrznych rodzaje wsparcia uporządkowano wg zakresów.

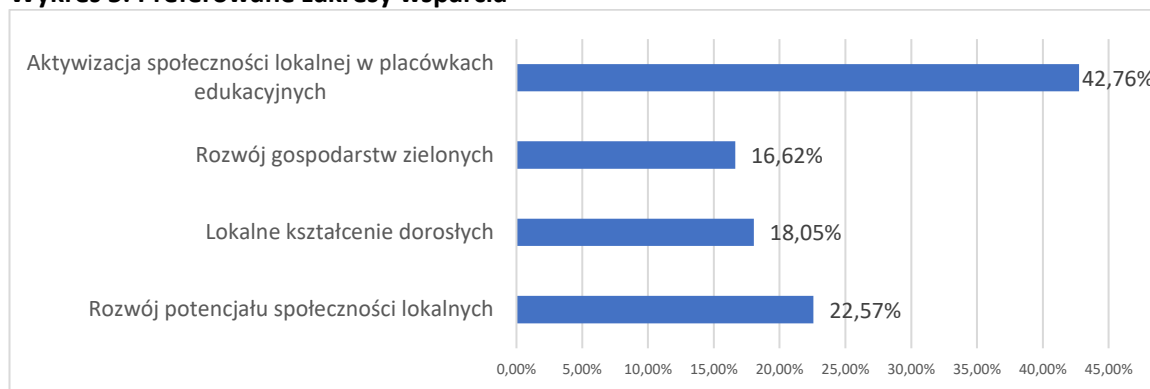
Tabela 21. Preferowane zakresy wsparcia w ramach środków z EFS+

Zakres	Rodzaj wsparcia	Liczba głosów
Zakres 1	Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	180
Zakres 2	Rozwój gospodarstw zielonych	70
Zakres 3	Lokalne kształcenie dorosłych	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Wykres 5. Preferowane zakresy wsparcia

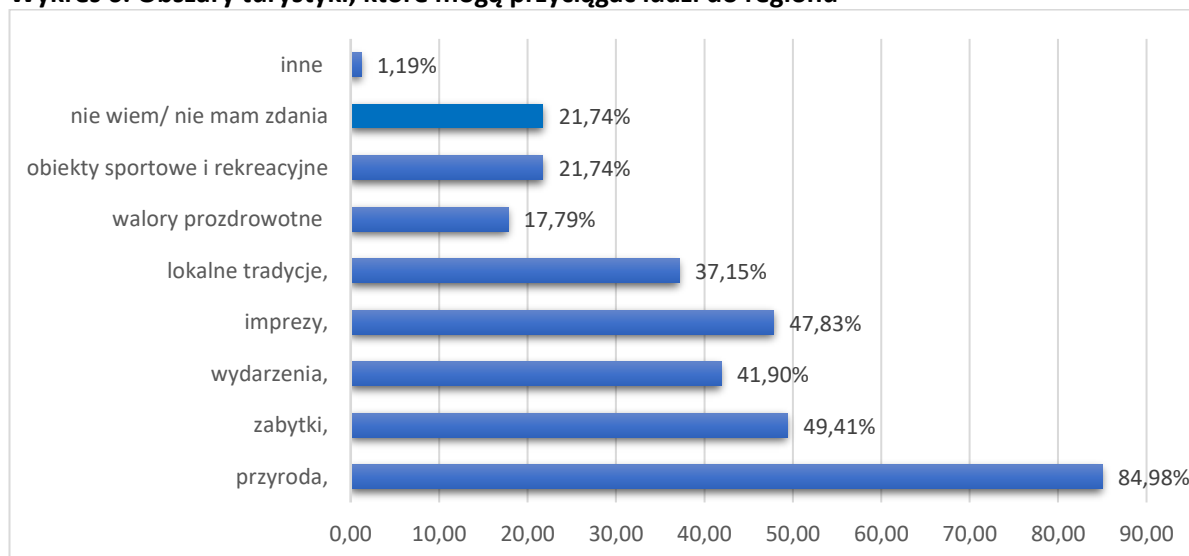

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych.

Najistotniejszym elementem wskazanym przez badanych jest zakres 1, dotyczący aktywizacji społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych. Zakres ten zdobył zdecydowaną większość głosów, uzyskując 42,76% wskazań. Drugie miejsce w hierarchii ważności zajął zakres 4, czyli rozwój potencjału społecznego uzyskując 22,57%. Kolejno zakres 3, który dotyczył lokalnego kształcenia dorosłych uzyskał 18,05% wskazań oraz zakres 2, dotyczący rozwoju gospodarstw zielonych, uzyskując 16,62%.

Jednym z kluczowych zadań LGD jest rozwój potencjału turystycznego na obszarze wspieranym przez LSR. Według respondentów potencjał ten w ostatnich latach wzrósł (niemal połowa odpowiedzi), a na pewno nie zmniejszył się (21,34%). 17% badanych nie potrafi się odnieść do tej kwestii. W kontekście potencjału turystycznego zapytano także o to, jakie obszary mogą sprawić, że do regionu przyjeżdżać będzie więcej turystów. Wśród badanych dominuje przekonanie, że w przyrodzie drzemie największy potencjał (ponad 84,98%). Kolejnym istotnym potencjałem mogą być istniejące zabytki. 6,32% nie potrafi wskazać lub nie wie. Wśród odpowiedzi „innych” znalazły się: mało uczęszczane szlaki turystyczne, mały ruch drogowy, lokalne zabytki, dobra komunikacja, dostępność transportu publicznego, jak i dobra promocja.

Wykres 6. Obszary turystyki, które mogą przyciągać ludzi do regionu

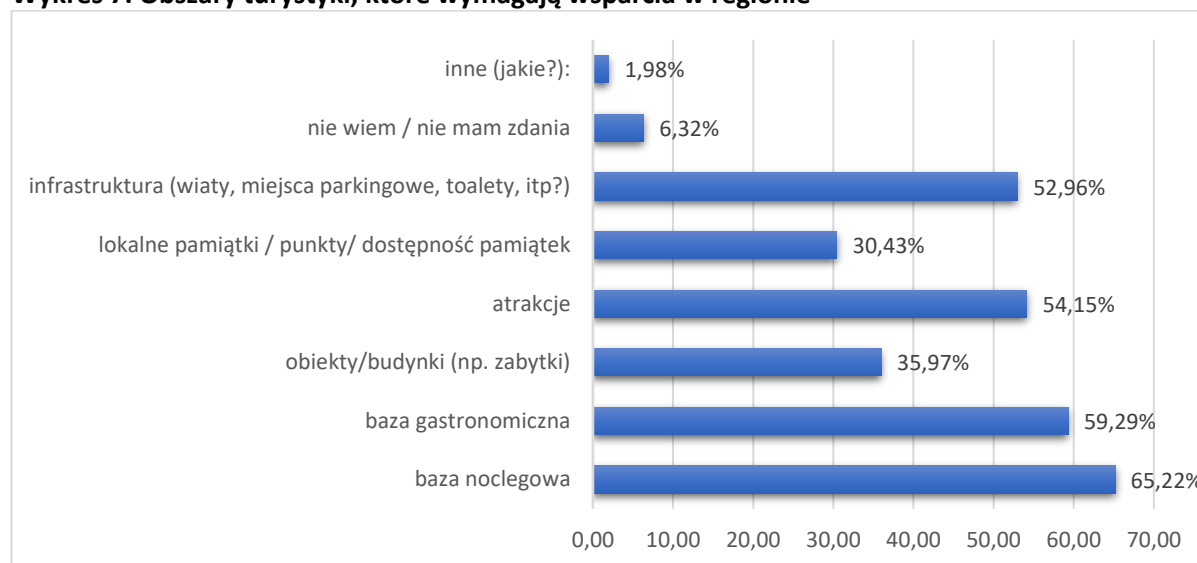

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR.

Mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki w oparciu o wskazane obszary wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów gdzie będą one dostępne do zakupu). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne

pamiętki. Wśród odpowiedzi „inne” wskazano: budowa ścieżek rowerowych, toalet dla turystów, budowa ogólnodostępnego placu zabaw, rewitalizacja parku, rewitalizacja "kąpieliska", rozbudowa ścieżek rowerowych, Program „Ochrony Odry/rzek”, większe zaangażowanie leśnictwa.

Wykres 7. Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie

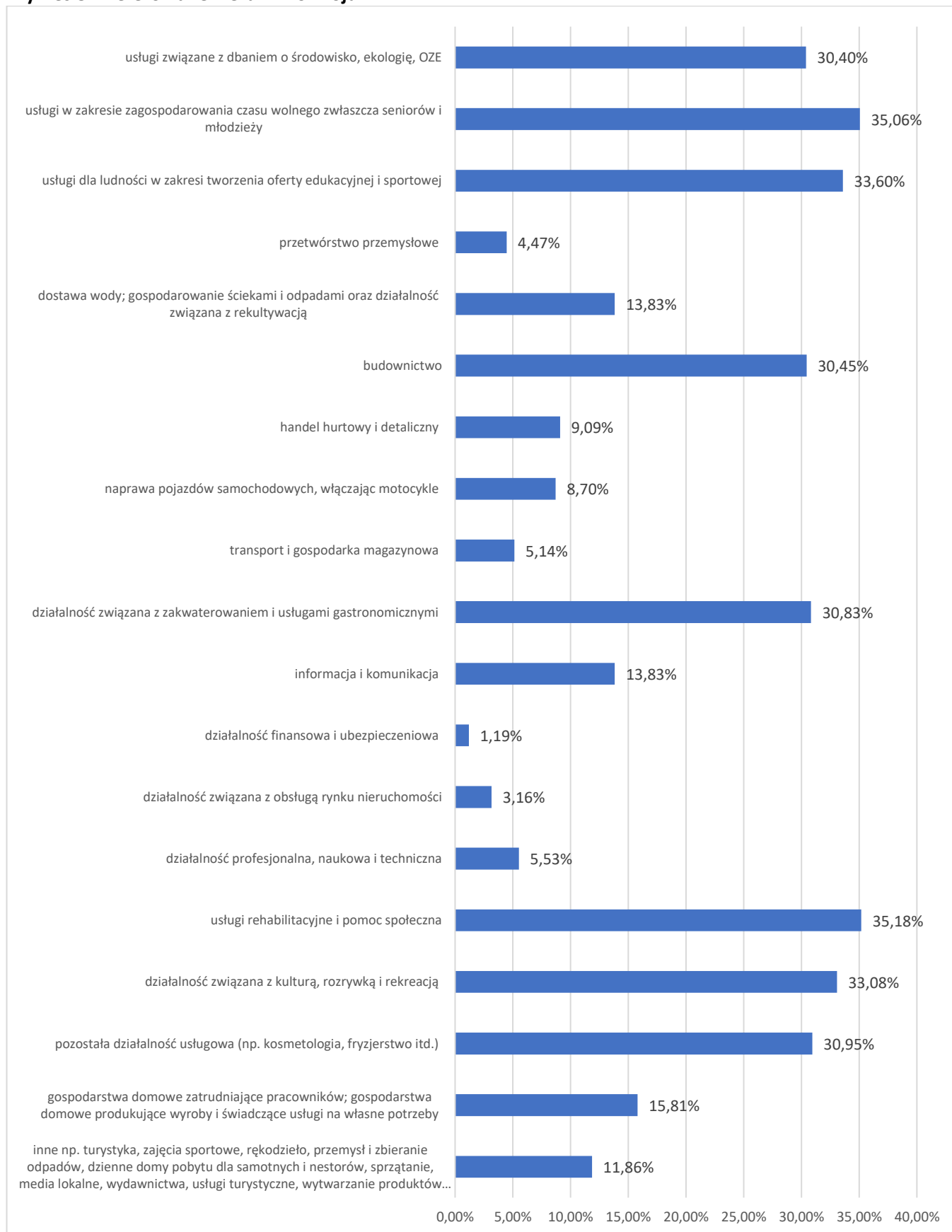
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR.

Podczas badania sprawdzono, jaka forma komunikacji jest najbardziej preferowana wśród odbiorców działań LGD. Niemal 90% wskazało portal Facebook, jako najlepszy sposób informowania mieszkańców o tym, co się dzieje w najbliższym otoczeniu. Z jednej strony to odpowiedź oczywista, ale z drugiej strony budząca pewien niepokój. Otóż portal ten nie jest dostępny dla wszystkich (nie każdy ma tam konto). Ponadto sposób prezentacji treści na „wallu” sprawia, iż osoby zainteresowane danymi informacjami mogą wcale ich nie widzieć, bo algorytmy wskażą im inne materiały. Ponadto coraz trudniej „przebić się” z informacją nie wspieraną kampanią płatną – co utrudnia korzystanie i komunikowanie się z odbiorcami organizacjom społecznym.

W pytaniu otwartym, ankietowani określali najbardziej pożądane kierunki zmian w swoim otoczeniu. Oprócz tych wskazanych na wykresie nr 8, znalazły się następujące: poprawa infrastruktury drogowej i komunikacji publicznej, rozwój budownictwa mieszkaniowego, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i gazowej, rewitalizacja terenów zielonych i stawów, uatrakcyjnienie działalności świetlic wiejskich, wsparcie osób z niepełnosprawnością, zwiększenie podaży usług rehabilitacyjnych i innych z zakresu ochrony zdrowia, rozwój przedsiębiorczości w tym wsparcie w pozyskiwaniu inwestorów. Zbieżne wnioski uzyskano także w ramach spotkań konsultacyjnych. Podsumowując można stwierdzić, że podczas tych spotkań wskazano następujące branże gospodarki, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania:

- usługi dla ludności w zakresie turystyki, tj.: usługi związane z tworzeniem i rozwojem miejsc noclegowych, usługi gastronomiczne i atrakcje turystyczne, w tym zagrody edukacyjne;
- usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej;
- budownictwo;
- działalność związana z usługami rehabilitacyjnymi;
- pozostała działalność usługowa (kosmetologia, fryzjerstwo itp.);
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej;
- usługi w zakresie zagospodarowania czasu wolnego zwłaszcza seniorów i młodzieży;
- usługi związane z dbaniem o środowisko, ekologia, OZE.

Wykres 8. Preferowane kierunki rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

4.3 Grupy docelowe

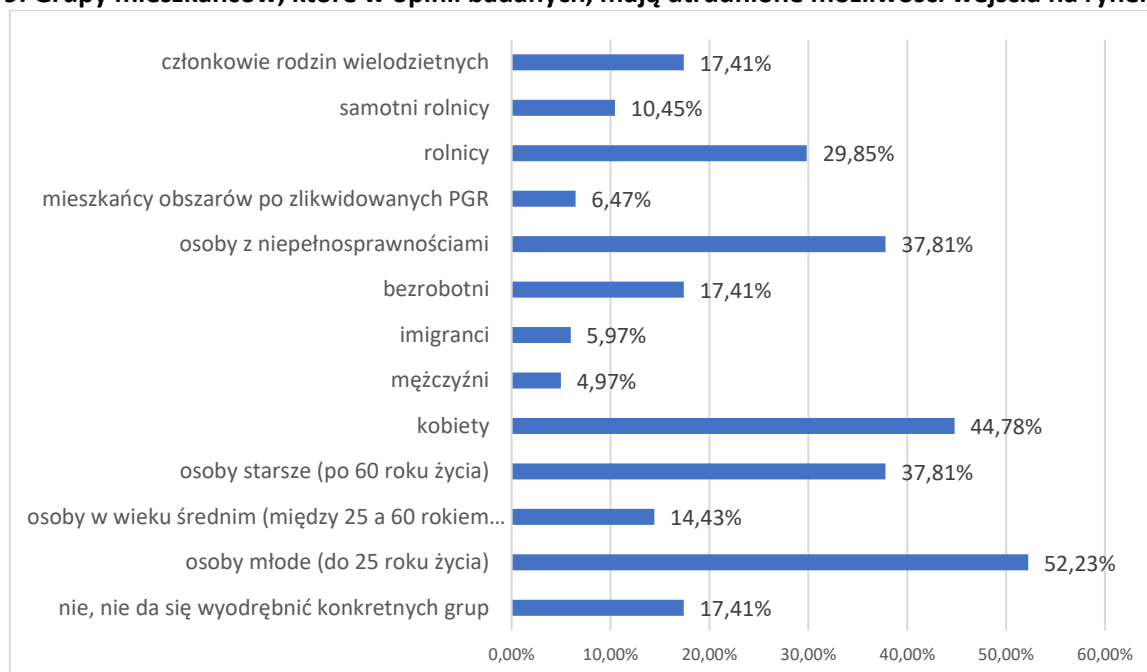
Dość istotne z punktu planowania kolejnych działań LGD jest wskazanie grupy, która ma utrudnioną możliwość wejścia na rynek. Niemal 30% badanych uważa, że nie da się wyodrębnić konkretnej grupy, dla której możliwości

wejścia na rynek pracy są utrudnione. Pozostali badani wśród osób, które mogą mieć problemy wskazują: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, osoby młode.

Natomiast w odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące tego jakie działania należy podejmować, aby zmniejszyć skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego, respondenci uważają, że priorytetami są:

- „Szkolenia podnoszące kwalifikacje (kursy językowe, kursy zawodowe), w tym szkolenia wspierające w podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu własnej działalności, wsparcie finansowe na otwarcie własnej działalności;
- Lepszy dostęp; wznowienie połączeń autobusowych do miejscowości dalej położonych;
- Pokrycie kosztów bądź ich części na prawo jazdy;
- Chęci, a reszta się znajdzie;
- Szkolenia dla seniorów, darmowe szkolenia dla nastolatków nastawione na motywowanie ich do działania w zakresie własnego rozwoju, pomoc dzieciom z rodzin patologicznych, aby miały większe szanse na wyrwanie się z takich miejsc i przez to energię do kształcenia;
- Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach;
- Elastyczny/zadaniowy tryb pracy;
- Zlikwidowanie barier internetowych na wsi;
- Łatwiejsze i większe środki na tworzenie podmiotów ekonomii społecznej;
- Zmniejszenie biurokracji i wymogów przy otwieraniu działalności”.

Wykres 9. Grupy mieszkańców, które w opinii badanych, mają utrudnione możliwości wejścia na rynek pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR.

Równy dostęp do wsparcia

Zgodnie z zasadami UE dotyczącymi równego dostępu i nie dyskryminowania płci oraz mniejszości społecznych, wsparcie oferowane w LSR Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD skierowane jest do wszystkich grup społecznych i zapewnia potencjalnym beneficjentom równy dostęp do pomocy. Realizacja LSR zapewni swobodny i niedyskryminujący dostęp do członkostwa w LGD wszystkim podmiotom z obszaru LGD.

Na podstawie konsultacji społecznych i diagnozy obszaru LGD, zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe, grupy osób wykluczonych, czyli inaczej „grupy w niekorzystnej sytuacji” będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy.

- **Kobiety:**

kobiety często po ukończeniu szkoły nie podejmują pracy lub opuściły rynek pracy na kilka lat, gdyż zaangażowały się w organizację domu rodzinnego i opiekę nad dziećmi. Po kilku latach chcą podjąć pracę, ale

brak im doświadczenia zawodowego lub mają poważne braki w obsłudze nowych technologii, potrzebują doszkolenia, zmiany bądź podniesienia kwalifikacji. Często towarzyszy temu niewiara we własne siły, obawa przed niepowodzeniem, brak środków finansowych na prywatne kursy, szkolenia czy odpłatne zajęcia w szkołach (np. językowych). Wśród kobiet mieszkających na wsiach istnieje także problem opieki nad dziećmi. Brakuje samorządowych żłobków i przedszkoli. Na ogół najbliżsi członkowie rodzin pracują w gospodarstwach rolnych lub wykonują inną pracę zarobkową i nie mogą pomóc w opiece nad dziećmi/wnukami w takim wymiarze, aby kobieta mogła pracować na pełny etat czego wymaga przyszły pracodawca.

• **Osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie:**

szansą jest praca w aglomeracjach miejskich. Tutaj pojawia się bariera komunikacyjna. Brak ogólnodostępnej infrastruktury komunikacyjnej na dojazdy do pracy. Odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem na obszarach wiejskich do szerokopasmowego Internetu, który w pewnych przypadkach dawałby możliwości pracy zdalnej dla osoby niepełnosprawnej, to pilne zagadnienia do rozwiązania dla tej grupy osób.

Grupy wymagające wsparcia:

• **Ludzie młodzi (do 25 roku życia):**

znaczącym problemem jest brak szkolnictwa zawodowego przygotowującego do pracy w zawodach, na które istnieje zapotrzebowanie na rynku pracy. Także częstym problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia (nawet ukończenie szkoły zawodowej czy technikum nie daje praktycznych podstaw zawodu, a jedynie wiedzę teoretyczną). Często sygnalizowane są problemy w obsłudze najnowszych technologii, braki znajomości języka obcego. Brak funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie swoich kwalifikacji.

• **Seniorzy 60+:**

osobom trudno jest w tym wieku zmienić zawód czy branżę, w której pracowali wiele lat. Często nie nadążają za nowoczesnymi technologiami (konieczność obsługi komputera, sprawne poruszanie się w Internecie, obsługa różnego typu urządzeń i multimedialnych). Do braku kompetencji często dochodzi brak wiary w siebie i w swoje umiejętności, niechęć do podnoszenia kwalifikacji, obawa przed niepowodzeniem, pogorszony stan zdrowia.

Komunikacja z grupami w niekorzystnej sytuacji oraz grupami wymagającymi wsparcia będzie odbywać się za pomocą strony internetowej LGD i gmin, wysyłaniem informacji do sołtysów i innych instytucji mających kontakty z przedmiotowymi grupami oraz poprzez profil na Facebook-u. Organizowane będą tematyczne spotkania aktywizacyjne.

Wskazane zostały grupy, dla których przewidziane jest wsparcie, m.in.: finansowe – poprzez umożliwienie udziału w konkursach, organizacyjne – poprzez szkolenia, warsztaty dla grup społecznych, organizacji pozarządowych, osób zainteresowanych udziałem w konkursach.

4.4. Analiza SWOT

Bazując na diagnozie obszaru oraz na konsultacjach społecznych przeprowadzonych w okresie od 5 września 2022 r. do 9 września 2022 r. w sześciu gminach należących do Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD opracowana została analiza SWOT dla całego obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju. W ramach analizy SWOT określono najważniejsze grupy czynników jak niżej.

Tabela 22. Analiza SWOT obszaru LGD

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>OBSZAR: TURYSTYKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bogate zasoby turystyczne, liczne jeziora, duża lesistość, formy ochrony przyrody stanowiące o wysokich walorach krajobrazowych oraz determinujące rozwój turystyki; 	<p>OBSZAR: TURYSTYKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak spójnej oferty turystycznej oraz działań w zakresie marketingu turystycznego; • Niski standard bazy noclegowej; • Słabo rozwinięta baza gastronomiczna; • Brak spójnej trasy rowerowej;

<ul style="list-style-type: none"> • Dobre warunki naturalne i klimatyczne sprzyjające rozwojowi turystyki i rolnictwa; • Zabytki architektury i budownictwa (zespoły zamkowe, pałacowe, kościoły, kapliczki); • Akcje zalesiania i odnawiania lasów wpływające na poprawę stanu otoczenia naturalnego; • Bliskość większych ośrodków miejskich oraz granicy z Niemcami, co pozwala na turystyczny rozwój obszaru oraz ułatwia dojazd ludności do pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka eutrofizacja jezior świadcząca o pogarszającym się stanie zbiorników wodnych; • Zły stan większości obiektów zabytkowych; • Zanieczyszczone środowisko spowodowane wysoką emisją gazów i pyłów.
OBSZAR: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ <ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych świadcząca o wzrastającej przedsiębiorczości mieszkańców i atrakcyjności obszaru. 	OBSZAR: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ <ul style="list-style-type: none"> • Brak oferty inwestycyjnej; • Słabe otoczenie biznesu ograniczające możliwości rozwoju przedsiębiorstw; • Przewaga gleb średniej i słabej jakości, co wpływa na osłabione możliwości osiągnięcia plonów w rolnictwie; • Trudna sytuacja na rynku pracy oraz braki w zakresie promocji przedsiębiorczości i samozatrudnienia.
OBSZAR: INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność placów zabaw i siłowni zewnętrznych; • Wzrastająca liczba mieszkań/domów świadcząca o atrakcyjności obszaru; • Korzystne warunki klimatyczne dla inwestycji w OZE (energia wiatru i słońca) - niskoemisyjne źródło energii. 	OBSZAR: INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> • Brak infrastruktury z przeznaczeniem na spędzanie czasu wolnego przez seniorów; • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczna, komunikacyjna, rekreacyjna i turystyczna mająca wpływ na jakość życia mieszkańców.
SFERA SPOŁECZNA <ul style="list-style-type: none"> • Wysoki potencjał rozwojowy obszaru KŁJ; • Aktywna działalność Domów Kultury i bibliotek wpływająca na rozwój kulturalny mieszkańców; • Działalność Ochotniczych Straży Pożarnych, organizacji pozarządowych i klubów sportowych świadcząca o aktywności mieszkańców; • Infrastruktura sportowa wpływająca na rozwój sportowy dzieci oraz dorosłych; • Dobry dostęp do aptek. 	SFERA SPOŁECZNA <ul style="list-style-type: none"> • Niska dostępność do usług opiekuńczych dla dzieci do 3 roku życia; • Niski poziom edukacji; • Brak możliwości podnoszenia kompetencji wśród osób starszych i młodzieży; • Brak oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz seniorów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
OBSZAR: TURYSTYKA <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i wzrost popularności agroturystyki świadcząca o różnorodności oferty turystycznej; • Podniesienie jakości infrastruktury turystycznej; • Oczyszczanie jezior wpływające na atrakcyjność wybrzeży, a także ekosystem jezior; • Rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej; • Stworzenie spójnej oferty turystycznej. 	OBSZAR: TURYSTYKA <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zanieczyszczenia oraz degradacja środowiska wpływająca negatywnie na walory przyrodnicze obszaru; • Wycinanie lasów wpływające na erozję gleb oraz pogorszenie warunków środowiskowych; • Postępująca eutrofizacja jezior wpływająca negatywnie na ekosystem jezior oraz ich walory rekreacyjne; • Brak inwestycji w rozbudowę infrastruktury turystycznej.
OBSZAR: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków na rynku pracy wpływająca na polepszenie warunków materialnych; 	OBSZAR: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ <ul style="list-style-type: none"> • Kryzys gospodarczy i bezrobocie, czyli czynniki pogarszające stan bytowy ludności.

<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost gospodarczy sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości oraz poprawie sytuacji na rynku pracy; • Popularność zdrowej żywności stanowiąca szansę na rozwój rolnictwa ekologicznego. 	
OBSZAR: INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskania środków na inwestycje z zewnętrznych źródeł finansowania; • Wzrost wykorzystania niskoemisyjnych źródeł energii. 	OBSZAR: INFRASTRUKTURA <ul style="list-style-type: none"> • Brak środków finansowych na realizację inwestycji.
SFERA SPOŁECZNA <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost potrzeb społeczeństwa w zakresie życia w harmonii z naturą. 	SFERA SPOŁECZNA <ul style="list-style-type: none"> • Pogłębiający się proces starzenia społeczeństwa; • Emigracja ludności powodująca drenaż mózgów oraz osłabienie potencjału społecznego; • Niestabilna sytuacja geopolityczna i jej potencjalne skutki dla społeczności lokalnej.

Analiza SWOT pozwoliła nam zidentyfikować najważniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne. Na tej podstawie wysunięto wnioski na temat obszaru LGD. Głównym atutem obszaru są jego bogate zasoby turystyczne: - liczne jeziora, duża lesistość, formy ochrony przyrody stanowiące o wysokich walorach krajobrazowych oraz determinujące rozwój turystyki, zabytki architektury i budownictwa – zespoły zamkowe, pałacowe, kościoły, kapliczki. Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że szansą rozwoju dla Krainy Lasów i Jezior upatrywać można w rozwoju turystyki. Wyłoniły się także potrzeby i problemy, które grupa konsultująca analizę SWOT podzieliła na trzy obszary spójne logicznie.

A. Pierwsza grupa problemów, to zagadnienia związane z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym wpływającym na jakość życia mieszkańców.

- Niska przedsiębiorczość mieszkańców.
- Ograniczone możliwości konkurencyjności z dużymi firmami, które prowadzą działalność w oparciu o siłę roboczą z zachodniej granicy.
- Nierównomierny rozkład miejsc pracy na terenie obszaru.
- Brak systemowego powiązania edukacji zawodowej z praktyką w istniejących przedsiębiorstwach.
- Zbyt mało obiektów noclegowych i gastronomicznych, punktów obsługi turystów.
- Mała współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi na terenie LGD.
- Zagrożenie wykluczeniem społecznym.

B. Następną grupą problemów skoncentrowana jest wokół spraw związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

- Zbyt mało miejsc pozwalających na spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań, w tym dzieci i młodzieży oraz seniorów, a także integrację mieszkańców i turystów. Ma to związek z niskim poziomem wykorzystania istniejącej infrastruktury publicznej.
- Niedostatecznie chronione istniejące dziedzictwo materialne (zły stan techniczny ważnych lokalnie obiektów).
- Niedostateczny stan techniczny oraz niewystarczające wyposażenie i nieadekwatne do możliwości wykorzystywanie wielu obiektów związanych z realizacją oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów.
- Brak zintegrowanej promocji regionu i kompleksowej oferty dla turystów.

C. O jakości życia mieszkańców stanowią nie tylko zagadnienia pracy czy tworzenie warunków do aktywnego życia, ale również aktywizacja i integracja mieszkańców oraz poprawa mechanizmów partycypacji społecznej:

- Zbyt mało możliwości podnoszenia kompetencji dzieci i młodzieży oraz osób starszych.
- Brak wsparcia placówek edukacyjnych.

Niewystarczający poziom wiedzy w danym zakresie, czy z drugiej strony, braki środków trwałych, niedobory sprzętu, wyposażenia czy samych pomieszczeń do spotkań.

4.5. Podsumowanie. Identyfikacja kluczowych grup docelowych i obszarów wsparcia

Powyższa analiza potrzeb i potencjału Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD wykazała, że w ostatnich latach zauważalny jest wzrost udziału seniorów w populacji. Bezrobocie wśród osób w wieku produkcyjnym na tym obszarze zmniejszyło się w ostatnich latach, ale jest nieco wyższe niż średnia krajowa i dotyczy przede wszystkim kobiet i osób w wieku 45 lat i więcej. Zauważalne są nierówności społeczne i ekonomiczne związane z trudnościami w znalezieniu pracy w grupie wiekowej 45 lat i więcej. Wskazane są więc potrzeby wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, a proponowanymi kierunkami zmian jest rozwijanie programów aktywizacji zawodowej i zapobieganie bezrobociu. Na obszarze Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD w ciągu ostatnich kilku lat zwiększyła się liczba przedsiębiorstw, ale wartości wszystkich wskaźników w ujęciu względnym są znacznie niższe w porównaniu z całą Polską.

Wnioskując z analizy, przedsiębiorczość na terenie LGD znajduje się w fazie rozwoju, jednakże wymaga dalszego wsparcia w zakresie usługi dla ludności w zakresie turystyki, tj.: usługi związane z tworzeniem i rozwojem miejsc noclegowych, usług gastronomicznych i atrakcji turystycznych, w tym zagród edukacyjnych; usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej; budownictwa, działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; działalności związanej z usługami rehabilitacyjnymi; pozostałej działalności usługowej tj. kosmetyka, fryzjerstwo itp., działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją, usług dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej; usług w zakresie zagospodarowania czasu wolnego zwłaszcza seniorów i młodzieży; usługi związane z dbaniem o środowisko, ekologię, OZE.

Analiza danych wtórnych wykazała, że obszar Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD posiada liczne walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe, a także aktywną społeczność lokalną. Jednak brak rozwiniętej infrastruktury turystycznej. W związku z tym proponowane są inwestycje w rozwój turystyki, rekreacji i kultury. W regionie istnieje także zapotrzebowanie na wsparcie rozwoju produktów lokalnych i inwestycje w kapitał społeczny. Wyniki badań ankietowych potwierdziły istnienie zidentyfikowanych potrzeb i potencjału regionu. W obszarze kapitału społecznego najważniejsze okazały się być wydarzenia integrujące (festyny, jarmarki itp.), usługi opiekuńcze dla osób samotnych i starszych, a także wsparcie osób z niepełnosprawnością oraz zwiększenie podaży usług rehabilitacyjnych i innych z zakresu ochrony zdrowia. W obszarze ekologii, ochrony środowiska i klimatu najbardziej potrzebne są inwestycje w odnawialne źródła energii, udostępnienie atrakcji turystycznych.

V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNIOŚĆ, SYNERGIA

5.1. Zgodność z innymi dokumentami planistycznymi

Potrzeba stworzenia Strategii rozwoju Krainy Lasów i Jezior – LGD na lata 2021-2027 oparta była o wiele istotnych przesłanek. Wśród nich na pierwszy plan wysuwa się wymóg dostosowania zapisów dokumentu do nowej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz do nowej perspektywy budżetowej. Strategia rozwoju na lata 2021 -2027 jest nie tylko dokumentem spójnym wewnątrz, ale również wykazuje wysoki poziom spójności ze strategicznymi dokumentami ogólnymi i sektorowymi wyższego rzędu.

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2027 jest spójna z dokumentami planistycznymi szczególnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 -2027, ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, Strategią Rozwoju Dolnośląskiego 2030 oraz ze Strategią Rozwoju Gminy Kotła, Strategią Rozwoju Gminy Sława, Strategią Rozwoju Gminy Wschowa, Strategią Rozwoju Gminy Nowa Sól, Strategią Rozwoju Gminy Szlichtyngowa, Strategią Rozwoju Gminy Siedlisko.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Takie podejście daje szansę, także w kolejnych latach na skuteczne, trwałe wzmacnianie konkurencyjności i rozwój polskiego rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich z uwzględnieniem aspektów przejścia do zielonej i cyfrowej gospodarki.

Plan Strategiczny WPR będzie realizował 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej:

1. wspieranie **godziwych dochodów gospodarstw rolnych** i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego,
2. zwiększenie **zorientowania na rynek i konkurencyjności**, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację,
3. **poprawa pozycji rolników** w łańcuchu wartości,
4. przyczynianie się do **łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej**, a także do zrównoważonej produkcji energii,
5. wspieranie zrównoważonego rozwoju i **wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze**,
6. przyczynianie się do **ochrony różnorodności biologicznej**, wzmocnianie usług ekosystemowych oraz **ochrona siedlisk i krajobrazu**,
7. **przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej** na obszarach wiejskich,
8. **promowanie zatrudnienia**, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa,
9. **poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia**, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i **zrównoważonej żywności**, jak też **dobrostanu zwierząt** oraz **cel przekrojowy** modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania.

Zatwierdzony PS WPR 2023-2027 jest pierwszym dokumentem przygotowanym na podstawie zreformowanej WPR. Znanymi już rozwiązaniami, kontynuowanymi w PS WPR 2023-2027, będą: stosowanie m.in. uproszczonego systemu płatności bezpośrednich, płatności redystrybucyjnej (dodatkowej), płatności związanych z produkcją, czy też wsparcia dla młodych rolników, które jest podstawą ogólnej odnowy rolnictwa i zapewnienia mu rozwoju. Utrzymana będzie także inicjatywa **LEADER**, która ma charakter oddolny i w sposób wyjątkowy służy aktywizacji społeczeństwa i poprawie jakości życia na obszarach wiejskich.

W Planie realizowane będą interwencje zachęcające do podejmowania działalności gospodarczej poprzez tworzenie i rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2027 w pełni koresponduje z logiką Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej.

Jednym z dążeń Strategii rozwoju KLJ jest poprawa jakości życia mieszkańców, wsparcie atrakcyjności obszarów wiejskich oraz rozwój przedsiębiorczości przyczyniający się do zwiększenia liczby miejsc pracy na terenach atrakcyjnych turystycznie.

Strategia w pełni koresponduje z celami **strategicznymi województwa lubuskiego, którymi są**: inteligentna, zielona gospodarka regionalna; region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi; integracja przestrzenna regionu; region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę oraz ze strategiami gmin należących do terenu naszego działania, którymi są: wykorzystanie walorów obszaru KLJ dla jej rozwoju gospodarczego, wzrost jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury gospodarczej i społecznej gminy, rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia rozwoju KLJ na lata 2021 -2027 jest długoplanowym dokumentem, który określa najważniejsze priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego do realizacji na obszarze KLJ. Nowo zaprojektowana strategia rozwoju prezentuje zatem określoną propozycję dla obszaru KLJ w postaci celów ogólnych i przedsięwzięć oraz głównych kierunków działania realizowanych na rzecz tworzenia jak najlepszych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego oraz wydatnego wzrostu poziomu życia mieszkańców, zgodnie z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego. W ramach dokumentu opracowano kierunki działania, do których będziemy zmierzać. Strategia, oprócz swojego zasadniczego celu, jakim jest planowanie rozwoju, jest również doskonałą płaszczyzną integrującą władze i społeczność gmin wokół jej najważniejszych problemów i szans rozwojowych, które niesie współczesny świat. Dokument ten nie ogranicza się jednak w swych zapisach wyłącznie do zadań realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, proponując równolegle partycypację w wyznaczonych w strategii kierunkach działania innym podmiotom funkcjonującym w granicach gmin, celem rozwijania sieci powiązań publiczno-prywatnych na rzecz wdrażania wspólnej polityki rozwoju lokalnego. Tak realizowana kooperacja stanowi jeden z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej, zwłaszcza w kontekście okresu programowania , gdzie nacisk położony jest na realizowanie wspólnej polityki rozwoju lokalnego w kontekście terytorialnym, mającej na celu współpracę samorządów na rzecz maksymalnego wykorzystania wspólnych atutów i rozwiązywania problemów.

Cele określone w Strategii rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD na lata 2021-2027 ukazują pełne spojrzenie na problemy obszaru. Cele te wynikają z diagnozy obszaru. Dla urzeczywistnienia celów strategicznych zostały sformułowane cele operacyjne. Należy je traktować jako ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całego obszaru w perspektywie lat 2021-2027. Poniższe schematy prezentują strukturę celów Strategii rozwoju KLJ, a w dalszej części dokumentu są one poszerzone o proponowane kierunki działań dla poszczególnych celów ogólnych.

Tabela 23. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	Źródło finansowania	Plan Strategiczny WPR 2023-2027
Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego	EFRROW	6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji. 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.
Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior	EFRROW	1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej. 2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: b. zagród edukacyjnych. 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.
Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	EFRROW	5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi. 7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmocnianie programów i edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych. 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji. 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi.

Źródło: Opracowanie własne.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna

(WPR). Takie podejście daje szansę m.in. na rozwój obszarów wiejskich. PS WPR będzie realizował 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej z czego Strategia LGD wpisuje się w 8. celów szczegółowych. Strategia LGD będzie realizowała w ramach Wspólnej Polityki Rolnej następującą interwencję: I. 13. 1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Interwencja LEADER ukierunkowana będzie na budowaniu lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym przez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. W ramach interwencji planowane są 2 komponenty: 1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (projekty realizowane przez beneficjentów w ramach LSR) oraz 2. Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju i animacji (koszty funkcjonowania LGD). Cele interwencji będą osiągnięte przez LGD przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia: 1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. 2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: b) zagród edukacyjnych. 6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.

Tabela 24. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	Celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego		1.4 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu. 1.6 Rozwój potencjału turystycznego. 2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego. 2.5 Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnienie i promocja sportu. 4.1 Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna. 4.2 Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa.
Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior		1.5 Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcia reindustrializacji.
Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji		2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi. 2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów. 2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 25. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	Celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego	➔	1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki. 1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich. 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych. 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich. 3.2. Wzrost społecznej integracji.
Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior	➔	1.1 Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych Dolnośląskich subregionów.
Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	➔	3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich. 3.2. Wzrost społecznej integracji. 3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 26. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z priorytetami Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027
Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego	➔	2.1.5 Priorytet 5. Fundusze europejskie na rzecz zwiększenia dostępności regionalnej infrastruktury społecznej. 2.1.6 Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli. 2.1.8 Priorytet 8. Fundusze Europejskie dla lokalnego lubuskiego.
Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior	➔	2.1.1 Priorytet 1. Fundusze Europejskie dla lubuskiej gospodarki. 2.1.6 Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli.
Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	➔	2.1.7 Priorytet 7. Fundusze Europejskie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność. 2.1.8 Priorytet 8. Fundusze Europejskie dla lokalnego lubuskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

LGD w ramach wdrażania celów LSR będzie mogła aplikować o środki z EFS+ w ramach priorytetu 7 FEWL 2021-2027.

Wskazujemy na komplementarność Strategii LGD z innymi dokumentami strategicznymi województwa lubuskiego oraz strategii poszczególnych gmin z naszego obszaru, a także Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Współpraca w różnych formach wszystkich członków i partnerów, zarówno publicznych,

prywatnych oraz społecznych przyniesie wartość dodaną w postaci realizowanych projektów dopasowanych do miejscowych potrzeb.

Komplementarne pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami w ramach LSR będą sposoby wdrażania LSR, np. poprzez realizację wielozakresowych naborów wniosków o wsparcie lub harmonizację zakresów tematycznych następujących po sobie naborów wniosków, a także dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR poprzez realizację projektów grantowych, projektów realizowanych w partnerstwie itp.

Cele/przedsięwzięcia LSR pozwolą na osiągnięcie synergii poprzez zintegrowany charakter LSR – będą generować wartość dodaną. Realizacja przedsięwzięć w ramach zakresów wsparcia będzie realizowana poprzez zintegrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów, czy branż działalności gospodarczej oraz będzie spójna z innymi planowanymi przez LGD.

RLKS wpłynie na osiągnięcie korzyści jakie daje podejście Leader, wpłynie też na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnych społeczności.

Niezależnie od możliwości wsparcia w ramach RLKS ze środków dostępnych w LSR beneficjenci działań LSR będą mogli aplikować również o inne środki wsparcia zewnętrznego. W LSR wprowadzono zatem mechanizmy zapewniające spójność i komplementarność wsparcia.

5.2 Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

RLKS stanowi instrument skupiony na oddolnym planowaniu i realizowaniu działań. Dzięki zaawansowanym formom współpracy wszystkich interesariuszy zarówno publicznych, jak i prywatnych, może przynieść wartość dodaną w postaci realizacji projektów dokładnie dopasowanych do miejscowych potrzeb, a równocześnie wzmocnić kapitał społeczny. W RLKS nie mniej ważnym celem od realizacji zaplanowanych w strategii projektów i operacji, jest zaktywizowanie interesariuszy i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia. Poprzez partycypacyjny i oddolny proces planowania zyskuje się bardziej rzetelny i bliski rzeczywistym oczekiwaniom mieszkańców obraz istniejącej i żądanej sytuacji społecznej. Podejście to daje także większe możliwości znalezienia konsensusu, a poprzez intensywny dialog i wymianę wiedzy oraz łączenie różnych zasobów, umiejętności i doświadczeń wpływa na inicjowanie nowych i innowacyjnych rozwiązań. Korzyści planowane do osiągnięcia poprzez realizację LSR, jakie daje podejście LEADER to:

- skoncentrowanie na konkretnej sytuacji społeczno-gospodarczej na danym obszarze, co pozwala zaplanować i ukierunkować działania do potrzeb,
- umożliwienie społeczności lokalnej oraz miejscowym interesariuszom wspierania ścieżki rozwoju obszaru, która jest zgodna z ich potrzebami, oczekiwaniami i planami,
- mobilizacja społeczna i wzmocnienie lokalnego zaangażowania w realizację zaplanowanych wspólnie działań, co zwiększa trwałość uzyskanych rezultatów,
- możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin (większa efektywność i zasięg oddziaływania),
- możliwość integrowania działań i przedsięwzięć,
- budowanie aktywnej społeczności, otwartej na dzielenie się wiedzą, doświadczeniami, pomysłami oraz informacjami,
- rozwijanie wzajemnego wsparcia i wspólnego potencjału,
- generowanie nowych, nieszablonowych rozwiązań „starych problemów”, zwiększenie innowacyjności.

Wymienione korzyści wyraźnie potwierdzają także pozytywny wpływ LEADER/RLKS na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnych społeczności, zarówno na poziomie zorganizowanych/sformalizowanych podmiotów jak organizacje pozarządowe, jak i na poziomie osobistym mieszkańców zaangażowanych w realizację LSR.

W RLKS nie mniej ważnym celem od realizacji zaplanowanych w strategii projektów i operacji, jest zaktywizowanie interesariuszy i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia. LEADER sprzyja włączeniu, wspiera tworzenie sieci kontaktów i współpracę z innymi miejscowymi partnerami oraz innowacyjne podejście (w skali lokalnej), a także dostępność.

Lokalna Strategia Rozwoju ma charakter zintegrowany w obszarze:

sektorów życia społeczno-gospodarczego: proponowane przedsięwzięcia zakładają udział w ich realizacji przedstawicieli sektora społecznego i gospodarczego w ścisłej współpracy z sektorem publicznym.

wykorzystania lokalnych zasobów: atrakcyjne środowisko naturalne, walory przyrodnicze, kulturalne, historyczne oraz przyjaźnie nastawione społeczeństwo to potencjał, który właściwie wykorzystany przyczyni się do realizacji LSR.

Zaplanowane działania wpisują się w określony dla interwencji zakres wsparcia oraz wymogi – ukierunkowane są na budowanie lokalnej tożsamości, aktywizację społeczną i wykorzystanie miejscowych zasobów, a także wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych; włączają seniorów, młodzież oraz grupę w niekorzystnej sytuacji-kobiety, a objęte wsparciem LSR kierunki rozwoju przedsiębiorczości uwzględniają sytuację lokalną. W LSR ujęte zostały wskaźniki rezultatu przypisane do interwencji:

- **R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich:** nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR
- **R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej:** liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR
- **R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie:** odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.
- **R.42 Promowanie włączenia społecznego:** liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego,

a jej wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika R.38 Odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego.

Wpisywanie się założeń LSR w koncepcje strategii wyższego rzędu, wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć definiowanych poprzez różne instrumenty terytorialne, perspektywa korzystania z wielu źródeł finansowania tworzą elastyczną i efektywną architekturę interwencji na poziomie obszaru LSR.

Zakłada się, że cele LSR będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

- Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
  - ✓ podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
  - ✓ rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej
- Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju:
  - ✓ gospodarstw agroturystycznych,
  - ✓ zagród edukacyjnych,
  - ✓ gospodarstw opiekuńczych.
- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji -kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów poprzez:
  - ✓ realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia,
  - ✓ realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych.

Pomocy nie przyznaje się na operacje obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz operacje dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa (zgodnie z przepisami dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR).

Dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Ustalono, iż w ramach LSR będą realizowane:

- operacje indywidualne w trybie konkursowym, wybierane przez radę decyzyjną,
- projekty grantowe - LGD jest beneficjentem i udziela innym podmiotom, grantów będących środkami przeznaczonymi na realizację zadań służących osiągnięciu jednego celu
- operacje własne, służące dobru ogółu, realizowane samodzielnie przez LGD.

5.3. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

W ramach zaplanowanych w LSR celach jednym z głównych założeń był rozwój turystyczny regionu. W ramach celu I. „Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturowego” oraz przedsięwzięć 1.1. „Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej” oraz przedsięwzięcia 1.2. „Promocja i rozwój turystyki” w ramach realizacji celów i wskaźników ogłoszone zostaną konkursy dla lokalnych samorządów (rozwijające infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną), podmiotów z sektora społecznego. Lokalna Grupa Działania w celu osiągnięcia

celu I zrealizuje dwa projekty własne. Tak zaplanowana sekwencja działań pozwoli na kompleksowy i zintegrowany rozwój oferty turystycznej obszaru. Tak skonstruowany cel i przedsięwzięcie odpowiada na zidentyfikowaną w SWOT potrzebę rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz wzrostu zainteresowania mieszkańców spędzaniem wolnego czasu korzystając z oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru. Realizacja projektów z zakresu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej podniesie atrakcyjność obszaru. Rozwój infrastruktury turystycznej będzie odpowiedzią na postulaty grupy badanej co do stworzenia miejsc spotkań dla mieszkańców. Drugim założeniem jest poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior. W ramach tego obszaru tematycznego został wprowadzony drugi cel LSR „Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior” oraz przedsięwzięcia 2.1 „Poprawa sytuacji gospodarczej w zakresie dostępu do usług i przedsięwzięcia” i 2.2 „Rozwój zielonej gospodarki”. Tak skonstruowany cel jest odpowiedzią na dostęp do usług, który zagwarantuje zwiększenie komfortu życia społeczeństwa naszego obszaru. W ramach realizacji celu drugiego oraz w celu osiągnięcia zaplanowanych wskaźników zostaną ogłoszone konkursy dla osób fizycznych zamieszkujących nasz teren działania, które utworzą działalność gospodarczą w zakresie świadczonych usług wskazanych w LSR oraz dla rolników lub domowników będących właścicielem małego gospodarstwa, w którym prowadzona jest działalność rolnicza. Zapisy celu 3 „Wzmocnienie kapitału społecznego, oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji ” i przedsięwzięcia 3.1. „Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych”, 3.2 „Lokalne kształcenie dorosłych”, 3.3 „Rozwój potencjału społeczności lokalnych”, 3.4 „Rozwój gospodarstw zielonych” oraz 3.5 „Strefa Aktywności Lokalnej” mają za zadanie wpłynąć na rozwój i wsparcie lokalnej oferty spędzania wolnego czasu, edukacyjnej, podnieść kwalifikacje wśród osób w niekorzystnej sytuacji oraz utworzyć gospodarstwa opiekuńcze dla osób wymagających wsparcia. Aby wspierać realizację celów i przedsięwzięć, które mają charakter zintegrowany w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji dla każdego przedsięwzięcia przewidzieliśmy kryteria „wykorzystanie lokalnych zasobów i walorów” oraz „powiązanie z innymi projektami”, które mają preferować projekty spełniające przesłanki integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Zgodność z celami przekrojowymi wzmocniona jest również przez zastosowanie kryteriów wyboru „innowacyjność operacji” oraz „zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i klimatu”.

VI. CELE I WSKAŹNIKI

Cele są odwróceniem skutków zdiagnozowanych problemów, które trapią mieszkańców lub ich grupy. Mają one charakter ogólny. Przedsięwzięcia są narzędziem usunięcia tych problemów. Praca nad zdefiniowaniem celów rozpoczęła się na etapie diagnozy.

Na podstawie wniosków z badań ankietowych, spotkań zespołu roboczego, spotkań konsultacyjnych w gminach i konsultacji prowadzonych w biurze oraz za pośrednictwem strony internetowej, przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców problemów obszaru. W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy oraz przy uwzględnieniu mocnych stron obszaru sformułowano 3 cele i mające prowadzić do ich realizacji 9 przedsięwzięć. Cele i przedsięwzięcia swoim zakresem obejmują najistotniejsze wyzwania stojące w latach 2023 - 2027 przed Stowarzyszeniem Kraina Lasów i Jezior – LGD.

Nowo zaprojektowana strategia rozwoju prezentuje zatem określoną propozycje w postaci celów strategicznych oraz głównych kierunków działania realizowanych na rzecz tworzenia jak najlepszych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego oraz wydatnego wzrostu życia mieszkańców, zgodnie z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego w okresie 2021-2027. W ramach dokumentów opracowano otwarty katalog kierunków działania, do których zmierzać powinna Kraina Lasów i Jezior.

CEL I

Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego

Pierwszy cel zakłada rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej. Uczestnicy spotkań konsultacyjnych wskazali na potencjał turystyczny obszaru Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior. Potencjałem obszaru są jego zabytki, bogate walory przyrodnicze i krajobrazowe, lasy, jeziora, rzeka Odra oraz wydarzenia kulturalne, które mogą przyczynić się do rozwoju ruchu turystycznego, a tym samym przełożyć się na ekonomiczny i społeczny rozwój obszaru LGD. Dlatego ważny jest rozwój niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i kulturalnej tj. ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, ścieżek ekologicznych itp. oraz wsparcie działań na rzecz ochrony zabytków, których duża część jest w złym stanie, przy jednoczesnej ochronie zasobów kulturowych i przyrodniczych obszaru. W cel ten wpisują się również wszystkie działania, które powinny przyczynić się do wzrostu atrakcyjności Krainy Lasów i Jezior dla jej mieszkańców.

Przedsięwzięcie 1.1

Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej

W ramach tego przedsięwzięcia realizowane będą działania związane z budową bądź przebudową ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz wsparcie zabytków tak, aby zwiększyć ich atrakcyjność zarówno dla turystów, jak i mieszkańców. Przedsięwzięcie to będzie sprzyjać rozwojowi aktywności społecznej i turystycznej. Rozmaitość dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego stanowiącego główny potencjał obszaru LGD wymaga szczególnego wsparcia i zapewnienia ochrony. Przedsięwzięcie to będzie miało wpływ na poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego obszaru LGD. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano Konkursy realizowane przez JST i NGO. Nabór wniosków w trybie konkursowym (PS WPR). Działania dotyczące modernizacji, doposażenia lub wybudowania ogólnodostępnych, niekomercyjnych obiektów małej infrastruktury publicznej. **Powyższe przedsięwzięcie będzie skierowane do mieszkańców obszaru LGD i turystów.**

Przedsięwzięcie 1.2

Promocja i rozwój turystyki

W ramach tego przedsięwzięcia realizowane będą działania związane z utworzeniem atrakcji turystycznych tj. oznakowanie ścieżek rowerowych, wytyczenie tras nordic walking, utworzenie parkingów rowerowych, parków linowych, skateparków oraz elementów architektonicznych ułatwiających korzystanie z infrastruktury przez osoby z niepełnosprawnościami itd. Realizowane będą również działania propagujące walory turystyczne obszaru naszego stowarzyszenia takie jak szkolenia związane z rozwojem turystyki, kreowania produktu turystycznego oraz promocji produktu lokalnego, nawiązywania relacji i wspólne działania w celu promocji turystycznej. Zaplanowane działania będą realizowane przez Lokalną Grupę Działania poprzez realizację operacji własnych. Operacje własne (PS WPR) realizowane przez LGD służące promocji obszaru LGD. **Powyższe przedsięwzięcie będzie skierowane do seniorów, osób młodych do 25 roku życia oraz osób w niekorzystnej sytuacji (kobiet i osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów).**

CEL II

Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior

Drugi cel zakłada rozwijanie przedsiębiorczości obszaru w szczególności następujących branż gospodarki, mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania:

- usługi dla ludności w zakresie turystyki, tj.: usługi związane z tworzeniem i rozwojem miejsc noclegowych, usług gastronomicznych i atrakcji turystycznych, w tym zagród edukacyjnych;
- usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej;

- budownictwo ;
- działalność związana z usługami rehabilitacyjnymi;
- pozostała działalność usługowa (kosmetologia, fryzjerstwo itp.);
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej;
- usługi w zakresie zagospodarowania czasu wolnego zwłaszcza seniorów i młodzieży;
- usługi związane z dbaniem o środowisko, ekologia, OZE.

Na podstawie diagnozy przeprowadzonej z lokalną społecznością zidentyfikowane zostały potrzeby, których zaspokojenie umożliwi rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD. Jedną z najważniejszych z nich jest potrzeba wsparcia osób planujących założenie i prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług dla ludności w zakresie turystyki (branża noclegowa i gastronomiczna), ponieważ turystyka w opinii mieszkańców obszaru ma potencjał w kontekście poprawy sytuacji na rynku pracy. Jednak nie tylko zakres turystyczny przyczynia się do zwiększenia poprawy jakości życia wśród mieszkańców, są to również branże świadczące usługi, które przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy, a tym samym do poprawy jakości życia wśród mieszkańców obszaru.

Przedsięwzięcie 2.1
Poprawa sytuacji gospodarczej w zakresie dostępu do usług

Pierwsze przedsięwzięcie skierowane jest do osób chcących założyć działalność gospodarczą . Budowanie trwałego rozwoju gospodarczego regionu w dużej mierze uzależnione jest od tworzenia nowych przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy. Nabór wniosków w trybie konkursowym (PS WPR). O wsparcie mogą ubiegać się osoby fizyczne chcące podjąć działalność gospodarczą. Podejmowanie działalności gospodarczej dotyczy wszystkich działalności (wg PKD) w zakresie dostępu do usług, z wyłączeniem rodzaju działalności określonych w przepisach dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR. Uwzględniając specyfikę obszaru należy przyjąć, że ukierunkowanie na konkretne branże wydaje się niezasadne. Zasadne jest również wsparcie działalności gospodarczych, których profil będzie powiązany z kierunkami rozwoju LGD określonymi na poziomie celów LSR. Wsparcie to znajdzie odzwierciedlenie na poziomie kryteriów wyboru. **Powyższe przedsięwzięcie będzie skierowane do mieszkańców obszaru LGD, a w szczególności do kobiet i osób młodych do 25 roku życia.**

Przedsięwzięcie 2.2
Rozwój Zielonej Gospodarki

Szansą dla poprawy jakości życia wśród mieszkańców są również gospodarstwa opiekuńcze, zagrody edukacyjne oraz gospodarstwa agroturystyczne, które zostały przypisane do celu drugiego i będą realizowane w ramach przedsięwzięcia 2.2 w ramach naboru wniosków w trybie konkursowym (PS WPR). **Powyższe przedsięwzięcie będzie skierowane do mieszkańców obszaru LGD.**

CEL III
Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji

Cel trzeci dotyczy rozwoju kapitału społecznego. Słaba integracja społeczności lokalnej wpływa na bardzo niski stopień zaufania społecznego, rosnące poczucie anonimowości oraz zanikanie więzi społecznych. To powoduje słabnące poczucie przynależności do miejsca i grupy. Pociąga to za sobą niskie zaangażowanie mieszkańców

w sprawy społeczne gmin i miejscowości. Według analizy SWOT niewystarczająca aktywność społeczna jest wśród ludzi młodych oraz części osób starszych (60+). Dlatego ważne jest skierowanie szczególnie do tych grup działań mających pobudzić ich aktywność.

Przedsięwzięcie 3.1

Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych

Wsparcie działań o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, integracyjnym, animacyjnym, sportowym. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności do osób młodych do 25 roku życia. W ramach przedsięwzięć zaplanowano działania wspierające dzieci, młodzież w zakresie integralnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi, kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną (kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstwo, rzeźba, kółka fotograficzne zakończone np. wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej itp.) Zajęcia kulturalne jako formę edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności. **Przedsięwzięcie skierowane jest do mieszkańców, a w szczególności do osób młodych do 25 roku życia.**

Przedsięwzięcie 3.2

Lokalne kształcenie dorosłych

Wsparcie działań na rzecz kształcenia osób dorosłych m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji m.in. osób starszych, o niskich kwalifikacjach. Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL-EFS+). Przykładowe kursy/warsztaty: ekologiczne rolnictwo i uprawa, zdrowe odżywianie, podstawowa obsługa komputera (np. pisanie cv); poruszanie się po Internecie (praktyczne wykorzystywanie serwisów i platform internetowych, przetwarzanie treści informacyjnych i reklamowych, zwiększenia możliwości utrzymywania relacji społecznych poprzez umiejętne i świadome użytkowanie mass mediów i komunikatorów, poruszanie się po e-urzędach i wypełnianie druków formularzy i podań online, bezpieczeństwo w sieci – jak się ustrzec prób wyłudzeń; zarządzanie finansami – np. budżetem domowym czy funduszem remontowym, cyfrowe wsparcie dla seniorów – nauka korzystania ze smartfonów, warsztaty z rękodzieła, na których uczestnicy uczą się promocji i sprzedaży własnego rękodzieła)

Przedsięwzięcie skierowane jest do mieszkańców o niskich kwalifikacjach, zagrożonych degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy, a w szczególności do kobiet i osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz seniorów.

Przedsięwzięcie 3.3

Rozwój potencjału społeczności lokalnych

Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwoju społeczności lokalnych (działania na rzecz aktywizacji społecznej osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem i ich rodzin w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki sąsiedzkie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe itp. Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL-EFS+). **Przedsięwzięcie skierowane jest do mieszkańców wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.**

Przedsięwzięcie 3.4

Rozwój gospodarstw zielonych

Wsparcie działań na rzecz utworzenia zielonych gospodarstw opiekuńczych oraz rozwoju usług w szczególności w odniesieniu do seniorów. Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL – EFS+). **Przedsięwzięcie skierowane jest do mieszkańców obszaru LGD potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie z obszarów wiejskich, a w szczególności seniorów.**

Przedsięwzięcie 3.5

Strefa aktywności lokalnej

Powyższe przedsięwzięcie będzie realizowane przez Lokalną Grupę Działania poprzez wdrożenie operacji własnych (PS WPR). Będą to dwa projekty aktywizujące mieszkańców do działania, do podejmowania przez mieszkańców własnych inicjatyw. Zorganizowane zostaną wizyty studyjne oraz przedsięwzięcia integrujące mieszkańców **Przedsięwzięcie skierowane jest do kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz osób młodych do 25 roku życia i seniorów.**

Realizacja celów będzie finansowana w ramach PS WPR oraz FEWL - EFS+. Cele LSR są ściśle powiązane z celami tych programów:

- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) - Cel 8: promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa,
- Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego (FEWL) - Cel Polityki 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny).

W ramach FEWL zostały określone 4 cele szczegółowe dla interwencji LEADER, w ramach których wybrano 4 do realizacji:

- Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji-kobiet i osób młodych do 25 roku życia, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełno sprawnościami.
- Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.
- Cel Szczegółowy (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.
- Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji-seniorów, osób z niepełnosprawnościami ich opiekunów; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.

Katalog wnioskodawców zostanie określony na podstawie obowiązujących przepisów w ramach PS WPR. Zakłada się, że cele LSR będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

- Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
  - podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
  - rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwoju:
  - gospodarstw agroturystycznych,
  - zagród edukacyjnych,
  - gospodarstw opiekuńczych
- Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych.
- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji-kobiet poprzez:
  - realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia,
  - realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych.

Pomocy nie przyznaje się na operacje obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz operacje dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa (zgodnie z przepisami dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR).

Cele i przedsięwzięcia sformułowano w taki sposób aby odzwierciedlały pożądany stan, do którego dąży społeczeństwo, oraz były zgodne z Planem Strategicznym dla WPR 2023–2027 oraz FEWL 2021-2027 – EFS+.

W LSR uwzględniono cele i przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej - kobietom. Te cele i przedsięwzięcia mają na celu zapewnienie wsparcia i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi i integracji tych grup społecznych.

Cele i przedsięwzięcia LSR zostały określone w załączniku nr 1 do LSR.

Tabela 27. Cele i wskaźniki

CEL OGÓLNY I		Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego			
Wskaźniki rezultatu		Jednostka miary	Stan początkowy 2023 rok	Plan po 2027 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
R 1.1	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	Ilość osób	0	15 000	Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów
R. 1.2	Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	Ilość osób	0	500	Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wielkość		Źródło danych/sposób
						początkowa 2023 rok	końcowa 2027 rok	
P.1.1	Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla: JSFP, NGO	Liczba nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	12	Sprawozdania z realizacji operacji. Ankiety monitorujące.
P.1.2	Promocja i rozwój turystyki	Seniorzy, osoby młode do 25 roku życia oraz osoby w niekorzystnej sytuacji: (kobiety i osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie)	Operacje własne LGD	Liczba przedsięwzięć mająca wpływ na promocję i rozwój turystyki	sztuka	0	6	Sprawozdania z realizacji operacji.

CEL OGÓLNY II		Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior			
Wskaźniki rezultatu		Jednostka miary	Stan początkowy 2023 rok	Plan po 2027 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
R.2.1	Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Liczba utworzonych miejsc pracy	0	13	Ankiety monitorujące dostarczone przez beneficjentów. Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa. Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany).
R.2.2	Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	Liczba przedsiębiorstw	0	3	Ankiety monitorujące dostarczone przez beneficjentów. Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa. Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany).

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wielkość		Źródło danych/sposób
						początkowa 2023 rok	końcowa 2027 rok	
P.2.1	Poprawa sytuacji gospodarczej w zakresie dostępu do usług	Mieszkańcy obszaru LGD, a w szczególności kobiety, osoby młode do 25 roku życia	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą.	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	13	Sprawozdania beneficjentów z realizacji operacji. Informacja o zleceniu płatności. Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa.
P.2.2	Rozwój zielonej gospodarki	Mieszkańcy obszaru LGD	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla rolników lub domowników będących właścicielem małego gospodarstwa, w którym prowadzona jest działalność rolnicza.	Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych lub gospodarstw agroturystycznych	sztuk	0	3	Sprawozdania końcowe beneficjentów z realizacji operacji. Informacja o zleceniu płatności.

CEL OGÓLNY III		Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji			
Wskaźniki rezultatu dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2023 rok	Plan po 2027 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
R.3.1	Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych.	Liczba osób	0	240	Ankiety monitorujące beneficjentów. Zaświadczeni/oświadczenia/dyplomy/potwierdzenia ukończenia kursów/zajęć.
	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu.	Liczba osób	0	240	Ankieta monitorująca beneficjentów. Protokoły, sprawozdania. Zaświadczeni/oświadczenia/dyplomy/potwierdzenia ukończenia kursów/zajęć.
R.3.2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.	Liczba osób	0	40	Ankiety monitorujące beneficjentów. Protokoły, sprawozdania. Zaświadczeni/oświadczenia/dyplomy/potwierdzenia ukończenia kursów/zajęć.
R.3.3	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu.	Liczba osób	0	170	Ankiety monitorujące beneficjentów. Protokoły, sprawozdania. Zaświadczeni/oświadczenia/dyplomy/potwierdzenia ukończenia kursów/zajęć.
R.3.4	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej.	Liczba miejsc	0	15	Ankiety monitorujące beneficjentów. Protokoły, sprawozdania.
R.3.5	Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	Liczba osób	0	300	Ankiety monitorujące beneficjentów. Protokoły, sprawozdania. Zaświadczeni/oświadczenia/dyplomy/potwierdzenia ukończenia kursów/zajęć.

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wielkość		Źródło danych/sposób pomiaru wskaźnika
						początkowa 2023 rok	końcowa 2027 rok	
P.3.1	Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Mieszkańcy, a w szczególności osoby młode do 25 roku życia	<p><u>Projekty grantowe</u> skierowane do podmiotów tj.: jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, uczelnie wyższe i ich spółki, podmioty ekonomii społecznej.</p>	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	osoba	0	260	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.
				Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	osoba	0	280	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.
				Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	sztuka	1	1	Zapisy LSR Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD
P.3.2	Lokalne kształcenie dorosłych	Mieszkańcy o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy, a w szczególności kobiety, osoby	<p><u>Projekty grantowe</u> skierowane do podmiotów tj.: jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz</p>	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności i lub kompetencji podstawowych,	osoba	0	55	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.

		z niepełnosprawności i ich opiekunowie oraz seniorzy	stowarzyszenia, organizacje non profit, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, podmioty ekonomii społecznej.	realizowany m poza Bazą Usług Rozwojowych					
				Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	osoba	0	55	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.	
				Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	sztuka	1	1	Zapisy LSR Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD	
P.3.3	Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Mieszkańcy wykluczeni społecznie zagrożeni wykluczeniem społecznym lub	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje społeczno – zawodowe rolników, kościoły i związki zawodowe.	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	sztuka	0	220	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.	
				Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	0	220	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.	
				Wspierane strategie rozwoju lokalnego	sztuka	1	1	Zapisy LSR Stowarzyszenia Kraina	

				kierowanego przez społeczność				Lasów i Jezior - LGD
P.3.4	Rozwój gospodarstw zielonych	Mieszkańcy obszaru LGD potrzebujący wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie z obszarów wiejskich, a w szczególności seniorzy	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, podmioty ekonomii społecznej (obowiązujące rozwiązania prawne wskazują, iż zakładanie gospodarstw opiekuńczych odbywa się na zasadzie prowadzenia działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne). Określone typy beneficjentów mogą być ewentualnie partnerami – jak np. OPS, który kierował będzie osoby do gospodarstw opiekuńczych).	Liczba osób objętych usługami świadczoneymi w społeczności i lokalnej	osoba	0	15	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.
			Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	osoba	0	15	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.	
				Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	osoba	0	15	Ankiety rekrutacyjne, listy obecności itp.
				Wspierane strategie	sztuka	1	1	Zapisy LSR Stowarzyszeni

				rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność				a Kraina Lasów i Jezior - LGD
P.3.5	Strefa Aktywności Lokalnej	Kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie oraz osoby młode do 25 roku życia i seniorzy	Operacje własne LGD	Liczba przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną	sztuka	0	6	Sprawozdania końcowe z realizacji operacji. Listy obecności. Dokumentacja zdjęciowa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy obszaru i konsultacji społecznych.

Wszystkie założone w LSR cele są zgodne z celami szczegółowymi i przekrojowymi PS WPR. Założone cele osiągnięte zostaną poprzez ogłaszanie konkursów na realizację przedsięwzięć określonych w LSR.

Stowarzyszenie KLJ - LGD w ramach wdrażania LSR zamierza realizować projekty własne na kwotę 350 000,00 euro. Udział w projektach będą brały osoby w niekorzystnej sytuacji tj. kobiety, seniorzy, osoby młode do 25 roku życia.

Grupy docelowe odbiorców zaplanowanych przedsięwzięć zostały wyodrębnione podczas konsultacji społecznych. Wskazane grupy docelowe stanowią takie grupy osób, którym wiele czynników nie pozwala funkcjonować tak jak pozostałym mieszkańcom – ograniczenie to wynika z położenia na rynku pracy, wieku, stanu zdrowia i wielu innych czynników, które sprawiają, że osoby te są wykluczone społecznie lub zagrożone wykluczeniem.

Kwota środków w budżecie na komponent wdrażanie LSR i zarządzanie LSR w ramach PS WPR jest uzależniona od liczby ludności zamieszkującej obszar LGD.

W ramach **Celu I Strategii: Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego** stawiamy na przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury turystycznej bądź rekreacyjnej bądź kulturalnej, adresowane do lokalnych samorządów oraz organizacji pozarządowych. Turystyka spełnia dużą rolę zarówno w społeczeństwie, jak i w gospodarce, dlatego też odgrywa istotną rolę w zakresie zapotrzebowania różnych usług i wpływa na lokalny rynek pracy, stąd nacisk na rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Także wsparcie rozwoju infrastruktury kulturalnej jest niezbędne do prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i bezpośrednio zaspokaja potrzeby mieszkańców. Efektywne zagospodarowanie infrastruktury kulturalnej może mieć duży wpływ na wzrost potencjału turystycznego. Wsparcie promocyjne i rozwój turystyki z wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych, infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej oraz zasobów tradycyjnych będą sprzyjać zwiększeniu atrakcyjności obszaru LGD.

Cel II Strategii: Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior - to wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw i jednocześnie nowych miejsc pracy. LGD stawia też na rozwój gospodarstw rolniczych poprzez wsparcie w tworzeniu lub rozwoju zagród edukacyjnych bądź opiekuńczych bądź agroturystycznych, ze szczególnym naciskiem na świadomość ekologiczną i konsumencką.

Wysokość środków przeznaczonych na realizację LSR w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 w ramach realizacji **Celu III Strategii: Wzmacnianie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji**, wykorzystane będą środki EFS+ (P.3.1, P.3.2, P. 3.3, P.3.4) oraz środki z PS WPR (P.3.5). Przewiduje się inwestowanie w ludzi, bowiem pandemia spowodowała odwrócenie tendencji wzrostowych w zakresie udziału w rynku pracy, naraziła systemy edukacyjne i zdrowotne na szereg wyzwań oraz zwiększyła nierówności. Przewidziane konkursy dla grantobiorców FEWL - EFS+ i projekty własne PS WPR pozwolą na wsparcie wskazanych grup docelowych.

VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

7.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań – sposób powstania procedur ich kluczowe cele i założenia

Wybór i ocena operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia Rada dokonuje na podstawie następujących dokumentów:

- Procedury wyboru operacji w ramach LSR,
- Kryteriami wyboru operacji,
- Procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniającej kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych.

Dokumenty ustalające zasady oceny i wyboru przygotowane są przez grupę roboczą, w której skład wchodzi przedstawiciele wszystkich sektorów, a na ich kształt, w szczególności sposób informowania oraz dobór kryteriów wyboru, wpływ mają metody partycypacyjne: moderowane spotkania otwarte. Przygotowane dokumenty poddawane są dalszym konsultacjom podczas dyskusji reprezentantów grup oraz otwartej przestrzeni. Zapisy konsultowane są również z członkami Rady. Dokumenty: Regulamin Pracy Rady Projektowej, są przyjmowane na mocy uchwał Zarządu. Grupa robocza opracowując procedury zwraca szczególną uwagę, aby: były one zgodne z przepisami obowiązującymi dla podejścia RLKS, WPR oraz FEWL na lata 2021-2027, były one niedyskryminujące, przejrzyste, eliminowały wystąpienie konfliktu interesów, wymagały zachowania frekwencji i parytetu, regulowały sytuacje wyjątkowe takie jak uzyskanie przez co najmniej dwie operacje jednakowej ilości punktów, zapewniały stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, dawały możliwość i określały zasady wniesienia protestu.

Jeżeli protest beneficjenta zostanie uwzględniony, gdy będzie zasadny, następuje ponowny wybór operacji przez LGD.

Sposób oceny i wyboru operacji określają przygotowane procedury, które charakteryzują się dużym stopniem przejrzystości i obiektywizmem wyboru. Proces oceny i wyboru operacji został zaplanowany w taki sposób, aby był niedyskryminujący, pozwalał uniknąć konfliktu interesów i był zgodny z podejściem RLKS, w tym gwarantował zachowanie odpowiedniego składu Rady. LGD wypracowuje procedury wyboru operacji kładąc nacisk, by procedury zapewniały sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie.

Aby zachować transparentność wyboru, procedury zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD, możliwy będzie również wgląd do procedury w biurze LGD, procedury są także jednym z elementów świadczonego w biurze doradztwa. Na transparentność procedury wyboru wpływa publikowanie na stronie internetowej LGD dokumentacji z wyboru operacji, w szczególności: list operacji zgodnych z LSR, list operacji wybranych do realizacji, list operacji nie wybranych do realizacji, protokołu zawierającego informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków i członków Rady wyłączenie dotyczy.

Uniknięcie konfliktu interesu gwarantuje deklaracja poufności i bezstronności oraz rejestr interesów. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru, sporządzania dokumentacji i protokołowania procesu wyboru operacji czuwało będzie biuro LGD oraz Zarząd.

Wybór operacji i grantobiorców dokonywany jest wyłącznie przez członków Rady. Wszyscy członkowie będą przechodzić szkolenie z zakresu oceny wniosków w LGD. Wśród członków znaleźli się przedstawiciele trzech sektorów, obu płci.

Obsługę Rady i przygotowanie niezbędnych dokumentów zapewnia biuro LGD wraz z Zarządem. W posiedzeniu Rady uczestniczy Prezes Zarządu lub wskazany przez niego członek Zarządu w celu czuwania nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji konkursowej, zgodności formalnej.

Składane do LGD wnioski będą podlegały 3-stopniowej ocenie:

1. **Wstępna ocena wniosków**, polegająca na ocenie formalnej wniosku o przyznanie pomocy, polegająca na weryfikacji w zakresie:
  - poprawności złożenia wniosku,
  - zgodności operacji z danym przedsięwzięciem, który został wskazany w regulaminie i ogłoszeniu o naborze,
  - zgodności operacji z formą wsparcia wskazaną w regulaminie oraz w ogłoszeniu o naborze,
  - spełnienia dodatkowych warunków udzielania wsparcia obowiązujących w ramach danego naboru,
  - kompletności wniosku o dofinansowanie.

2. Ocena merytoryczna wniosku o przyznanie pomocy, zgodności z programami (PS WPR, EFS+, EFRR) oraz z LSR, polegająca na weryfikacji:

- wnioskodawcy/partnerów, jako podmiotu uprawnionego do otrzymania wsparcia oraz zakresu operacji z kryteriami dostępu przewidzianymi dla operacji realizowanych w ramach LSR, PS WPR 2023-2027, FEP 2021-2027,
- zgodność projektu z zasadami horyzontalnymi określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060,
- zgodności operacji z celami LSR.

3. Ocena merytoryczna wniosku o przyznanie pomocy w zakresie zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru, polegająca na:

- ocenie zgodności operacji z lokalnymi kryteriami wyboru, w tym spełnienia uzyskania minimalnej liczby punktów umożliwiających wybór operacji,
- ustalenie kolejności przysługiwania pomocy na podstawie wyników oceny w zakresie spełnienia kryteriów wyboru operacji,
- dokonania wyboru operacji, ustalenie kwoty pomocy oraz ustalenie czy dana operacja mieści się w limicie środków przeznaczonych na dany nabór.

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji są elementem: Procedury oceny i wyboru operacji, składanych w ramach ogłoszeń o naborach wniosków o udzielenie wsparcia, a kryteria wyboru grantobiorców są elementem: Procedury realizacji projektów grantowych, w tym wyboru grantobiorców. Kryteria są zatem ustanawiane w tym samym trybie, co całość procedur. Proces ten został opisany powyżej.

Kryteria wyboru operacji wraz z określeniem minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy oraz kryteriami rozstrzygającymi (o ile mają zastosowanie, a w przypadku pomocy przyznawanej na operacje wybierane przez LGD – rodzaje kryteriów wyboru operacji oraz zasady ich określania) są elementem procedur wyboru i oceny operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD. Kryteria zostają zatem ustanowione w tym samym trybie, co całość procedur.

Kryteria będą:

- adekwatne do analizy potrzeb rozwojowych i potencjału LSR, powiązanie kryteriów zostanie to opisane poprzez wskazanie:
  - problemu, który rozwiązywany będzie przez premiovane operacje przez kryterium (np.: problemem jest brak miejsc pracy – premiovane są operacje tworzące najwięcej miejsc pracy)
  - potrzeby, która jest zaspokajana operacjami premiovanymi przez kryterium (np.: potrzebą jest zwiększenie konkurencyjności poprzez innowacyjne rozwiązania – premiovane są operacje innowacyjne)
  - potencjału który będzie wykorzystany przez operacje premiovane kryterium (np.: potencjałem jest aktywność mieszkańców – premiovane będą operacje, które obejmą jak największą liczbę mieszkańców),
- premiujące realizację lub udział grup w niekorzystnej sytuacji określonych w LSR – kobiet, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz seniorów, ludzi młodych do 25 roku życia.
- zapewniające premiovanie operacji przyczyniających się do osiągnięcia celów i wpływają na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu,
- wypracowane zostaną dla poszczególnych celów głównych strategii oraz realizowanych w ramach nich przedsięwzięć. Określone zostaną wagi punktowe poszczególnych kryteriów oraz ich definicje i sposoby ustalania wartości.

Projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR a także promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

7.3 Zmiana kryteriów wyboru

W trakcie realizacji LSR zaistnieć może konieczność zmiany kryteriów np. związana z dostosowaniem do zmienionych regulacji prawnych. Przestanką do zmiany mogą być zmienione regulacje prawne. Głównymi przestankami do zmiany kryteriów powinien być wybór operacji i grantobiorców, gwarantujący sprawność wykorzystania budżetu LSR oraz wpływ na realizację wskaźników LSR. Przestanki do zmiany kryteriów wyboru mogą pojawić się podczas posiedzeń Rady, w wyniku ewaluacji lub nawet monitorowania realizacji LSR. Wniosek o zmianę kryteriów może wypłynąć od mieszkańca, członka Rady Projektowej, pracownika Biura LGD. Wymagane jest, aby wniosek o zmianę kryterium skierowany do Zarządu zawierał projekt nowego kryterium lub kryteriów zawierający propozycje uwag i przyznawania punktów. Wymagane jest, aby wniosek zawierał uzasadnienie wskazujące zasadność tej zmiany.

Zmiany kryteriów, podobnie jak i aktualizacje innych treści LSR, mogą (i powinny) odbywać się w sytuacjach koniecznych, a więc takich, w których zastosowanie dotychczasowych kryteriów nie przynosi zadowalającego efektu (nie realizowane są wskaźniki i cele LSR). Podstawową przyczyną zmiany kryteriów są dane z monitoringu i ewaluacji mówiące o niezadowalającym poziomie realizacji LSR. Przestanką do zmiany mogą zostać wypracowane lepsze rozwiązania niż wskazane pierwotnie, gdy zmiana taka będzie korzystna dla realizacji LSR. Informacja taka jest podstawą do podejmowania decyzji w sprawie zmiany kryteriów wyboru. Zmiana kryteriów jest również możliwa na wniosek organów LGD oraz pracowników biura, gdy jest to konieczne ze względów prawnych. Zmiany kryteriów wyboru operacji dokonuje Zarząd. Propozycja zmiany kryteriów są poddawana konsultacjom społecznym, które odbywają się w formule online i stacjonarnie.

Konsultacje trwają od 3 do 7 dni. Przy zmianie kryteriów zwraca się uwagę, aby zmienione kryteria zawsze nawiązywały o celów, przedsięwzięć, wskaźników i powiązane były z analizą potrzeb rozwojowych i potencjału LSR. Zmiana kryterium czy innej części procedury wymaga akceptacji Zarządu LGD oraz zatwierdzenia przez Samorząd Województwa Lubuskiego.

Po wpłynięciu wniosku o zmianę jest ona opiniowana przez mieszkańców, którzy mogą wносить uwagi do projektu zmiany zamieszczonego na stronie internetowej LGD. Konsultacje trwają od 3 do 7 dni. Po zakończeniu konsultacji projekt zmiany wraz z uwagami zebranych podczas konsultacji przedstawiany jest na zwołanym w tym celu posiedzeniu Zarządu, podczas którego ustalany jest ostateczny kształt zmiany kryterium i zatwierdzony w głosowaniu. Przy zmianie kryteriów zwraca się uwagę, aby zmienione kryteria zawsze nawiązywały do celów, przedsięwzięć, wskaźników i powiązane były z diagnozą obszaru. Wskazanie takich powiązań musi znaleźć się w uzasadnieniu do uchwały Zarządu. Zmiana może zostać również odrzucona przez Zarząd. Następnie zmiana kryterium czy innej części procedury, zatwierdzona przez Zarząd Stowarzyszenia, wymaga akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego. Zmieniona Procedura obowiązuje od kolejnego naboru ogłaszanego po uzyskaniu akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego. Zmiana uwzględniana jest w innych częściach dokumentów i innych dokumentach w celu zachowania ich spójności.

Kryteria wyboru projektów są przygotowane w sposób partycypacyjny. Celem wyboru kryteriów jest umożliwienie jak najbardziej obiektywnej oceny zgłaszanych projektów, przy jednoczesnym odniesieniu ocen do charakteru LGD i LSR. Dla poszczególnych celów głównych strategii wypracowano inne kryteria wyboru. Wagi punktowe poszczególnych kryteriów oraz ich definicje i sposoby ustalania wartości znajdują się w instrukcjach przy kartach oceny wniosków. Kryteria znajdują się w **KARTACH OCENY WG LOKALNYCH KRYTERIÓW**, które stanowią załączniki do **REGULAMINU PRACY RADY**.

Istnieje możliwość zmiany kryteriów. Szczegółowo procedurę opisuje Regulamin Pracy Rady Projektowej.

7.4 Innowacyjność w kryteriach wyboru

Na etapie partycypacyjnych metod konsultacji zdiagnozowano potrzebę zwiększenia konkurencyjności poprzez innowacyjne rozwiązania. Odpowiedzią na wyniki diagnozy powinno być wsparcie przedsięwzięć, których wskaźnik produktu będzie innowacyjny, lub droga do jego osiągnięcia, czyli realizacja operacji przewiduje zastosowanie innowacyjnych rozwiązań, a innowacyjność tę należy odnieść do zastosowania danego rozwiązania na nowym obszarze lub w nowej dziedzinie. Wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych odbędzie się poprzez zastosowanie kryterium wyboru

Innowacja to wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi, procesu), nowej metody organizacyjnej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem,

nowatorskich, niestandardowych, o eksperymentalnym charakterze, lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Stopień oryginalności zmian:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Innowacyjność będzie oceniana w odniesieniu do obszaru LSR jako całości lub jego części (np. gminy, miejscowości). Zwrócona zostanie uwaga na wpływ innowacji na rozwój obszaru LGD oraz na efekty wdrożenia innowacji, do których zaliczamy m.in.: zwiększenie funkcjonalności, użyteczności produktów i usług, unowocześnienie przestarzałych systemów, udoskonalenie technologii, usprawnienie komunikacji międzyludzkiej, optymalizację czasu pracy, ochronę środowiska naturalnego. Innowacyjność będzie badana w szczególności w ramach przedsięwzięć związanych z poprawą jakości infrastruktury na obszarze LGD, realizowanego w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej.

W ramach animowania do wdrożenia innowacji powstanie baza projektów innowacyjnych wdrażanych przez LGD, która będzie stanowiła źródło wiedzy i inspiracji do zastosowania innowacyjnych rozwiązań. Baza dostępna będzie na stronie LGD oraz podczas szkoleń/spotkań informacyjno-promocyjnych. Baza będzie stanowiła źródło do wykorzystania w dziedzinach niestandardowych rozwiązań służących rozwojowi obszaru LGD. Dla wdrożenia projektów grantowych ustanowiona zostanie odrębna procedura, której częścią będą kryteria wyboru dostosowane do charakteru projektów grantowych i powiązane z przeprowadzoną diagnozą. Procedura zawierająca m.in. wzory wniosku o przyznanie pomocy, wniosku o płatność, umowy i zasady kontroli grantobiorców, będzie zgodna z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w tym ustawą PS WPR oraz wytycznymi MRiRW oraz MFiPR.

LGD przewiduje realizację operacji własnych oraz grantowych, natomiast nie przewiduje realizacji projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village).

7.5 Realizacja projektów grantowych i operacji własnych

W LSR zaplanowano realizację projektów grantowych, operacji własnych. Projekty grantowe będą realizowane za pomocą przedsięwzięcia 3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych, 3.2 Lokalne kształcenie dorosłych, 3.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych, 3.4 Rozwój usług w gospodarstwach opiekuńczych. Szczegółowe kwestie dotyczące założeń tego przedsięwzięcia, rodzaju beneficjentów oraz kwoty budżetu na ich realizację przedstawiono w Rozdziale VI LSR.

Operacje własne również zostały zaplanowane w LSR będą realizowane w następujących przedsięwzięciach: 1.2 Promocja i rozwój turystyki, 3.5 Strefa Aktywności Lokalnej.

VIII. PLAN DZIAŁANIA

Podjęte działania będą prowadzić do systematycznej realizacji założeń Strategii – osiągnięcia zdefiniowanych wskaźników i uzyskania planowanych efektów. Plan działania zakłada realizację LSR w 6 etapach. Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, opierający się na środkach PS WPR oraz FEWL.

Realizacja działań w ramach LSR została zaplanowana w kontekście 6 kluczowych etapów:

1 etap: do 31.12.2024

- 2 etap: do 31.12.2025
- 3 etap: do 31.12.2026
- 4 etap: do 31.12.2027
- 5 etap: do 31.12.2028
- 6 etap: do 31.12.2029

Prowadzone w ramach przedsięwzięć nabory, realizacje projektów grantowych, operacji własnych, pozwoli na uzyskanie wymaganych poziomów realizacji wskaźników.

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyk związanych z osiągnięciem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania. Poniżej zaprezentowano przyrost liczbowy wskaźników produktu w kontekście zaplanowanego czasu, wraz z zaprezentowaniem procentowego udziału wartości docelowej wskaźnika.

Plan działania przedstawia szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników określonych w poszczególnych przedsięwzięciach zaplanowanych w Strategii Krainy Lasów i Jezior. Wskazuje czas realizacji kluczowych efektów LSR.

Określono „kamienie milowe” osiągnięcia wskaźników produktu, czyli okresów realizacji LSR zgodnych z założeniami konkursu o wybór LSR. Dla każdego „kamienia milowego” określono wartości z jednostką osiągniętych wskaźników produktu.

Harmonogram opracowano z zachowaniem zasady minimalizacji zagrożeń mających potencjalny wpływ na jego wykonalność przy uwzględnieniu zasady:

- dla PS WPR - operację uwzględnia się w planowanej/osiągniętej wartości wskaźnika produktu i rezultatu po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających). Wyjątkiem jest wskaźnik R.37 – nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – który wlicza się w momencie zakończenia danej operacji.
- Dla FEWL-EFS+ - osiągnięcie wartości wskaźnika produktu w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie (po podpisaniu umowy) a osiągnięcie rezultatu po zakończeniu realizacji projektu.

Oznacza to, że zaplanowane terminy realizacji wskaźników obejmują niezbędny czas na nabór i ocenę wniosków, proces zawierania umowy, okres wdrażania operacji/zadania i etap jej ostatecznego rozliczenia. W związku z powyższym przyjęto bezpieczny bufor czasowy i realny harmonogram osiągnięcia wskaźników w stosunku do zaplanowanych terminów zakontraktowania środków. Tak zaprojektowany system wdrażania pozwoli we właściwym czasie reagować na ewentualne przeszkody powodujące opóźnienia w osiągnięciu wskaźników.

Plan działania LSR został określony w załączniku nr 2 do Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania.

Tabela 28. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Cel ogólny I. Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego														
Przedsięwzięcia	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	0	0	50	6	50	6	0	0	0	0	0	0	100	12
P.1.2 Promocja i rozwój turystyki	0	0	66,67	4	50	33,33	0	0	0	0	0	0	100	6
Cel ogólny II. Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior														
Przedsięwzięcia	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
P.2.1 Poprawa sytuacji gospodarczej i dostępu do usług	0	0	38,46	5	61,54	8	0	0	0	0	0	0	100	13
P.2.2 Rozwój zielonej gospodarki	0	0	33,33	1	66,67	2	0	0	0	0	0	0	100	3
Cel ogólny III. Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji														
Przedsięwzięcia	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	50	140	50	140	0	0	0	0	0	0	0	0	100	260
	50	140	50	140	0	0	0	0	0	0	0	0	100	280
	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1
P.3.2 Lokalne kształcenie dorosłych	0	0	74,5	41	0	0	0	0	25,5	14	0	0	100	55
	0	0	74,5	41	0	0	0	0	25,5	14	0	0	100	55

	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1
P.3.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	0	0	81,82	180	0	0	0	0	18,18	40	0	0	100	220
	0	0	81,82	180	0	0	0	0	18,18	40	0	0	100	220
	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1
P.3.4 Rozwój gospodarstw zielonych	100	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	15
	100	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	15
	100	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	15
P.3.5 Strefa Aktywności Lokalnej	0	0	50	3	50	3	0	0	0	0	0	0	100	6

W kontekście wskaźników rezultatu należy zauważyć, iż rezultaty będą osiągnięte sukcesywnie do momentu zakończenia realizacji operacji.

IX. PLAN FINANSOWY LSR

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LDG na lata 2021-2027, opierać się będzie o środki PS WPR oraz środki z programu FEW.

Poniżej znajduje się zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PS WPR.

Tabela 29. Powiązanie budżetu z celami

I. Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego		
PRZEDSIĘWZIĘCIE	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU EURO	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	850 000,00	Realizacja wielu inwestycji podnoszących jakość istniejącej infrastruktury lub budowy nowych obiektów. Działania te stanowią bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD. Dlatego też, budżet na działania na rozwój obszaru LSR, w kontekście oferty czasu wolnego i dostępu dla mieszkańców do kluczowych miejsc związanych z nimi, stanowi 34,16 % całego budżetu LSR. 700 000,00 – Konkursy dla JST 150 000,00 – Konkurs dla NGO 175 000,00 – Operacje własne LGD Cel skierowany jest do JST, NGO oraz LGD. Cel będzie realizowany poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • konkursy na które przeznacza się 850 000,00 euro, • na projekty własne przeznacza się 175 000,00 euro
Promocja i rozwój turystyki	175 000,00	
RAZEM CEL OGÓLNY I	1 025 000,00	Budżet na działania celu ogólnego I stanowi 58,57 % budżetu wdrażania PS WPR
II. Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior		
Poprawa sytuacji gospodarczej i dostęp do usług	450 000,00	Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacenie podatków, które zasilają również budżet lokalnego samorządu. Istotnym dla Strategii, jest wykorzystanie potencjału lokalnego dla tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz produktów czy usług, aby w pełni wykorzystywać potencjał obszaru, również w obrocie gospodarczym. Cel skierowany jest do osób fizycznych chcących podjąć działalność gospodarczą. Cel będzie realizowany poprzez ogłaszane przez LGD konkursy.
Rozwój zielonej gospodarki	100 000,00	W ramach przedsięwzięcia zaplanowano działania dla właścicieli gospodarstw rolnych i ich rodzin oraz osób fizycznych, w tym wykonujących działalność gospodarczą oraz osób prawnych, zainteresowanych rozwojem pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw

		agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych.
RAZEM CEL OGÓLNY II	550 000,00	Budżet na działania celu ogólnego II stanowi 31,43 % budżetu wdrażania PS WPR
III. Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji		
Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	200 000,00	W ramach przedsięwzięć zaplanowano działania wspierające dzieci, młodzież i rodziny w zakresie integralnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi (np. dramy, metody inscenizacji wyjazdy do teatru lub zapraszanie teatru do lokalnej społeczności itp.).
Lokalne kształcenie dorosłych	258 000,00	Wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną (kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstwo, rzeźba, kółka fotograficzne zakończone np. wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej itp.
Rozwój potencjału społeczności lokalnych	229 678,53	Zajęcia kulturalne jako forma edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, o niskich kwalifikacjach czy osób z niepełnosprawnościami.
Rozwój usług w gospodarstwach opiekuńczych	150 000,00	Rozwój usług w gospodarstwach opiekuńczych. Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwój społeczności lokalnych na rzecz aktywizacji społecznej osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem i ich rodzin w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki sąsiedzkie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe.
Strefa Aktywności Lokalnej	175 000,00	
Razem cel ogólny III	1 012 678,53	Budżet na działania celu ogólnego III stanowi 10 % budżetu wdrażania PS WPR i 100 % budżetu wdrażania EFS+
Razem LSR	2 587 678,53	100 %

Źródło: Opracowanie własne.

X. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanej Lokalnej Strategii Rozwoju w aspekcie osiągania efektów finansowych i rzeczowych. Pozwala on na określenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo. Czy realizacja przebiega zgodnie z założeniami, a sposób funkcjonowania stowarzyszenia gwarantuje wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. Monitorowanie służy dostarczeniu informacji, na podstawie których Zarząd i Rada oraz członkowie LGD mogą systematycznie dowiadywać się o zakresie realizacji planów i osiąganiu celów. Dzięki temu LGD dbać będzie o swoją stabilną sytuację finansową i podejmować działania interwencyjne w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR. Aspekty działań LGD podlegające monitorowaniu znajdują się w Tabeli nr 30.

Monitoring – sposoby gromadzenia danych:

- analiza dokumentów merytorycznych i finansowych dostępnych w biurze;
- analiza sprawozdań z ankietyzacji beneficjentów realizujących operacje;
- analiza sprawozdań z ankietyzacji mieszkańców;
- gromadzenie danych do wskaźników produktu, rezultatu, oddziaływania oraz danych z GUS;
- dokumentacja dotycząca posiedzeń Rady i wyboru operacji;
- gromadzenie danych dotyczących wydatkowanie środków na koszty bieżące i aktywizację;
- projekty współpracy oraz wdrażanie LSR uzyskanych od podmiotów wdrażających.

Sposoby zbierania i dokumentowania danych:

- Listy obecności;
- Badania ewaluacyjne;
- Ankiety telefoniczne CATI;
- Wywiady indywidualne;
- Oświadczenia Beneficjentów;
- Sprawozdania;
- Wnioski na operacje;
- Wnioski o płatność;
- Karty doradztwa prowadzonego przez pracowników LGD;
- Dokumenty finansowe;
- Dokumentacja fotograficzna, filmowa;
- Liczba odwiedzających portal internetowy www.klj.org.pl;
- Liczba zainteresowanych ogłaszanymi konkursami;
- Liczba zainteresowanych organizowanymi szkoleniami;
- Zaświadczenia przedkładane przez uczestników projektu, protokoły odbioru, umowy z uczestnikami, ankiety rekrutacyjne Uczestników projektu.

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu jest Zarząd LGD i Biuro LGD. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych odpowiada Biuro LGD.

Ewaluacja

W ramach ewaluacji dokonuje się oceny odpowiedzialności, skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do założeń. Ewaluacja będzie realizowana:

- **on-going:** ewaluacja w zakresie bieżącej analizy procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, przeprowadzona cyklicznie – raz do roku w formule wewnętrznej bądź hybrydowej, a jej dominującym elementem będzie 5- godzinny warsztat refleksyjny;
- **ex-post:** przeprowadzona będzie **jednokrotnie w 2028 r., jako badanie zewnętrzne – zleczone zewnętrznemu wykonawcy**. Dzięki ewaluacji będzie można zweryfikować osiągnięcia wskaźników, celów i przedsięwzięć opisanych we wcześniejszych rozdziałach;
- **ocena jakości partnerstwa i sprawności funkcjonowania LGD:** ewaluacja będzie dotyczyć funkcjonowania biura, funkcjonowania organów LGD, efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji, sprawności podejmowania decyzji.

Tabela 30. Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
--------------------------	-------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------

Wskaźniki realizacji LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD.	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszanych konkursów.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów.	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.
Budżet LGD.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD.	Pracownicy LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej.	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu.	Biuro LGD	Anonimowe ankiety.	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa.

Źródło: Opracowanie własne.

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie ewaluacji będzie Zarząd. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych do ewaluacji odpowiada Biuro LGD. Zarząd sporządzi przed każdym Walnym Zebraniem Członków, sprawozdanie za miniony rok, które powinno zawierać:

- wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR,
- analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR,
- wnioski w formie uwag i rekomendacji otrzymanych w wyniku zebranych ankiet monitorujących w ramach realizacji Planu Komunikacyjnego,
- wnioski Rady dotyczące uwag na temat Lokalnych Kryteriów Wyboru.

Sprawozdanie będzie podawane do wiadomości publicznej zgodnie z zasadą jawności. Informacje uzyskane w trakcie monitoringu i ewaluacji będą służyły aktualizacji LSR-u, Kryteriów Wyboru Operacji, procedur oraz sposobu funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura.

Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR będą przedmiotem dyskusji na spotkaniu Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej. Celem spotkania będzie ustalenie, które i w jaki sposób wnioski płynące z dokonanych analiz przedstawionych w formie raportu należy zaimplementować w pracy Stowarzyszenia i/lub we wdrażaniu LSR. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany ewentualny projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

Wszelkie zmiany dotyczące terminu, czy zakresu procedury ewaluacyjnej i/lub monitorowania będą każdorazowo zgłaszane i uzasadniane przed samorządem województwa i wymagać będą pozytywnej zgody.

Zestawione informacje na temat planowanego zakresu realizacji działań ewaluacyjnych, osób lub organów odpowiedzialnych na prowadzenie ewaluacji, sposobów wykonywania badań ewaluacyjnych, czas ich trwania oraz propozycję oceny poszczególnych elementów stanowi poniższa tabela.

Tabela 31. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura.	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie pracowników Biura i członków Stowarzyszenia.	Ocena roczna w latach 2024–2027, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej.	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio podczas imprez na terenie LGD i za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna (rok fizyczny) w latach 2024–2027, dokonywana w drugim lub trzecim kwartale roku kolejnego.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników.	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania, rejestr danych LGD.	Ocena na koniec roku każdego roku.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Raz na pół roku w latach 2016 – 2023.	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Raz na pół roku.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik nr 1. Cele i przedsięwzięcia

CEL OGÓLNY I		Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego		
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)	Program/Fundusz
1 030 000,00	P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści.	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla: JSFP, NGO	PS WPR*
175 000,00	P.1.2 Promocja i rozwój turystyki	Seniorzy, osoby młode do 25 roku życia oraz osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety i osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie)	Operacje własne LGD	PS WPR*
CEL OGÓLNY II		Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior		
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)	Program/Fundusz
270 000,00	P.2.1. Poprawa sytuacji gospodarczej w zakresie dostępu do usług	Mieszkańcy obszaru LGD, a w szczególności kobiety, osoby młode do 25 roku życia.	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą	PS WPR*
100 000,00	P.2.2 Rozwój zielonej gospodarki	Mieszkańcy obszaru LGD	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla rolników lub domowników będących właścicielem małego gospodarstwa w którym prowadzona jest działalność rolnicza	PS WPR*
CEL OGÓLNY III		Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji		
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)	Program/Fundusz
200 000,00	P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Mieszkańcy, a w szczególności osoby młode do 25 roku życia	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, jednostki organizacyjne JST,	EFS+*

			<p>organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia</p> <p>w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,</p> <p>szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, uczelnie wyższe i ich spółki, podmioty ekonomii społecznej.</p>	
258 000,00	P.3.2 Lokalne kształcenie dorosłych	<p>Mieszkańcy o niskich kwalifikacjach, zagrożenie degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy, a w szczególności kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie oraz seniorzy</p>	<p><u>Projekty grantowe</u> skierowane do podmiotów tj.: jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, podmioty ekonomii społecznej.</p>	EFS+*
229 678,53	P.3.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	<p>Mieszkańcy wykluczeni społecznie lub zagrożeni wykluczeniem społecznym</p>	<p><u>Projekty grantowe</u> skierowane do podmiotów tj.: LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje społeczno – zawodowe rolników,</p>	EFS+*

			kościół i związki zawodowe.	
150 000,00	P.3.4 Rozwój gospodarstw zielonych	Mieszkańcy obszaru LGD potrzebujący wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie z obszarów wiejskich, a w szczególności seniorzy	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, podmioty ekonomii społecznej (obowiązujące rozwiązania prawne wskazują, iż zakładanie gospodarstw opiekuńczych odbywa się na zasadzie prowadzenia działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne). Określone typy beneficjentów mogą być ewentualnie partnerami – jak np. OPS, który kierowa będzie osoby do gospodarstw opiekuńczych).	EFS+*
175 000,00	P.3.5 Strefa Aktywności Lokalnej	Kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie oraz osoby młode do 25 roku życia i seniorzy	Operacje własne LGD	PS WPR*

Objaśnienia*

* PS WPR- środki w ramach realizacji Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej, dotyczy PROW

* EFS+- środki z Europejskiego Funduszu Społecznego PI

Załącznik nr 2. Plan działania

Cel	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa Wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1	Rozwój potencjału rekreacyjnego, turystycznego i kulturalnego													
Przedsięwzięcie P.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	Wskaźnik produktu Liczba nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	0 sztuk	0%	6 sztuk	50%	6 sztuk	50 %	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu R.41 Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0		0		0		0		15 000 osób		0		
Przedsięwzięcie P.1.2 Promocja i rozwój turystyki	Wskaźnik produktu Liczba przedsięwzięć mająca wpływ na promocję i rozwój turystyki	0 sztuk	0%	4 sztuki	66,67%	2 sztuki	100 %	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR

	Wskaźnik rezultatu R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	500 osób	X	0 osób	X	
C.2	Poprawa jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior													
Przedsięwzięcie P.2.1 Poprawa sytuacji gospodarczej w zakresie dostępu do usług	Wskaźnik produktu Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w zakresie dostępu do usług	0 sztuk	0%	5 sztuk	38,46 %	8 sztuk	100 %	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 miejsc pracy	X	0 miejsc pracy	X	13 miejsc pracy	X	0 miejsc pracy	X	0 miejsc pracy	X	0 miejsc pracy	X	
Przedsięwzięcie P.2.2 Rozwój zielonej gospodarki	Wskaźnik produktu Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych lub gospodarstw agroturystycznych	0 sztuk	0 %	1 sztuka	33,33%	2 sztuki	100%	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	PS WPR

	Wskaźnik rezultatu R.37 Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	0 sztuk		0 sztuk		3 sztuki		0 sztuk		0 sztuk		0 sztuk	
C.3	Wzmocnienie kapitału społecznego oraz włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji												
Przedsięwzięcie P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	0 osób	0 %	280 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %
	Wskaźnik produktu Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0 osób	0%	280 osób	100%	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %
	Wskaźnik produktu Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 sztuk	0%	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100 %
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	0 osób		240 osób		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób	
													EFS+

	Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 osób	X	240 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	
Przedsięwzięcie P.3.2 Lokalne kształcenie dorosłych	Wskaźnik produktu Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	0 osób	0 %	41 osób	74,5%	0 osób	0 %	0 osób	0 %	14 osób	100%	0 osób	100 %	EFS+
	Wskaźnik produktu Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0 osób	0 %	41 osób	4,5%	0 osób	0 %	0 osób	0 %	14 osób	100%	0 osób	100 %	
	Wskaźnik produktu Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 sztuk	0%	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100 %	
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 osób	X	30 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	10 osób	X	0 osób	X	
Przedsięwzięcie P.3.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Wskaźnik produktu Całkowita liczba osób objętych wsparciem	0 osób	0 %	180 osób	81,82 %	0 osób	0 %	0 osób	0%	40 osób	100%	0 osób	100 %	EFS+

	Wskaźnik produktu Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0 osób	0 %	180 osób	81,82 %	0 osób	0 %	0 osób	0%	40 osób	100%	0 osób	100 %	
	Wskaźnik produktu Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 sztuk	0%	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100 %	
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	0 osób		150 osób		0 osób		0 osób		20 osób		0 osób		
Przedsięwzięcie P.3.4 Rozwój gospodarstw zielonych	Wskaźnik produktu Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	0 osób	0%	15 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	
	Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	0 osób	0 %	15 osób	100%	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	EFS+
	Wskaźnik produktu Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0 osób	0 %	15 osób	100%	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	0 osób	100 %	

	<p>Wskaźnik produktu Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność</p>	0 sztuk	0%	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100 %	
	<p>Wskaźnik rezultatu Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej</p>	0 miejsc		15 miejsc		0 miejsc		0 miejsc		0 miejsc		0 miejsc		
<p>Przedsięwzięcie P.3.5 Strefa Aktywności Lokalnej</p>	<p>Wskaźnik produktu Liczba przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną</p>	0 przedsięwzięć	0 %	3 przedsięwzięcia	50 %	3 przedsięwzięcia	100 %	0 przedsięwzięć	100 %	0 przedsięwzięć	100 %	0 przedsięwzięć	100 %	
	<p>Wskaźnik rezultatu Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego</p>	0 osób		150 osób		150 osób		0 osób		0 osób		0 osób		PS WPR

Załącznik nr 3. Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750 000,00	0,00	837 678,53	2 587 678,53
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500,00	0,00	0,00	412 500,00
Razem	2 162 500,00	0,00	837 678,53	3 000 178,53

Załącznik nr 4. Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	31.12.2024		31.12.2025		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu
EFROW	0,00	0%	806 406,00	46,08%	943 594,00	100%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%
EFS+	0,00	0%	677 678,53	80,90%	0,00	0%	0,00	0%	160 000,00	100%	0,00	0%
EFRR	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%
RAZEM	0,00	0%	1 484 084,53	57,35 %	943 594,00	93,81 %	0,00	93,81%	160 000,00	100%	0	100%

SPIS TABEL

- Tabela 1. Zestawienie liczbowe członków poszczególnych Gmin LGD
- Tabela 2. Rada - reprezentanci sektorów
- Tabela 3. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD
- Tabela 4. Dane na temat ludności poszczególnych gmin KLJ w latach 2014/2020
- Tabela 5. Ludność wg wieku produkcyjnego
- Tabela 6. Sytuacja demograficzna obszaru
- Tabela 7. Wielkość bezrobocia
- Tabela 8. Struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia
- Tabela 9. Struktura gospodarstw rolnych
- Tabela 10. Gospodarstwa domowe i osoby objęte opieką pomocy społecznej na terenie gmin LGD
- Tabela 11. Wskaźnik deprivacji
- Tabela 12. Baza noclegowa
- Tabela 13. Gospodarstwa agroturystyczne w gminach
- Tabela 14. Baza gastronomiczna
- Tabela 15. Obiekty sportowe ogólnodostępne
- Tabela 16. Konsultacje społeczne
- Tabela 17. Podsumowanie spotkań konsultacyjnych oraz konsultacji z mieszkańcami w Biurze LGD
- Tabela 18. Zestawienie postulatów zebranych podczas spotkań konsultacyjnych
- Tabela 19. Charakterystyka próby badawczej
- Tabela 20. Preferowane zakresy wsparcia
- Tabela 21. Preferowane zakresy wsparcia w ramach środków z EFS+
- Tabela 22. Analiza SWOT obszaru LGD
- Tabela 23. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej
- Tabela 24. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego
- Tabela 25. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego
- Tabela 26. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD z priorytetami Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027
- Tabela 27. Cele i wskaźniki
- Tabela 28. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu
- Tabela 29. Powiązanie budżetu z celami
- Tabela 30. Elementy podlegające monitoringowi
- Tabela 31. Elementy podlegające ewaluacji

SPIS WYKRESÓW

- Wykres 1. Zestawienie graficzne członków - poszczególnych Gmin LGD
- Wykres 2. Gęstość zaludnienia – liczba osób/km²
- Wykres 3. Potencjał turystyczny
- Wykres 4. Preferowane zakresy wsparcia
- Wykres 5. Preferowane zakresy wsparcia
- Wykres 6. Obszary turystyki, które mogą przyciągać ludzi do regionu
- Wykres 7. Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie
- Wykres 8. Preferowane kierunki rozwoju
- Wykres 9. Grupy mieszkańców, które w opinii badanych, mają utrudnione możliwości wejścia na rynek pracy

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

- Załącznik nr 1. Cele i przedsięwzięcia
- Załącznik nr 2. Plan działania
- Załącznik nr 3. Budżet LSR
- Załącznik nr 4. Plan wykorzystania budżetu LSR